

TIJDSCHRIFT VOOR INTERNATIONALE POLITIEK

België-Belgique

P.B.

9000 Gent 1

3/4568

vrede

verschijnt tweemaandelijks | 47e jaargang | nr.368 | juli-augustus 2004

afgiftekantoor 9000 Gent 1

erkenningnr P 206485

Vrede - Filips Van Arteveldestraat 35, 9000 Gent

T. 09 233 46 88 F. 09 233 56 78 e-mail: vrede@vrede.be

internet: www.vrede.be

v.u.: M.De Smet, Val de Saedeleerstraat 63, 9300 Aalst

DE SMET MEREL
NIEUWLAND 48
9000 GENT

USE YOUR BRAINS

BOMBS

KILLERS

EDITORIAAL	De schaduw van Washington	3
INTERVIEW	"De VN moeten actie ondernemen,..."	4
	- met Mohamed Kabbar	
	Syrië moet Koerden rechten geven	10
	- met Marwan Osman	
MIDDEN-OOSTEN	Sluimerend conflict in Libanon	12
	De bulldozerpolitiek van Sharon	45
	VN dekt de Irakpolitiek van Bush	46
LATIJS-AMERIKA	Brazilië terug op de wereldkaart	15
	Houdt de "Boliviaanse revolutie" stand in Venezuela?	18
	Sociale ontwikkeling van onderop	22
AZIË	China en Taiwan: Barsten in de status-quo	25
DOSSIER	Het Europees bewapeningsagentschap	28
	De militaire uitgaven blijven wereldwijd in de lift	30
	Clusterbommen en clustermunities	31
AZIË	Tsjetsjenië: "Ze vermoorden onze kinderen zoals slachtvee,..."	39
	Machtswissel in India: opening voor een nieuw beleid?	43
CUBA	Bush wil met zijn kruistocht de Cubanen	41
NAVO	NAVO-top in Istanbul: veel dompers op mondiale ambities	47
CULTUUR	Boekbesprekingen	49-51
AGENDA	52
VOOR DE VUIST	De tango der kneuterigheid is niet zonder gevaar	54
TE ZOT OM LOS TE LOPEN	56

vrede

sedert 1957
tweemaandelijks tijdschrift
vrede vzw
studie- en informatiecentrum internationale
politiek, vredes- en ontwikkelingsproblematiek

REDACTIE-BEHEER-PUBLICITEIT

Filips Van Arteveldestraat 35, 9000 Gent
prk 000-0956015-80
tel 09 233 46 88
fax 09 233 56 78
e-mail: vrede@vrede.be
internet: www.vrede.be

LEESGELD:

3,47 euro: los nummer
19,83 euro: 6 nummers/jaar
22,31 euro: instellingen met factuur
24,79 euro: Nederland en E.U.
29,75 euro: rest vd wereld
steunabonnement: 30 euro
combinatie-abonnement met vredeschieds:
38 euro
40,5 euro met factuur

ABONNEMENTENDIENST: L. Verwest

wordt gedrukt op kringlooppapier
OFFSET DRUK: Neveland, B.W. 9850 Nevele
LAYOUT-CONCEPT: Filip Coopman
TEKENING DOSSIER: Walter

KERNREDACTIE:

Ludo De Brabander, Georges Spriet,
Marie-Jeanne Vanmol, Antoine Uytterhaeghe,
Soetkin Van Muylem

REDACTIELEDEN:

Lucien Bollaert, Tim Bracke, Paula Burghgraev,
Merel De Smet, Tieneke Hoivoet, Mohamed
Kabbar, Jordi Lesaffer, Karin Lievens, Francine
Mestrum, Marleen Renders, Peter Schepens,
Jennie Van Lerberghe, Paul Vanden Bavière,
Wouter De Vriendt, Geert Goeman

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER:

Marc De Smet,
V. de Saedeleerstraat 63, 9300 Aalst

...

De ondertekende artikels beantwoorden niet
noodzakelijkerwijze aan ons standpunt.
Overname van artikels is slechts toegelaten
mits bronvermelding en toezending van een
presentexemplaar.

Werkten mee aan dit nummer:

Georges Spriet, Simon Dauwe, Paul Vanden Bavière, Soetkin Van Muylem, Geert Fremout, Jordi Lesaffer, Francine Mestrum, Jonathan Holslag, Christophe Scheire, Antoine Uytterhaeghe, Marie Jeanne Vanmol, Jochen Hüppler, Barbara Cleyne, Pascal Versavel, Ludo De Brabander, Michel Billiau, Jozef Vandromme.

EDITORIAAL

| Georges Spriet |

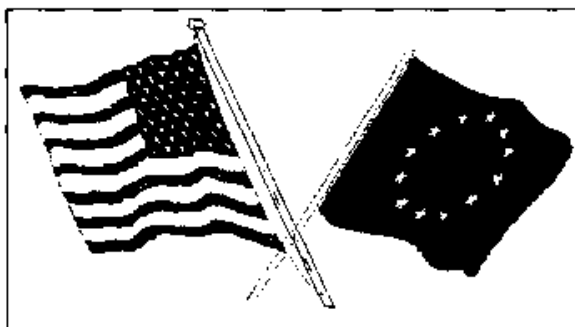
DE SCHADUW VAN WASHINGTON

De Europese verkiezingen zijn voorbij. In de 25 lidstaten van de Europese Unie werden de parlementsleden rechtstreeks gekozen. De stembusslag bracht niet meer volk op de been dan verkiezingen in Colombia of de Verenigde Staten. Minder dan de helft van de stemgerechtigden kwam opdagen.

Een week later zaten de regeringsleiders en staatshoofden in Brussel bijeen om te proberen een nieuwe Commissievoorzitter aan te duiden en het voorstel tot grondwet in een definitieve versie te gieten. Het zal nog zeker drie jaar duren vooraleer de tekst van deze grondwet – zeg maar de verzameling van alle bestaande verdragen, samen gebracht met een reeks nieuwe regelingen – officieel van kracht zal worden. De verschillende lidstaten zullen ze immers eerst moeten ratificeren, al dan niet na een referendum bij hun bevolking.

Zoals reeds herhaaldelijk in ons tijdschrift gesteld wasemt de grondwet een diep neoliberalisme uit, met vooral een lijn van maximale liberalisering van de economische en maatschappelijke activiteit in de Unie. Deze grondwet moet ook de krachtsverhoudingen intern in de Unie vastleggen. Er is natuurlijk het stemgewicht van iedere lidstaat, maar ook de verhouding tussen de Raad van regeringsleiders en de Commissie en het Europees Parlement bijvoorbeeld. Er kan in grote lijnen gesteld worden dat het verkozen parlement nu in meer domeinen een medebeslissingsrecht zal krijgen. Maar haar werking is nog altijd niet vergelijkbaar met de democratische controle en wetgevende opdracht van een nationaal parlement. Een aantal beleidsterreinen blijven duidelijk nationale bevoegdheid zoals fiscaliteit, economisch beleid, sociale regels boven de minimum grondlijnen bijvoorbeeld. Hier valt scherpe concurrentie onder de lidstaten te verwachten. Ook buitenlandse politiek en defensie blijft nationaal hoewel er hier toch een reeks afspraken worden gemaakt.

Voor mij is het zonder meer duidelijk dat de atlantisten het pleit hebben gewonnen binnen de Unie. De grondwet spreekt wel over een eigen minister van buitenlandse zaken voor de Unie, over een interventieleger, over gezamenlijke strijd tegen het terrorisme. Op alle cruciale punten wordt echter onmiddellijk de brug geslagen met de NAVO, het militair bondgenootschap dat nu al 55 jaar de VS laat bepalen hoe West-Europa zich moet gedragen.

Bovendien is de beleidsbrief die de buitenlandse politiek van de Unie vorm wil geven wel bijzonder gelijklopend met de analyse die in Washington overheerst. De bedreiging van de veiligheid, zegt het document van Solana, komt van het terrorisme, de verspreiding van massavernietigingswapens, de mis-

lukte staten, georganiseerde misdaad en regionale conflicten. "De transatlantische bond is onvervangbaar". Daarbij komt nog dat het planning team voor de Europese defensie gelokaliseerd wordt in Shape, het militair NAVO-hoofdkwartier in Casteau.

De schaduw van de Verenigde Staten hing ook boven de aanduiding van een nieuwe Commissievoorzitter, ter opvolging van Romani Prodi. In een Unie waar bepaalde landen de eigen buitenlandse politiek volledig afstemmen op Washington is het moeilijk voor te stellen dat een actief lid van het politiek afwijzingsfront van de Irakoorlog, zou worden benoemd. Het gaat 'm hier dan niet alleen om Groot-Brittannië of Italië die deze boot af houden, maar ook om de meeste nieuwe lidstaten die wedijveren in applaus voor het beleid van G.W.Bush.

De vredesbeweging pleit voor een ommekeer in het veiligheidsdenken. De ongelijke Noord-Zuidverhouding, onrechtvaardig lage grondstofprijzen, slechte economische ontwikkeling, neoliberale globalisering ten voordele van de sterkste transnationale ondernemingen, dumping van landbouwproducten, buitenlandse schuld, wapenhandel, de politieke apartheid tegenover grote delen van de wereld, het beleid van twee maten en twee gewichten zijn voor ons de ware oorzaken van geweld, burgeroorlogen, terrorisme. Om die zaken op te lossen moeten we radicaal kunnen ingaan tegen de politiek van de Verenigde Staten en de NAVO. Om die zaken op te lossen hebben we geen interventieleger nodig.

We kunnen voor dergelijke vredesidee heel wat bondgenoten vinden. Laat ons nauwgezet met andere Europese vredesbewegingen samenwerken om de Europese politieke wereld met dergelijke vredespolitiek te confronteren. Laat ons met derdewereldgroepen, milieuverenigingen, andersglobalistren ervoor ijveren dat de internationale beweging voor een andere wereld, inderdaad de vredesthematiek hoog in het vaandel blijft voeren naast de strijd voor sociale rechtvaardigheid en het stopzetten van het neoliberalisme. ■

“DE VERENIGDE NATIES MOETEN ACTIE ONDERNEMEN, ANDERS KOMT ER GEEN EINDE AAN HET LIJDEN”

Interview met Mohamed Kabbar van de Soedanese gemeenschap in Gent

| Simon Dauwe |

De situatie in Soedan wordt met de dag ernstiger en complexer. Hoog tijd om een beetje duidelijkheid te scheppen in de recente ontwikkelingen in het door oorlog verscheurde land. Mohamed Kabbar, naast academicus ook Voorzitter van de Soedanese Gemeenschap in Gent, is hierbij onze helpende hand.

Mohamed Kabbar (Foto SD)

Op woensdag 26 mei werden vredesakkoorden ondertekend door de Soedanese regering en de SPLA (Sudan People's Liberation Army). Daarmee komt een einde aan de, met tussenpozen, 50-jarige oorlog tussen noord en zuid. Zijn deze akkoorden een garantie voor duurzame vrede?

Mohamed Kabbar: Dat is de vraag die iedereen zich stelt. Ook in Soedan zelf vormt dat in de kranten en de media het grootste vraagteken. De Soedanezen heb-

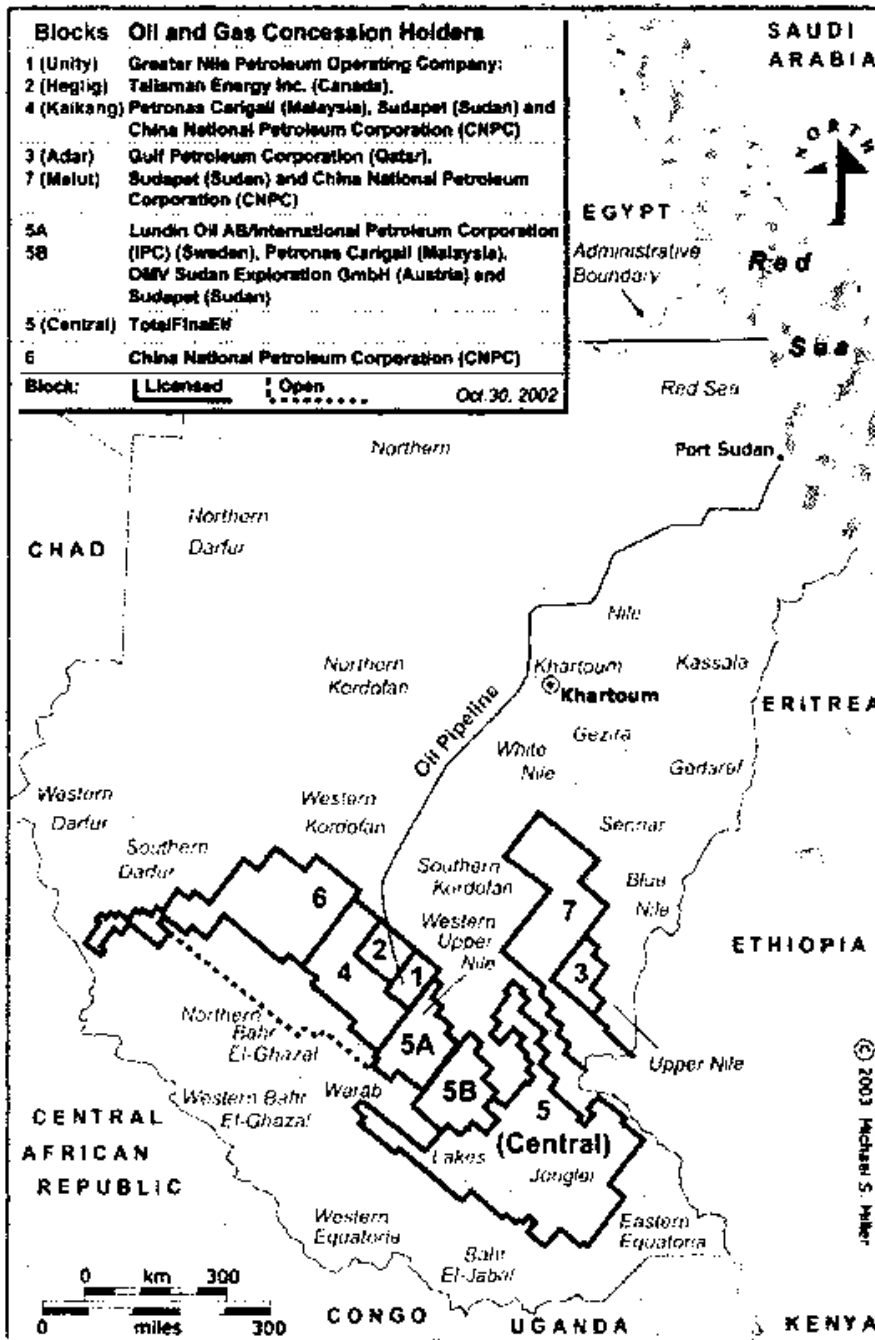
ben in het verleden al een vredesakkoord gekend. Dat werd in 1972 in Addis Abeba ondertekend door toenmalig president Jaafar Numeiri en de rebellen. Het akkoord hield tien jaar stand maar toen brak de burgeroorlog weer uit. De situatie werd toen ernstiger en gruwelijker dan ooit tevoren. Vandaar dat de mensen nog twijfels hebben. Ze vragen zich af of het geen politiek spelletje is tussen de regering en de rebellen. Bij het akkoord wordt

namelijk niet de gehele bevolking betrokken, en ook niet alle politieke partijen komen aan bod. De mensen willen een einde zien aan het lijden, aan het moorden en aan het verkeerd aanwenden van de grondstoffen en middelen van het land. Ze willen een einde aan de vluchtelingenstroom, aan de miserie. Ze willen vrede. Maar als niet de hele bevolking er bij wordt betrokken, als de democratie niet wordt hersteld, en als niet alle huidi-

...INTERNATIONALE BEDRIJVEN BETROKKEN IN DE OLIE-INDUSTRIE IN SOEDAN¹

De Canadese oliemaatschappij Talisman Energy Inc. verkocht eind 2002 al zijn olieconcessies aan ONGC Videsh Ltd., een dochteronderneming van de nationale oliemaatschappij van India.²

ge problemen worden opgelost, dan blijven de oorzaken van de conflicten bestaan. De minste vonk kan dan het conflict weer aanwakkeren. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn als fundamentalistische moslims in het noorden enkel hun waarden en ideeën willen verwezenlijken, dan kunnen er weer spanningen ontstaan. Deze moslims willen de Shariawet blijven toepassen in het noorden, en invoeren in het hele land. Eigenlijk misbruiken ze de islam zo voor politieke redenen. Als enkelen voet bij stuk blijven houden kan het conflict weer aangewakkerd worden, en kan het leiden tot de scheiding van Soedan.

Volgens de akkoorden zullen de olieopbrengsten verdeeld worden tussen noord en zuid. Binnen 6 jaar zal het zuiden stemmen over onafhankelijkheid. Als het zuiden voor onafhankelijkheid, en dus afscheiding, kiest, zal men dan nog de opbrengsten verdelen?

Mohamed Kabbar: Dit is een punt waarover veel discussie is. De mensen vragen zich af waarom de huidige regering, die alle macht in handen heeft, de rijkdommen en de macht probeert te delen met de SPLA. De regering laat uitschijnen dat ze dit doet uit een verantwoordelijkheidsgevoel ten opzichte van alle Soedanezen, omdat de natuurlijke rijkdommen toebehoren aan alle Soedanezen; in het noorden, zuiden, westen en oosten. Maar de manier waarop de regering de rijkdommen wil verdelen zal leiden tot nieuwe problemen. Na zes jaar kan het zuiden van Soedan stemmen over onafhankelijkheid. Als er dan wordt gekozen voor afscheiding, zullen de olieopbrengsten eigendom worden van het zuiden. De oliebronnen bevinden zich immers in dat deel van het land. Dit is dus geen goede oplossing omdat dan een nieuw conflict kan ontstaan. Er wordt nu ook al gediscussieerd over de grenzen, in het geval dat het zuiden voor afscheiding kiest. Moet men kiezen voor de grenzen van voor de onafhankelijkheid of niet? Dit is een delicate zaak. (In de jaren '20 werd het zuiden door de Britse koloniale macht gescheiden van de rest van Soedan. De drie provincies in het zuiden werden als een aparte regio behandeld. Dit bleef

¹ <http://www.rightsmaps.com>

² European Coalition on Oil in Sudan: <http://www.ecosonline.org/back/companies.html>

duren tot de onafhankelijkheid van Soedan in 1956.)

De opstand in het westen van het land, in West-Darfur, tegen de Soedanese regering in het noorden brak uit in februari 2003. Wat zijn de oorzaken en doelstellingen van deze opstand?

Mohamed Kabbar: Zoals elke opstand heeft ook de opstand in Darfur zijn oorzaken. Het is een van de meest gemarginaliseerde gebieden in Soedan, maar toch bekommert de regering zich niet om dat deel van het land. Er zijn geen scholen, geen gezondheidsdiensten, geen goede wegen,.... De mensen daar voelen dat ze genegeerd worden door de regering in het noorden. Vooral het feit dat tijdens vroegere interventies van Tsjaad en Libië in die regio, Arabische stammen werden gesteund en opgezet tegen Afrikaanse stammen, heeft voor onvrede gezorgd. De Afrikaanse stammen hebben het gevoel gekregen dat ze ondermijnd worden. Ze ervaren dat ze niet op gelijke voet behandeld worden met de Arabische stammen. Dit creëerde een gevoel van rebellie, van verzet. De mensen in Darfur vonden dat als de rebellen in het zuiden de wapens konden opnemen om hun rechten te verdedigen, zij dat ook moesten doen. Als de regering wijs is en dit probleem wil oplossen, dan moet ze in het westen van het land voor ontwikkeling zorgen, dan moet ze mensen uit het westen toelaten mee te delen in de macht en ze jobs te geven in de regering en andere diensten. Zo kunnen de problemen op een vredelievende manier opgelost worden. De regering steunt echter Arabische milities om te vechten tegen de Afrikaanse stammen in het westen, wat voor de rebellen de reden was om de wapens op te nemen.

In de oorlog tussen noord en zuid werd ook onderling veel gevochten. De SPLA vormde niet altijd één blok en verschillende fracties bekampten elkaar hevig. Zijn er ook zo'n hevige verschillen tussen de SLA (Sudan Liberation Army) en de JEM (Justice and Equality Movement), de twee rebelengroeperingen in het westen, of willen ze allebei hetzelfde?

Mohamed Kabbar: Er zijn verschillende politieke groepen. Hun doelstellingen zijn

DOELSTELLINGEN EN STANDPUNTEN VAN DE SLM/A¹

De SLM/A (Sudan Liberation Movement/Army) is de grootste rebelengroepering in Darfur. De Justice and Equality Movement (JEM) is de kleinste van de twee bewegingen. Alhoewel de JEM verschillende doelstellingen met de SLM/A lijkt te delen, is de groepering nog niet met een duidelijke politieke verklaring naar buiten gekomen.

DOELSTELLINGEN

De doelstelling van de SLM/A is het creëren van een verenigd democratisch Soedan, op een nieuwe basis van gelijkheid, complete herstructurering en decentralisatie van de macht, gelijke ontwikkeling, cultureel en politiek pluralisme, en morele en materiele voorspoed voor alle Soedanezen.

STANDPUNTEN

Over de eenheid van Soedan

De SLM/A is van mening dat de eenheid van Soedan belangrijk is, maar dat ze niet in stand moet gehouden worden en dat ze niet levensvatbaar is als de eenheid niet gebaseerd is op rechtvaardigheid en gelijkheid voor alle Soedanezen. De eenheid kan pas levensvatbaar zijn als de etnische, culturele, sociale en politieke diversiteit in Soedan volledig erkend wordt. De fundamentele factor voor een gezonde eenheid is een economisch en politiek systeem dat de ongelijke ontwikkeling en marginalisatie aankaart, zodat de gemarginaliseerde meerderheid op het zelfde niveau komt van de heersende minderheid.

Over het systeem van bestuur

De SLM/A wil een gedecentraliseerde vorm van regeren, gebaseerd op het recht van de verschillende regio's in Soedan om zichzelf autonoom te besturen via een federaal of confederaal systeem. Tegelijkertijd moet de centrale regering volledig geherstructureerd worden zodat het op een adequate manier de verschillende regio's weerspiegelt.

Over religie

Religie en politiek behoren tot twee verschillende domeinen en moeten gescheiden blijven. Religie behoort tot het persoonlijke domein en de staat behoort tot het publieke domein, d.w.z., religie behoort bij het individu en de staat is van iedereen. Op deze manier kan religie geen oorzaak tot conflict worden onder de inwoners van hetzelfde land.

Over Arabische stammen en groepen in Darfur

De Arabische stammen en groepen zijn een integrale en ondeelbare component van Darfur's sociale structuur, die op dezelfde wijze gemarginaliseerd en ontnomen zijn van hun rechten op ontwikkeling en echte politieke participatie. De SLM/A strijdt tegen het beleid van de regering in Khartaem, waarbij sommige Arabische stammen gebruikt worden om haar macht te versterken en te verspreiden. Deze tactiek is nadelig voor zowel Arabische als niet-Arabische mensen.

Over een vredelievende oplossing van het Soedanese probleem

Vredesonderhandelingen vormen een van de middelen om de doelstellingen te bereiken, op voorwaarde dat ze gericht zijn op een allesomvattende en rechtvaardige vrede.

¹ <http://www.sudan.net/news/press/posted/214.shtml>

dezelfde, maar hun strategieën verschillen. Sommige leden van de rebellenorganisaties zetelden vroeger in de islamitische regering. Wanneer ze uit de regering werden gezet sloten ze zich aan bij de rebellen, om zo de regering te bekampen. Sommigen onder hen zijn fundamentalistische moslims die hun problemen met de regering willen oplossen door in conflict te gaan. Dat is geen goede manier om het probleem van een gemarginaliseerd gebied aan te pakken. Op dat vlak hebben ze een politieke agenda. Sommige mensen zien het als een spelletje, waarbij de groep mensen die uit de regering werd gezet problemen wil veroorzaken voor de regering en voor president al-Bashir.

In Darfur zijn vooral burgers van de Afrikaanse Fur-, Massalit- en Zaghawabevolking slachtoffer van het geweld. Ze worden aangevallen en vervolgd door regeringstroepen, en vooral door de Arabische Janjaweedmilities (Strijders te paard) die gesteund worden door de regering. De Fur, Massalit en Zaghawe zijn echter net zoals de Janjaweedmilities moslims. Hoe komt het dat ze elkaar bestrijden? Gaat het om puur etnisch geweld?

Mohamed Kabbar: Eerst en vooral is het een politieke zaak, geen religieuze. De internationale media dacht over het conflict in het zuiden ook dat het louter ging om moslims die christenen aanvielen. Naar mijn mening is het echter een politieke aangelegenheid. De regering misbruikt de islam voor haar doeleinden. Het conflict in Darfur is duidelijk een politiek conflict. De regering steunt en gebruikt de Janjaweedmilities om de Fur, Massalit en Zaghawe te bestrijden, terwijl beide partijen moslims zijn. In de islam is het verboden andere mensen te bekampen. De islam verbiedt uitdrukkelijk te strijden tegen andere moslims, maar ook met christenen, joden en mensen met een andere religie mag niet gevochten worden. Enkel in geval dat men zelf wordt aangevallen mag men zich verdedigen met geweld. Dat is een basisprincipe van de islam, een religie die voor vrede staat. Als je naar het regime in Khartoem zelf kijkt, zie je dat ze leden van de oppositie

ontslaan uit hun functie, arresteren, en zelfs doden. Die oppositieleiden zijn zelf ook moslims, maar omdat ze op een politiek andere lijn zitten worden ze vervolgd. Tijdens de regeerperiode van president Numeiri werd de Shariawet ingevoerd. De regering gebruikte die om de oppositie te onderdrukken en te vervolgen. Als we de situatie in Darfur onder de loep nemen kunnen we niet spreken van puur etnisch geweld. We zien dat sommige mensen van Afrikaanse afkomst in Darfur, die regeringsgezind zijn, hun eigen mensen bekampen. Het gaat dus niet zuiver om etnisch geweld tussen mensen van Arabische en Afrikaanse afkomst. De regering gebruikt de Janjaweedmilities omdat ze outlaws zijn, ze staan buiten de wet.

Die milities hebben een geschiedenis van plunderen en moorden. De regering bewaakt ze zodat die de regeringsacties kunnen ondersteunen. Nu is de regering echter de controle over die bendes kwijt. Enkel als de regering goede wil toont en de milities in het vizier neemt kan het geweld stoppen. Als de regering ze echter ongemoeid laat, in een afgelegen gebied zoals Darfur, dan hebben de milities daar de vrije hand. Dit is een groot probleem. Als de milities niet ontwapend en onderdrukt worden, kan er moeilijk vrede in Darfur bloeien. En als er niets veranderd kunnen mensen blijven denken dat het om zuiver etnisch geweld gaat, omdat het gaat om een conflict tussen Arabische en Afrikaanse mensen. Het is echter een politieke zaak waarbij etnische verschillen gebruikt worden als dekmantel. De regering steunde en steunt de Arabische milities in periodes wanneer ze wil dat ze vechten tegen de rebellen, in het zuiden en in Darfur. Ze bewapenen ze en dan sluiten ze de ogen.

Door het conflict in Darfur zijn zeker 1,2 miljoen mensen in Soedan op de vlucht, en naar schatting 200 000 vluchtelingen hebben de westelijke grens met Tsjaad overgestoken. In Tsjaad zijn de vluchtelingen echter ook niet veilig, geregeld steken Janjaweedmilities de grens over om de vluchtelingenkampen aan te vallen. Kunnen deze voorvallen niet tot een groter conflict tussen Tsjaad en Soedan leiden?
Mohamed Kabbar: Ik denk niet dat dit het

geval zal zijn, omdat het huidige regime in Tsjaad gecreëerd en gesteund werd door Soedan. Het huidige Tsjadische regime bestreed het toenmalige regime vanuit Soedan, en werd gesteund door de Soedanese regering. Dit conflict zal niet leiden tot een oorlog tussen Tsjaad en Soedan, maar het kan wel hier en daar voor problemen zorgen. De Janjaweed steken geregeld de grens over om de vluchtelingenkampen aan te vallen, en daarbij is het al tot gevechten gekomen met het Tsjadische leger. Het zijn echter lokale schermutselingen. Er zal geen groot probleem ontstaan tussen Tsjaad en Soedan omdat de twee regimes in feite dezelfde zijn. Ze hebben dezelfde strategie en werken tezamen.

Volgens een rapport van de International Crisis Group (ICG) zijn de vredesakkoorden tussen noord en zuid slechts een afleidingsmanoeuvre van de Soedanese regering. De regering wil de aandacht afleiden van het conflict in Darfur, en zo haar brutale strategie verder zetten. Volgens ICG hebben westerse regeringen in dat opzicht Khartoem direct in de kaart gespeeld door volledige prioriteit te geven aan de vredesakkoorden, en slechts met mondjesmaat kritiek te geven op het beleid in Darfur.

Mohamed Kabbar: Dat is de realiteit. In de eerste plaats zijn sommige mensen enkel geïnteresseerd in vrede in het zuiden omwille van de olie. Daarom willen buitenlandse bedrijven en regeringen vrede in het zuiden van het land. Als het conflict daar beëindigd wordt komen er immers kansen voor investeringen. Buitenlandse bedrijven staan te trappelen om zich daar te vestigen en de olieopbrengsten in te lijven. Dat is de reden waarom ze een einde aan de oorlog willen. Ten tweede gaat het om een oorlog die al zeer lang aansleept, waardoor die de meeste aandacht krijgt. De situatie in Darfur is pas de laatste drie jaar ernstig geworden. Daarvoor waren er enkel hier en daar kleine conflicten. Wat er nu echter gebeurt in Darfur is een zeer groot probleem, maar iedereen negeert die toestand en concentreert zich op het zuiden. Dat is een grote fout. Als de Soedanese regering echt vrede wil, kan het de oorlog stoppen in het zuiden én in Darfur. Het is niet logisch om op één

HISTORISCHE TIJDLIJN VAN SOEDAN¹

Overzicht van grote en kleine gebeurtenissen sinds de onafhankelijkheid

1956: Soedan wordt onafhankelijk.

1958: Generaal Abbud leidt een militaire coup tegen de burgerregering die eerder dat jaar werd verkozen.

1962: De burgeroorlog breekt uit in het zuiden, geleid door de Anya Nya-beweging.

1964: De 'Oktoberrevolutie' heft Abbud uit het zadel en een nationale regering wordt gevormd.

1969: Een nieuwe militaire coup brengt Jaafar Numeiri aan de macht.

1971: Leaders van de communistische partij worden geëxecuteerd nadat ze een coupoging ondernemen.

1972: Een vredesakkoord wordt ondertekend in Addis Abeba waardoor het zuiden een autonome regio wordt.

1978: Er wordt olie gevonden in Bentiu in het zuiden. De olie wordt een belangrijke factor in het conflict tussen noord en zuid.

1983: President Numeiri voert de Islamitische Shariawet in. Een nieuwe burgeroorlog breekt uit in het overwegend christelijke zuiden. De rebellenbeweging Sudan People's Liberation Movement (SPLM) onder leiding van John Garang bestrijdt de regeringstroepen.

1985: President Numeiri wordt opzij gezet door een militaire coup.

1986: Een coalitieregering wordt gevormd na algemene verkiezingen.

1988: De coalitiepartner Democratic Unionist Party komt tot een staakt-het-vuren-akkoord met de SPLM, maar het wordt niet toegepast.

1989: Omar Hassan al-Bashir en zijn Islamitische Front (NIC) grijpen de macht in een militaire coup.

1995: De Soedanese regering wordt er van beschuldigd betrokken te zijn bij een moordcomplot op de Egyptische president Mubarak. De VN beslist sancties op

te leggen aan Soedan.

1998: De VS voeren een raketaanval uit op een farmaceutische fabriek in Khartoem, waarvan de VS gelooft dat er materialen worden geproduceerd voor chemische wapens.

1998: Een nieuwe grondwet wordt in een referendum gesteund door meer dan 96% van de kiezers.

1999: President al-Bashir ontbindt de National Assembly en roept de staat van beleg uit na een machtsstrijd met parlementair spreker Hassan al-Turabi.

1999: Soedan begint met de export van olie.

2000: Al-Bashir wordt herkozen voor nog eens vijf jaar na verkiezingen die geboycot werden door de belangrijkste oppositiepartijen.

2001 februari: Hassan al-Turabi wordt gearresteerd nadat diens partij, de Popular National Congress, vredesonderhandelingen startte met de rebellen van de Sudan People's Liberation Army (SPLA).
2001 maart: Hongersnood bedreigt drie miljoen mensen.

2001 juni: Vredesonderhandelingen in Nairobi, die worden bijgewoond door president al-Bashir en rebellenleider John Garang, falen.

2001 oktober: Na de terroristische aanvallen van 9/11 legt de VS Soedan nieuwe sancties op. De VS beschuldigt Soedan van betrokkenheid bij internationaal terrorisme.

2002 januari: Er komt eindelijk een akkoord tussen regeringstroepen en de SPLM/A over een staakt-het-vuren.

2002 juli: Na besprekingen in Kenia ondertekent de regering en SPLA-leider Garang het Machakos Protocol dat het einde moet betekenen voor de 19-jarige burgeroorlog. Voor de eerste keer ontmoet president al-Bashir SPLA-leider Garang. Op

31 juli valt de regering de SPLA opnieuw aan.

2002 oktober: Er komt een akkoord voor een staakt-het-vuren gedurende de onderhandelingen. Desalniettemin gaan de vijandelijkheden door.

2003 februari: In het westen van het land, in West-Darfur, komen rebellen in opstand tegen de regering in het noorden.

2003 april: President al-Bashir en John Garang ontmoeten elkaar voor de tweede keer in 20 jaar van conflict.

2003 december: Vorderingen worden gemaakt tijdens de vredesonderhandelingen. De besprekingen focussen zich vooral op het delen van de olieopbrengsten.

2004 januari: Regeringstroepen trekken naar Darfur om de opstand neer te slaan. Meer dan 100 000 mensen vluchten naar Tsjaad. De VN beschuldigt de regering en Arabische milities van massale wandaden tegen burgers en vluchtelingen.

2004 maart: De VN zegt dat Arabische milities, die pro-regering zijn, systematisch Afrikaanse dorpingen vermoorden in Darfur. De VN bestempelt de situatie in Darfur als momenteel de grootste humanitaire crisis, maar er gebeurt niets.

2004 april: Een akkoord tot staakt-het-vuren wordt ondertekend door de rebellen in Darfur en de regering, maar het geweld gaat gewoon door.

2004 mei 26: Een historisch vredesakkoord tussen noord en zuid wordt ondertekend, maar de situatie in Darfur is nog steeds onveranderd en nog steeds zeer kritisch.

2004 mei 28: Een nieuw staakt-het-vuren wordt ondertekend. Internationale observatoren moeten naar Darfur gaan om daarop toe te zien.

¹ http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/middle_east/827425.stm & http://crawfurd.dk/africa/sudan_timeline.htm

plaats in het land de oorlog te beëindigen, en op een andere plaats een conflict aan te wakkeren. In de media komt Darfur nu wel aan bod, maar pas nadat honderdduizenden reeds gevlucht zijn naar Tsjaad, nadat in Soedan zelf meer dan een miljoen mensen op de vlucht zijn en nadat duizenden zijn gedood. Maar nog altijd is er niemand die de zaak echt in handen wil nemen. We kunnen dus inderdaad spreken van een manoeuvre van de Soedanese regering om internationale druk te ontwijken.

In de vredesakkoorden wordt met geen woord gerept over de situatie in het westen van Soedan. Is er een kans dat ook dat conflict, in de sfeer blijvend van de vredesakkoorden, op een vredelievende manier wordt opgelost?

Mohamed Kabbar: Dat is wat de mensen in ieder geval hopen. Als de regering in het conflict in het zuiden de weg van de vrede inslaat, is het logisch dat ook met de rebellen in Darfur vrede wordt gesloten. Zelfs de leider van de SPLA, John Garang, heeft gezegd dat hij tussenbeide zal komen om een oplossing te vinden voor het conflict in Darfur. Tot nu toe is er echter nog niets veranderd. Het conflict in Darfur is een gecompliceerd probleem. Er is interventie van Tsjaad en van andere landen, en er zijn de milities die gecreëerd zijn door de regering om de oorlog te steunen, maar waar ze nu geen controle meer over heeft. Die milities hebben nu de wapens, ze moorden, verkrachten en plunderen. Zij hebben daar nu de bovenhand, wat voor een gevaarlijke situatie zorgt.

Op 8 april 2004 werd in Khartoem een staakt-het-vuren ondertekend door de regering en de rebellen in Darfur. In de praktijk is er echter niets veranderd, het geweld blijft duren en de humanitaire crisis wordt groter. Hoe komt het dat dit staakt-het-vuren niet werd gerespecteerd?

MOHAMED KABBAR: Tijdens de conflicten in Soedan zijn er al veel staakt-het-vuren en akkoorden geweest, en die zijn ook vele malen geschonden. Een voorwaarde voor een staakt-het-vuren of een akkoord is goede wil. Als die er niet is dan is zo'n akkoord gedoemd te mislukken. Politici

kunnen in Khartoem wel een staakt-het-vuren tekenen, maar zonder controle kunnen soldaten in afgelegen gebieden doen wat ze willen. En dat is wat gebeurde.

Vrijdag 28 mei kwamen de regering en de rebellen opnieuw tot een akkoord over een staakt-het-vuren. Internationale observatoren moeten naar Darfur gaan om hierop toezicht te houden. Is dit een kans voor mogelijke vrede?

Mohamed Kabbar: Dit is inderdaad een kans voor een mogelijk vredesakkoord. Kijk naar wat er gebeurd is in de Nubabergen (1 van de 3 betwiste gebieden die door de vredesakkoorden van woensdag 26 mei nu onder het gezamenlijk bestuur van de regering en de rebellen komen). Daar werd in 2002 een staakt-het-vuren ondertekend waar ter plaatse werd op toegezien door Amerikaanse soldaten. Sinds de Amerikanen daar militair aanwezig zijn is dat staakt-het-vuren niet geschonden. Als er internationale observatoren naar Darfur trekken is er een kans dat het staakt-het-vuren intact blijft. Men zal het respecteren omdat men bang is voor een internationale veroordeling.

Sommigen beweren dat als er niet snel actie wordt ondernomen, en als het nieuwe staakt-het-vuren niet wordt gerespecteerd, de crisis in Soedan wel eens kan uitmonden in een nieuw 'Rwanda', waarvan trouwens dit jaar de tiende verjaardag werd herdacht. Is dit mogelijk? Kan het geweld in Darfur uitmonden in een genocide?

Mohamed Kabbar: Als er geen serieuze internationale interventie komt, kan de situatie in een ware catastrofe uitmonden. Vele mensen hebben al het leven verloren, vele dorpen zijn in vlammen opgegaan, vele gebieden zijn gebombardeerd door de regering of door de Janjaweed, en dit gaat nog steeds door. Velen zijn gevlucht naar Tsjaad en nog meer zijn in Soedan zelf op de vlucht. Als er niet snel een serieuze interventie komt van internationale organisaties, dan zal het probleem in Darfur nog groter worden.

De Verenigde Naties moeten actie ondernemen, anders zal er geen einde komen aan het lijden van de mensen. Gisteren las ik echter dat internationale donoren niet happig zijn op het geven van veel geld of

voedsel voor de vluchtelingen in Darfur. Dat is gewoonweg vreselijk. De internationale gemeenschap moet de regering en de rebellen dwingen de oorlog te stoppen, om zo mensenlevens te redden.

Hoe zijn de relaties met Egypte en de andere 8 Nijllanden? Als er geen akkoord komt over de verdeling van het Nijlwater, stijgt dan de kans op een gewapend conflict, een eerste 'wateroorlog'?

Mohamed Kabbar: Dit is een belangrijke kwestie. Het vorige 'Nijlwaterakkoord' van 1929 gaf Egypte controle over een groot deel van het Nijlwater. Maar nu willen de andere landen hun landbouw ontwikkelen en uitbouwen, waardoor het deel van Egypte in gevaar komt. De betrokken landen moeten tezamen zitten en het vorige akkoord evalueren en herzien. Egypte is afhankelijk van de Nijl, de Egyptenaren hebben het water nodig om te kunnen overleven. Daar moet Egypte nu iets voor teruggeven, want voordien kregen ze het water gratis. Ofwel moet Egypte betalen voor het water, ofwel moeten er gezamenlijke landbouwprojecten in de verschillende Nijllanden geïnstalleerd worden, die dan voor een groot deel gefinancierd moeten worden door Egypte. Dat zijn initiatieven die door iedereen kunnen aanvaard worden. Belangrijk is dat als er een nieuw land ontstaat in de Nijlregio, bijvoorbeeld als het zuiden van Soedan voor afscheiding kiest, het akkoord automatisch moet herzien worden. Dan wordt het gevaarlijk voor Egypte. In het slechtste geval kan deze zaak leiden tot een oorlog. Als de Nijlwatertoevoer in Egypte wordt afgesloten, of als het deel dat Egypte nu gebruikt wordt verminderd, betekent dat een grote crisis voor het land. Ofwel is Egypte wijs en betaalt het voor het gebruik van het water, ofwel zal het met deze problemen te maken krijgen. Elk land heeft immers het recht zijn natuurlijke bronnen te gebruiken en dammen te bouwen. De betrokken landen moeten dus samenwerken om dit probleem op te lossen. ■

Simon Dauwe studeerde af aan de Artvelde Hogeschool, communicatiewetenschappen, richting journalistiek.

SYRIË MOET KOERDEN RECHTEN GEVEN

Interview met Marwan Osman

| Paul Vanden Bavière |

Op 12 maart jl. ontspoorde rellen tijdens een match tussen een Koerdisch en een Arabisch voetbalteam in Qamishli in Syrisch Koerdistan tot zes dagen van geweld, waarbij officieel 25 doden vielen, volgens andere bronnen 40. De Koerden spreken van Arabische provocaties, waarbij de Arabische supporters pro-Saddam-slogans riepen en de Koerdische leiders van Irak verbaal fel aanvielen.

Het wijst er op dat de gebeurtenissen in Irak een grote invloed hebben op de relaties tussen Arabieren en Koerden in Syrië. De Arabieren zijn verontrust en vrezen een verdeling van Syrië naar het voorbeeld van Irak. De 2 tot 2,5 miljoen Koerden, op een totale Syrische bevolking van 18 miljoen, voelen zich geïnspireerd door de rechten en de autonomie die de Koerden sedert de Golfoorlog van 1991 in Irak verworven hebben. Sedert december 2002 organiseerden ze een reeks manifestaties, waarop de autoriteiten fel reageerden. Een gesprek met één van de twee organisatoren van de eerste grote manifestatie van 10 december 2002, Marwan Osman, lid van het politiek comité van de Koerdische Yekiti-partij.

Op 10 december 2002 organiseerde u een betoging bij het Syrische parlement in Damascus. Waarom?

Marwan Osman: Sedert jaren komt het Syrische regime op voor een cultuur die Arabisch is. De Koerden hebben er geen recht op hun taal. Daarom hebben de Koerden in Syrië zich georganiseerd en vanaf 1957 partijen opgericht. Die partijen waren illegaal en mochten niet opkomen voor de Koerdische rechten. Daarom zochten we een andere methode om te tonen dat er Koerden zijn in Syrië: op straat komen. Dat gebeurde op 10 december 2002. Het was toen de eerste keer dat een politieke partij opkwam tegen de Syrische staat. Ons doel was te tonen dat Syrië een mozaïek van volken is. We vroegen dat de Syrische staat het verbod op de taal, op de cultuur van onze minderheid zou ophef-

Markt in Al Qamishli in Koerdisch Syrië (foto: LDB)

fen. We wilden dat Syrië democratisch zou worden en het Koerdische volk minderheidsrechten zou hebben zoals in andere landen. We wilden de vrijlating van alle gevangenen en wilden een staat zonder gevangenen. Er moest een einde komen aan het gevangen zetten van mensen wegens hun ideeën.

U werd daarna gearresteerd.

Marwan Osman: Tijdens de betoging kregen we bezoek van parlementsleden. We gaven ze alle informatie. Daarna werd ik, samen met Hassan Saleh (een ander lid van het politiek comité van Yekiti, nvdr) verzocht naar het ministerie van

Binnenlandse Zaken te gaan. Daar werden we gearresteerd. Er werd gezegd dat we separatisten waren en de helft van Syrië aan een ander land wilden geven. Duizenden mensen worden op die beschuldiging opgepakt. Toen we in de gevangenis zaten kende Syrië nog een nieuwigheid: voor het eerst werd er gemanifesteerd bij de gevangenis. Op onze manifestatie waren er 200 mensen, maar deze bij onze gevangenis 500. Omwille van dat succes wou het regime ons weg. We werden veroordeeld tot drie jaren gevangenisstraf. Ik en Hassan Sameh bleven één jaar en twee maanden in de gevangenis. Tijdens onze gevangen-

schap waren er schrijvers en mensenrechtenactivisten in de hele wereld die voor onze vrijlating ijverden. Met succes.

U besloot toen Syrië te verlaten?

Marwan Osman: Op 24 februari 2004 werden we vrijgelaten, maar ik ben in Syrië gebleven. Ik was op 12 maart aanwezig bij de incidenten rond de voetbalmatch in Qamishli. Op 6 mei 2004 heb ik het land verlaten, maar eind juni ga ik terug naar Syrië. Dat zal zeker problemen geven. Want ik heb in Europa met veel mensen over Syrië gepraat, over de Koerdische minderheid. Toen ik naar Europa vertrok was dat niet voor vakantie, als toerist. Ik wilde de hele wereld tonen dat er mensen jaren in de gevangenis zaten, zowel Koerden als Arabieren en ik wilde die mensen een stem geven. Ik wilde de hele wereld tonen wat er op 12 maart 2004 gebeurde.

Inmiddels liet de Syrische regering al ongeveer 300 Koerden vrij, die na 12 maart werden opgepekt en beloofde president Bashar al-Assad dat de kwestie van de Koerden zonder papieren – en oude Koerdische eisen – zal oplossen.

Marwan Osman: Er zijn inderdaad mensen vrijgelaten. Wat de kwestie van de mensen zonder papieren betreft (het zou over zowat 250.000 Koerden gaan, nvd'r), die is een gevolg van de volkstelling van 1962, waarbij een groep Koerden de Syrische nationaliteit werd ontzegd. Bashar al-Assad moet er niet over praten maar die mensen de nationaliteit geven, het doen. Op 12 maart werden vele Koerden gedood, daarom wil hij tonen dat Syrië een democratisch land is en dus de naturalisatie wil toestaan. Volgens de Syrische autoriteiten waren de incidenten van 12 maart het werk van vreemdelingen. Bashar al-Assad wil ook niet dat het Koerdische en het Arabische volk samen voor de democratie gaan vechten.

Wat is de Koerdische Yekiti-partij en waar staat ze voor?

Marwan Osman: Yekiti wil zeggen "verenigd", "samen". Het is een partij die opkomt voor de rechten van de Koerden in Syrië en voor democratie in Syrië. Onze partij tracht de rechten van de Koerden op

democratische wijze te verkrijgen. De partij werd in 1992 opgericht door mensen die actief waren in drie andere partijen. In 1992, bij de oprichting werden veel leden gearresteerd. De partij was een doelwit van de Syrische autoriteiten, zodanig dat ze na enige tijd gewoonweg niet meer kon worden. Vanaf het jaar 2000 probeerden we opnieuw te werken als voorheen omdat er veel verandering was in de wereld en in Syrië.

Heeft die hervatting dan te maken met de dood van president Hafez al-Assad in dat jaar?

Marwan Osman: In 2000 was er de "lente van Damascus" na de dood van Hafez al-Assad. We begonnen te werken met andere mensen in Syrië en openden op 10 september 2000 een cultureel centrum te Qamishli in Syrisch Koerdistan. We probeerden alles legaal te doen. Op dat moment werd ik nogmaals gearresteerd en het centrum werd gesloten. We konden niet meer werken en probeerden een andere weg te vinden. Die weg waren de manifestaties. Op 10 december 2002 hielden we de eerste van vier betogingen. In juni 2003 was er, op Wereldkinderdag, een manifestatie van kinderen, die werd aangevallen door de politie. De volwassenen probeerden de kinderen uit handen van de politie te houden en werden aangehouden. Tot op de dag van vandaag zitten er nog mensen vast, zonder bezoekrecht. Op 5 oktober 2003 was er een manifestatie om de Syrische staat te herinneren aan het nationaliteitsverlies van 1962. De vierde manifestatie, op 10 december 2003, werd georganiseerd door Koerden en Arabieren: de eerste maal in Syrië dat ze samen betoogden.

Toen we uit de gevangenis kwamen, bracht de Yekiti-partij op 25 februari 15.000 Koerden samen om de vrijlating te vieren. De incidenten van maart waren daar een reactie op. De Syrische staat heeft schrik van de Koerden. Sedert de Amerikaanse aanval op Irak vreest Syrië dat het ook zal worden aangevallen. En het vreest dat de Koerden van Syrië die aanval zullen steunen. Er is ook het feit dat Koerdische partijen in Syrië veel aanhang hebben terwijl de Arabische partijen niet veel succes hebben. Daarom heeft het

regime schrik dat de Koerden een macht zouden kunnen worden voor de Amerikanen.

Wat zijn de Koerdische rechten volgens Yekiti?

Marwan Osman: De Koerden wonen al jaren in Syrië en willen rechten hebben zoals overal ter wereld. We willen dat de Syrië staat het Koerdische probleem oplost op democratische wijze, zoals hier in België bv. We willen dat de Koerdische taal een officiële taal wordt, die men op school kan leren. We willen een staat zoals de Belgische. We willen dat de Koerden zich vrij kunnen uiten, in het parlement, in de instellingen en daar dezelfde rechten hebben als de Arabieren.

Willen jullie een vast aantal parlementsleden, gegarandeerde ministerportefeuilles, autonomie of een federale staat...?

Marwan Osman: Men kan de Koerden in Syrië niet vergelijken met de Koerden in Irak. We willen een parlement voor Syrië, waarin de Koerden hun rechten kunnen verdedigen. Sedert 1992 zitten er drie in het parlement, maar het Syrische parlement is geen echt parlement. Het wordt geleid door de president. Wij willen dat Syrië democratisch wordt en alle mensen hun rechten hebben, dat er een parlement van Arabieren en Koerden. We hebben niets tegen Syrië. We willen geen separatisme.

(Uitpers, nr. 54, 5de jg., juni 2004)
www.uitpers.be

Paul Vanden Bavière is hoofdredacteur bij het elektronisch maandblad "Uitpers".

SLUIMEREND CONFLICT IN LIBANON

I Soetkin Van Muylen I

In de vorige nummers van Vrede maakten we wat nader kennis met de Midden-Oosten landen Libië en Syrië.

Deze keer is het de beurt aan het land van de cederbomen, Libanon. Van 1975 tot 1990 woedde daar een wrede burgeroorlog. De oorzaak ervan was niet eenduidig, maar de verschillende factoren die mee aan de basis lagen, zijn nog altijd aanwezig in de hedendaagse Libanese maatschappij. De actuele situatie wordt duidelijker als we ze in een historisch en contextueel kader plaatsen.

ETNISCH-RELIGIEUZE PUZZEL

Libanon maakte tijdens het Ottomaanse rijk deel uit van de provincie Syrië. Na de val van het Ottomaanse rijk werd het een Frans mandaatgebied. In 1943 verwierf het kleine bergachtige landje zijn onafhankelijkheid. Tientallen sterk op zichzelf georganiseerde religieuze minderheden werden op een kunstmatige manier samengebracht in één staatsverband. De Libanese samenleving was, en is nog altijd, zeer verzuild. De verschillende religieuze gemeenschappen zijn extreem gesloten en hebben aan de basis quasi geen onderlinge contacten. Elke gemeenschap beschikt over eigen scholen, verenigingen, ziekenhuizen, partijen, gewapende milities, enzovoort. Het vormen van een centrale macht waarin alle gemeenschappen vertegenwoordigd waren, was geen sinecure. Op basis van een volkstelling uit 1932 werd een gecompliceerde sektarische verdeelsleutel ingevoerd die geldig was voor de regering, het parlement, het leger en de administratie. De telling toonde aan dat de belangrijkste religieuze groepen van groot naar klein de volgende waren: maronitische christenen, soennitische moslims, sjiietische moslims, Grieks-orthodoxen, druzen,.... Al deze sektes kregen naar gelang het aantal mensen ze vertegenwoordigden bijvoorbeeld een bepaald aantal zetels in het parlement toegewezen. Vermits de maronieten de grootste bevolkingsgroep vormden in 1932, werd vastgelegd dat het presidentsambt altijd door een maroniet ingevuld moest worden. Het premierschap werd voorbehouden aan een soenniet en de voorzitter van het parlement moest een sjiiet zijn. Deze sektarisch-confessionele evenwichtsoefe-

Hoofdstad: Beiroet
Oppervlakte: 10.400 km²
Aantal inwoners: 3,7 miljoen inwoners
Officiële taal: Arabisch
Etnische groepen:
95% Arabieren, 4% Armeniërs, 1% andere
Religieuze groepen: ± 30% christenen (maronieten, Grieks-orthodoxen) en ± 70% moslims (soennieten, sjiieten, druzen, alawieten)
Levensverwachting: 74 jaar (72 jaar bij mannen en 75 jaar bij vrouwen)
Geletterdheid: 86%
President: Generaal Emile Lahoud
Eerste minister: Rafiq al-Hariri

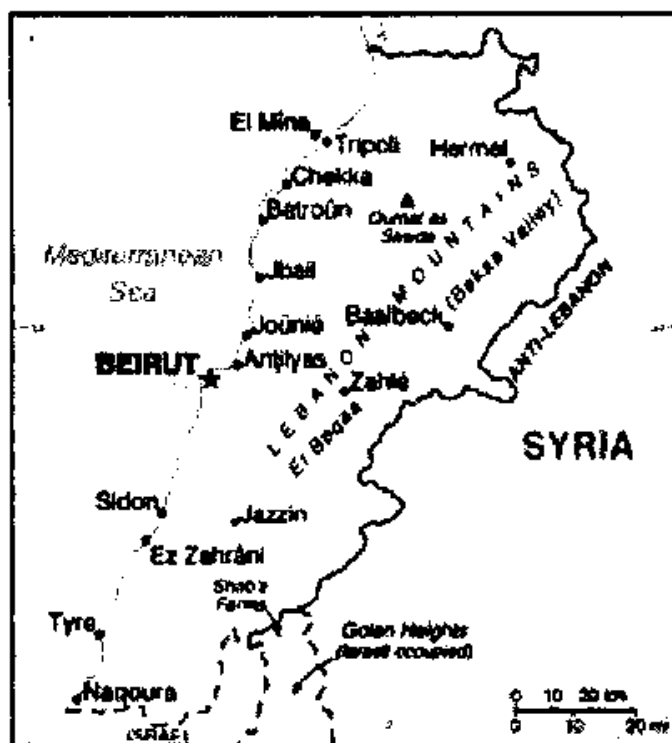
ning werd volledig uitgewerkt in het 'Nationaal Pact' (1943), dat de basis vormde voor het moderne politieke systeem van Libanon.

Het Nationaal Pact was echter een statische verdeelsleutel die niet mee evolueerde met de demografische veranderingen binnen de Libanese maatschappij. Terwijl in 1932 nog ongeveer 51,2 % van de bevolking christelijk was, daalde dit cijfer tot 37,4% in 1975. Concreet waren de christenen via de machtsverdeling volgens het Nationaal Pact dus oververtegenwoordigd in het hele politieke bestel. De christenen weigerden echter een nieuwe volkstelling te houden en de politieke machtsverhoudingen bleven tot aan de burgeroorlog van 1975 gebaseerd op de telling van 1932.

In de praktijk was er tegen het begin van de jaren zeventig wel een geleidelijke reële machtsverschuiving merkbaar in de richting van de moslims. Zo verwierf de soennitische premier meer gezag ten koste van de maronitische president. Ook binnen de overheidsdiensten evolueerden men van een christelijke dominantie naar een meer gelijke verdeling van de macht. Maar het dient te worden opgemerkt dat dit geen structurele machtsverschuiving was. Bovendien hield de christelijke overmacht binnen het leger wel stand. Een andere belangrijke vaststelling is dat de moslims wel relatief meer macht verkregen ten opzichte van de christenen, maar dat die macht hoofdzakelijk naar de beter opgeleide soennitische moslims ging, terwijl de sjiieten ondertussen eigenlijk het talrijkst waren geworden. Het staat vast dat deze scheefgegroeide politieke situatie één van de belangrijke oorzaken was van de verwoestende Libanese burgeroorlog. De maronitische christenen waren bang dat ze aan macht zouden moeten inboeten. Ze organiseerden zich in allerlei milities (de Falangistische Strijdkrachten, de Tijgers, de Marada-brigade) en raakten slaags met verschillende rivaliserende moslimgroeperingen.

Toch kan de Libanese burgeroorlog niet simpelweg samengevat worden als een conflict tussen moslims en christenen. Er was ook onderlinge onenigheid. Zo waren er bijvoorbeeld conflicten tussen de maronieten en de Grieks-orthodoxen, en werden er eeuwenoude clanvetes uitgevochten binnen de geloofsgroepen zelf. Onder impuls van de Arabische Liga werden in 1989 de akkoorden van Taif ondertekend. Dit betekende het officiële einde

van de burgeroorlog. In het vredesplan werd vastgelegd dat de centrale macht voortaan gelijk verdeeld zou worden onder moslims en christenen. Vermits momenteel al 70% van de bevolking moslim is, valt het nog af te wachten hoe lang deze statische fifty-fifty afspraak voor iedereen aanvaardbaar zal blijven. De onderlinge vijandigheid blijft immers aanwezig in de Libanese samenleving en het bereikte politieke machtsevenwicht is broos.

BUITENLANDSE INMENGING

Buitenlandse factoren hebben altijd al een zeer bepalende en polariserende invloed gehad op de Libanese maatschappij. De maronitische christenen waren al van voor de oprichting van de staat Libanon sterk gericht op het Westen en in het bijzonder op Frankrijk. De moslimgemeenschappen lonkten dan weer naar het grotere Syrië. Een deel van het Nationaal Pact uit 1943 werd gewijd aan de internationale positionering van de nieuwe staat Libanon. Neutraliteit was de afspraak. De christenen accepteerden Libanon als een onafhankelijke en soevereine staat binnen de Arabische wereld, en beloofden geen buitenlandse troepen in het land te dulden. De moslims mochten het land niet in de

malige Libanese maronitische president Charoun zelfs de hulp in van Amerikaanse troepen om het protest tegen zijn pro-Westerse houding te onderdrukken. De christelijke gemeenschappen bleven pro-Westerse gevoelens koesteren en onder invloed van Nasser laaiden de pan-arabische sentimenten hoog op bij de moslims.

De buitenlandse machten van hun kant hebben zich ook altijd actief gemengd in de Libanese aangelegenheden.

Het Nationaal Pact was echter een statische verdeelsleutel die niet mee evolueerde met de demografische verandering binnen de Libanese maatschappij

den. Buurlanden Syrië en Israël bemoeiden zich actief met het verloop van de Libanese burgeroorlog. Israël viel Libanon binnen in 1982. Beiroet, toen één van de belangrijkste culturele hoofdsteden van de Arabische wereld, werd quasi volledig vernietigd. In 1985 trokken de Israëlische troepen zich terug naar een zelfverklaarde

richting van andere Arabische landen stuwden en zouden geen unie met Syrië nastreven. Toch is er in de praktijk nooit iets in huis gekomen van de zogenaamde onpartijdigheid ten opzichte van buitenlandse machten die beschreven staat in het Nationaal Pact. In 1958 riep de toen-

veiligheidszone die ze pas in 2000 verlieten. Syrië mengde zich in 1976 in de burgeroorlog, weliswaar op vraag van de Libanese president. Machtsverschuivingen tijdens de burgeroorlog stelden de Syrische leiders in staat om hun greep op de Libanese samenleving te vergroten. Er werd een pro-Syrische regering geïnstalleerd. In 1991 ondertekenden de presidenten van Libanon en Syrië een 'broederschap- en samenwerkingsverdrag'. De volgende jaren ondertekenden beide buurlanden nog meer akkoorden waardoor de Syrische dominantie over de Libanese maatschappij werd geformaliseerd. Tot vandaag heeft Syrië een bepaalde invloed op bijna alle aspecten van de Libanese samenleving, zo ook op de binnenlandse- en buitenlandse politiek van het land. Tegenstanders van de pro-Syrische koers worden trouwens systematisch mond dood gemaakt. Momenteel heeft Syrië, met een troepenmacht van ongeveer 16.000 man, nog altijd een aanzienlijke militair aanwezigheid in Libanon. Het feit dat Libanon openlijk afgestapt is van het neutraliteitsprincipe zorgt natuurlijk voor een permanente bron van ongenoegen bij een heel segment van de bevolking, specifiek bij de christelijke gemeenschap. De stabiliteit in Libanon en het bereikte machtsevenwicht lijken in belangrijke mate in stand te worden gehouden door Syrië.

INVLOED VAN DE PALESTIJNSE KWESTIE

Een andere niet-Libanese factor die een bepalende invloed heeft gehad op het uitbreken en het verloop van de oorlog is de Palestijnse aanwezigheid in Zuid-Libanon. In de loop van de geschiedenis van het Palestijns-Israëliësch conflict zijn er vele

Palestijnse vluchtelingen, waaronder heel wat verzetsstrijders, in Libanon terechtgekomen. Vooral toen de PLO in het begin van de jaren zeventig gewapenderhand uit Jordanië werd verdreven stroomden duizenden verzetstrijders toe. Vanuit Zuid-Libanon vielen de Palestijnen Israëliische doelwitten aan. Het Israëliische leger reageerde hierop door vergeldingsacties uit te voeren op de Palestijnse bases en vluchtelingenkampen in Libanon. Regelmatig werd ook de Zuid-Libanese bevolking het slachtoffer van de Israëliische militaire acties. De moslimgemeenschappen in Libanon steunden de Palestijnen in hun strijd, maar de maronieten voelden zich bedreigd door de militaire slagkracht van de islamitische PLO-strijders. Ze reageerden door hun privé-milities uit te breiden en extra te bewapenen. Tijdens de burgeroorlog konden de Libanese moslims rekenen op de steun van de Palestijnen die in het land verbleven. De Israëli's steunden op hun beurt de christelijke milities omdat ze af wilden geraken van de Palestijnen die voor hen een permanente bedreiging vormden. Momenteel leven er nog altijd ongeveer 456.824 Palestijnen in Libanon onder het statuut van 'niet-permanente bewoner'.

Zoals de meeste gewelddadige conflicten moet een van de belangrijkste oorzaken van de Libanese burgeroorlog gevonden worden in achterstelling en armoede. De religieuze breuklijnen vallen min of meer samen met de ongelijke verdeling.

De meeste van hen verblijven er in vluchtelingenkampen en hebben amper rechten. Het feit op zich dat ze daar zijn, zorgt bij de christelijke gemeenschap voor een permanente gespannen sfeer omdat de Palestijnen het overwicht van de moslims in het land nog vergroten.

In het Zuiden van Libanon is de rust vandaag nog altijd niet helemaal teruggekeerd. De Libanese regering is zelf te zwak om er de centrale macht volledig te her-

stellen. De Hezbollah, een Palestijnse verzetsorganisatie die gesteund wordt door Iran, is er bijvoorbeeld nog steeds gewapend en actief. Syrië zou de Hezbollah met gemak kunnen uitschakelen, maar doet dit niet omdat het op deze manier een stok achter de deur kan houden bij eventuele vredesonderhandelingen met Israël. Een latente conflictsituatie wordt op die manier bewust in stand gehouden.

SOCIAAL-ECONOMISCHE INVALSHOEK

Zoals bij de meeste gewelddadige conflicten, moet één van de belangrijkste oorzaken van de Libanese burgeroorlog gevonden worden in achterstelling en armoede. De religieuze breuklijnen binnen de Libanese bevolking vallen namelijk min of meer samen met een ongelijke verdeling van de welvaart. De christenen zijn veel rijker (handeïsklasse) dan de moslims (arbeiders, boeren) en bij de moslims onderling ligt het welvaartspijl van de sjiïeten dan weer een stuk lager dan bij de soennieten. Vele arme sjiïeten migreerden voor de oorlog vanuit het Zuidelijke platteland naar de steden (vaak ook uit angst voor de Israëliische militaire acties). Daar kwamen ze terecht in sloppenwijken en

werden ze geconfronteerd met de stedelijke rijkdom. Sociaal-economische tegenstellingen bleken tijdens de burgeroorlog zeer mobiliserend.

De aanslepende oorlog vernietigde de volledige economische basis van Libanon, dat voordien bekend stond als een belangrijk financieel en commercieel centrum in het Midden-Oosten. De naoorlogse pogingen om de economie terug op de rails te krijgen zijn echter allerminst gericht op het

streven naar een grotere sociaal-economische rechtvaardigheid. De wederopbouw van Libanon, gefinancierd met enorme binnenlandse en buitenlandse leningen beperkt zich hoofdzakelijk tot de materiële herstelling van gebouwen en het opzetten prestigeprojecten in de hoofdstad. Van het geld dat tussen 1992 en 1998 geïnvesteerd werd in de reconstructie van het land is slechts 13% naar de sociale sector gegaan, terwijl infrastructuurwerken ruim 68% van het gebruikte budget in beslag namen. Industrie, landbouw en irrigatiewerken kregen zelfs maar 0,8% van het beschikbare geld toegewezen. Het resultaat hiervan is een werkloosheidscijfer van 18%. De volledige liberalisering van de economie heeft er verder voor gezorgd dat 4% van de Libanezen in het bezit is van alle rijkdommen van het land, terwijl 28% van de bevolking onder de armoedegrens leeft. Sociaal-economische tegenstellingen, al of niet parallel lopend met sektarische lijnen, zijn er alleen maar groter op geworden. Deze situatie heeft in combinatie met berichten over de corrupte praktijken van de Libanese leiders, al herhaaldelijk tot gewelddadige straatprotesten geleid. Sociale onrust zou wel eens de oorzaak kunnen zijn van een nieuwe golf van geweld, zeker als het sociaal protest de rigide grenzen van de verschillende sektes zou overstijgen.

De belangrijkste elementen die een bepalende invloed hebben gehad op het uitbreken van de burgeroorlog zijn vandaag nog allemaal aanwezig in de Libanese maatschappij. Geen enkele constructieve oplossing heeft zich tot nu toe aangediend, integendeel. Het feit dat fundamentele conflictlijnen niet verdwenen zijn hoeft niet noodzakelijk opnieuw te leiden tot een langdurig gewelddadig conflict, maar het verhoogde risico op een explosie blijft wel reëel.

BRONNEN:

- SALAMÉ-HARDY, 'Quel avenir pour les 'oubliés' de la reconstruction?', *Arabes*, oktober 1998, pp. 32-38.
- VANDER WEYDEN (Patrick), *Libanon een nieuwe ordening?*, 2000
- The World Guide 2003/2004*, New International Publications, 2003.

Soetkin Van Muylem is stafmedewerkster bij Vrede vzw.

BRAZILIË TERUG OP DE WERELDKAART

| Geert Fremout |

Anderhalf jaar geleden – na drie vergeefse pogingen – nam de voormalige metaalarbeider en vakbondsleider Luis Ignácio Lula da Silva, populair Lula, zijn intrek in het presidentiële paleis. Voor- en tegenstanders zijn het er over eens dat Lula er in geslaagd is om Brazilië terug op de wereldkaart te zetten. Over het binnenlands beleid is er minder enthousiasme, de kritiek zwelt aan. Hieronder laten we zowel kritische stemmen als Lula zelf aan het woord.

Samen met de VS en China, is Brazilië een van de drie landen die zowel inzake oppervlakte, bevolkingsgrootte en BNP tot de wereld top tien behoren. "We zijn geen sukkellandje, maar een land met buitengewoon potentieel, en we moeten de zaken waarin we geloven ook laten gelden, of tenminste er op een respectvolle manier kunnen over discussiëren", verwoordde Lula dit in een recent interview. Heel wat Brazilianen vonden het dan ook een goede zet toen Lula de VS begin 2004 lik op stuk gaf. In het kader van de 'war on terror' voerde de VS de verplichting in om van burgers van 27 nationaliteiten (waaronder de Braziliaanse) een foto en vingerafdrukken te nemen, als ze de VS binnen kwamen. Prompt voerde Brazilië dezelfde regel in. Waar dit in de VS met high-tech apparatuur gebeurde, moesten ambtenaren van de Braziliaanse Federale Politie de klus aanvankelijk klaren met het traditionele foto toestel en stempelpussen, met een groot ongenoegen en vele zwarte vingers bij Amerikaanse zakenlieden en toeristen tot gevolg. Ook de Amerikaanse journalist, die onlangs in de "New York Times" schreef dat Lula een drankprobleem heeft, kan er van meespreken. Zijn visum werd op staande voet ingetrokken. De Braziliaanse regering interpreteerde dit als een poging om het aanzien dat de Braziliaanse president op relatief korte termijn in de internationale politiek verworven had, te ondermijnen. Lula: "Als ik op bezoek ga in Zuid-Afrika of in Angola of spreek met de sjeik van Saoedi Arabië, zullen die denken "Tiens, zou dat nu echt een zatlap zijn? Een alcoholverslaafde?".

Beide episodes werden snel in der minne geregeld. Maar ze zijn wel teke-

breiding zijn het andere landen uit het zuiden.

Samen met Argentinië, Paraguay en Uruguay vormt Brazilië de MERCOSUL¹. De toenadering tussen de twee Zuid-Amerikaanse reuzen Argentinië en Brazilië is essentieel geweest om met andere landen een blok te vormen in de onderhandelingen over de ALCA², de vrijhandelszone die zich in de toekomst wellicht zal

uitstrekken over heel het Amerikaanse continent, en waarvan gevreesd wordt dat ze de economische dominantie van Noord-Amerika over Zuid-Amerika zal verankeren. Hetzelfde kan gezegd worden over de onderhandelingen EU-MERCOSUL die, in tegenstelling tot die over de ALCA, vrij vlot verlopen.

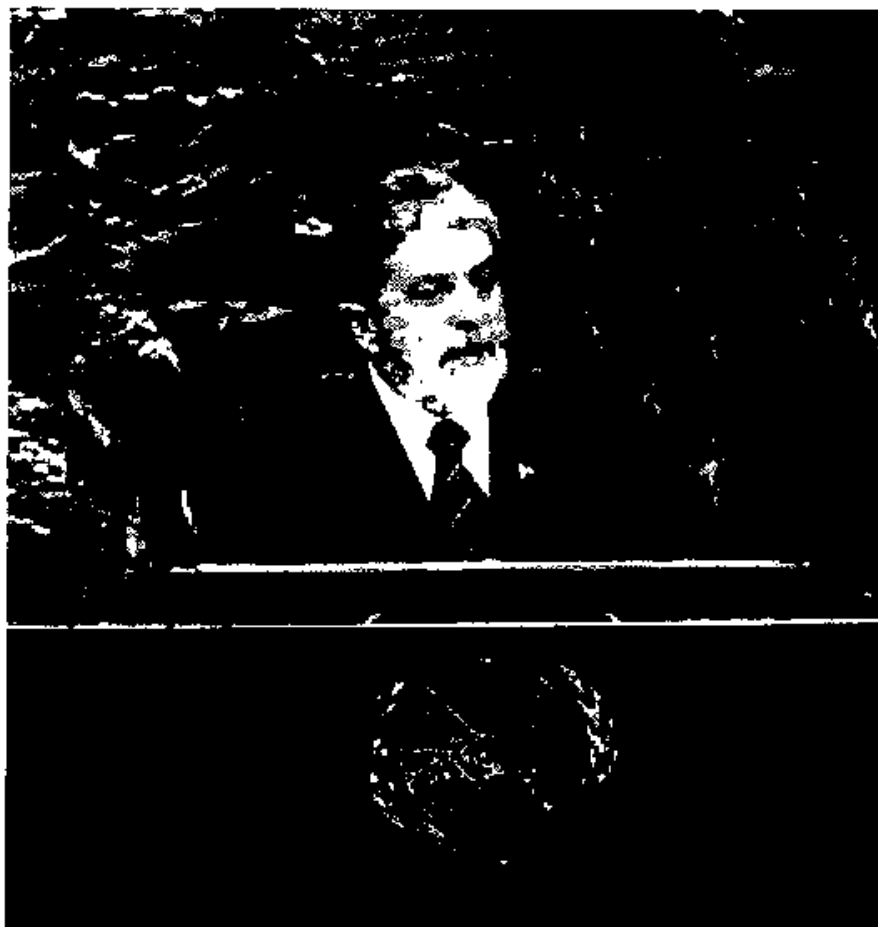
Ook op politiek gebied speelt Brazilië een sleutelrol in de regio. De steun van Lula aan de Venezolaanse president Chavez en de Cubaanse leider Castro blijft niet onopgemerkt in de regio. Brazilië neemt ook een leidende rol op zich in de VN-vredesmacht, die na het gedwongen vertrek van Aristide, de terugkeer van de democratie op Haïti moet begeleiden. Binnen de WTO³-onderhandelingen

nend voor de veranderde Braziliaanse houding t.o.v. het buitenland in het algemeen, en de Verenigde Staten in het bijzonder. Een gezonde portie nationalisme is de meeste Brazilianen niet vreemd. In progressieve middens komt daar nog een vleugje anti-americanisme bij. Men is in Brazilië nog niet vergeten welke rol de VS gespeeld heeft in de periode van militaire dictatuur.

Hoewel het vooral dit soort anekdotes zijn die uitdrukkelijk de internationale - inclusief de Belgische - media halen, toch zijn ze niet de kern van de buitenlandse politiek van de regering Lula. Die focust in de eerste plaats op het vormen van coalities met gelijkgestemden. In de eerste plaats zijn dit de landen in Zuid-Amerika, bij uit-

breiden de WTO³-onderhandelingen

De Braziliaanse president Luiz Inácio Lula da Silva tijdens een toespraak voor de Algemene Vergadering van de VN in september 2003, foto: VN.

was Brazilië initiatiefnemer en coördinator van de G-20, de groep van ontwikkelingslanden, waaronder Zuid-Afrika, China en India, die mee aan de basis lag van het 'mislukken' van de WTO-top in Cancun.

NGO's, boerenorganisaties en sociale bewegingen uit Noord en Zuid hebben hier eerder gemengde gevoelens bij. Het tegengewicht dat door deze landen uit het zuiden geboden wordt aan het noordelijk blok 'VS en EU' wordt positief onthaald. Het was ongetwijfeld terecht dat de ontwerp tekst van de Mexicaanse voorzitter Pérez del Castillo, gebaseerd op een voorstel van VS en EU, door de G-20 verworpen werd als basis voor de onderhandelingen.

Maar NGO's en boerenorganisaties hebben wel heel wat vragen bij de voorstellen die de G-20 als oplossing naar voor schuift. Speerpunt hiervan is de liberalisering van de handel in landbouwproducten als motor voor sociale en economische ontwikkeling. Maar nergens staat

beschreven hoe de miljoenen kleine boeren beter moeten worden van exportgerichte landbouw. De exportteelten soja, appelsienen en suikerriet worden in Brazilië veelal verbouwd op mega-landbouwbedrijven. Vooral in het suikerriet zijn de arbeidsomstandigheden van de landarbeiders erbarmelijk, in bepaalde gevallen gaat het de facto om 'slavernij'. (zie foto). Exportteelten zorgen wel voor buitenlandse deviezen, maar ook concentratie van inkomen bij de elite. Dat terwijl de sociale bewegingen, en Lula's partij de PT4 die daar haar oorsprong in heeft, steeds gepleit heeft voor landhervorming en een landbouwpolitiek gericht op de kleinschalige familiale landbouw. Dit zou zorgen voor spreiding van het inkomen in ruraal Brazilië, en tegelijkertijd de migratiedruk naar de steden wat kunnen doen afnemen.

Wat economisch en monetair beleid betreft, volgt de regering Lula braaf de voorschriften van het IMF5 en het voor-

beeld van zijn voorgangers: een overschot op de begroting om intresten te betalen en controle van de inflatie door hoge intresten. Volgens progressieve critici is het gevolg hiervan dat er vooral gespeculeerd wordt, de banken veel geld verdienen, maar dat productieve investeringen ontmoedigd worden, de werkloosheid recordhoogten bereikt en er ook weinig ruimte is om een beleid te voeren dat ook sociaal en ecologisch duurzaam is. Met andere woorden: de kern van het economische beleid is niet veranderd. Het blijft de rijkdom concentreren in handen van de heersende elites.

Hiervoor worden verschillende verklaringen en vergoelijkningen aangehaald. Ten eerste is er de 'herança maldita', de 'vervloekte erfenis' van 10 jaar neoliberal beleid, die weinig marge laat voor veranderingen. Een van de bekommernissen van de Braziliaanse regering in dit eerste jaar was onder meer om investeerders niet af te schrikken. Maar een en ander is

'O RISCO BRASIL'

O risco Brasil, 'het Braziliaans risico' is alom gekend in de Braziliaanse economische terminologie. Internationaal is het een indicator door de Amerikaanse bank JP Morgan voor het specifieke risico dat investeren in 'emerging markets' met zich meebrengt. In Brazilië haait 'o risco Brasil' geregeld het nieuws. Een van de gevolgen punten van het huidige beleid is dat 'o risco Brasil' aan het afnemen is. Het vertrouwen van buitenlandse investeerders in Brazilië is gestegen.

César Benjamin, een kritische economist, schrijft in een column dat de mensen die bij klaar lichte dag overvallen worden op de bus of van de ene dag op de andere zonder inkomen en werk zitten, zich afvragen hoe dat nu eigenlijk zit met dat 'Braziliaans risico' dat aan het afnemen is.

'A GOVERNABILIDADE'
 Of 'bestuurbaarheid'. Lula moet rekening houden met enkele strakke randvoorwaarden. Extern zijn er de akkoorden met het IMF. Nog vóór de presidentsverkiezingen, in een periode van dreigende monetaire crisis, hebben alle toenmalige presidentkandidaten een akkoord ondertekend met het IMF, dat ze zouden naleven indien verkozen. Dit was de voorwaarde door het IMF gesteld om vóór de verkiezingen toch nog een lening aan Brazilië toe te kennen. Intern is er de bonte samenstelling van de regering waarvan Lula aan het hoofd staat: van ondernemer tot extreem links.

natuurlijk ook deels te verklaren door de bonte samenstelling van de regering Lula. Monumenten van de sociale strijd, delen de regeringsbanken met boegbeelden van het establishment. Het beleidsdomein landbouw is hiervoor illustrerend. De minister van landbouw João Roberto Rodrigues is een rasechte vertegenwoordiger van de agro-business, en een van de drijvende krachten achter de agressieve Braziliaanse initiatieven voor markttoegang in noord en zuid. Als tegengewicht is er de voormalige trotskist Miguel Rosetto, minister van rurale ontwikkeling, die de familiale landbouw en landhervorming onder zijn bevoegdheid heeft, maar weinig financiële slagkracht heeft.

Frei Betto, dominicaan en raadgever van Lula, mag dan wel verklaren dat het in Brazilië gaat om een democratisch gestuurde evolutie, en niet om een revolutie à la Cuba of Nicaragua, toch klinkt de roep dat er nu genoeg vertrouwenwekkende signalen gegeven zijn naar de wereld van het kapitaal, steeds luider. De georganiseerde civiele maatschappij vindt dat het echt tijd wordt om ook sociale doelstellingen in de kern van het beleid op te nemen. Ze pleiten voor een 'project voor Brazilië' dat voorrang geeft aan landhervorming, onderwijs, creatie van jobs,

ecologische en sociale duurzaamheid. Al zijn er natuurlijk wel al belangrijke aanzetten tot verandering: er ligt eindelijk een nationaal plan voor landhervorming op tafel, maar het is nog wachten op concrete uitvoering. De landlozenbeweging MST⁶ heeft voor het eerst een president als gesprekspartner, die MST niet als een criminele organisatie, maar als een legitieme sociale beweging behandelt.

De programma's 'Fome zero'⁷ en 'Sede zero'⁷, die er naar streven om de basistoegang tot voedsel en drinkwater te verzekeren, komen langzaam van de grond en het programma 'bolsa escola' garandeert een basisinkomen aan kansarme gezinnen wiens kinderen effectief naar school komen, en houdt kinderen zo van de straat.

Het is natuurlijk niet makkelijk. De PT neemt nu wel deel aan de politieke macht op het hoogste niveau, maar de traditionele elites blijven aan de touwtjes trekken in de economische sfeer, maar ook in de rechterlijke macht en in de zeer machtige Braziliaanse media.

Lula zal de hulp van 'de straat' nodig hebben om Brazilië écht op het spoor van

verandering te zetten. Hoewel een groot deel van progressief Brazilië nog steeds een 'kritische steun' aan de regering Lula betuigt – welk alternatief hebben ze? –, klinkt der roep om concrete signalen steeds luider. Na meer dan een jaar regering lijkt de evenwichtsoefening op de slappe koord van 'a governabilidade' alsmaar moeilijker te worden.

- 1 Mercado Comum da América do Sul – Gemeenschappelijke markt van Zuid-Amerika
- 2 Área de Livre Comércio das Américas, engels FTAA – Vrijhandelszone van de Amerika's
- 3 World Trade Organisation – Wereld Handels Organisatie
- 4 Partido dos Trabalhadores – Arbeiderspartij
- 5 Internationaal Munt Fonds
- 6 Movimento Sem Terra – Beweging zonder Grond
- 7 Zero honger en zero dorst: overheidsprogramma's ter bestrijding van honger en voor drinkwatervoorziening, een prioriteit van Lula tijdens het eerste regeringsjaar.

Geert Fremout is medewerker bij VODO en werkte 8 jaar in Brazilië.

BOEKBESPREKING

Aan iedereen die wat meer wil te weten komen over het exotische Brazilië kunnen wij 'Brazilië, vijf eeuwen geschiedenis in dribbelpas' van Eddy Stols aanraden.

Het boek begint met een korte inleiding over het grootste land van Zuid-Amerika en haar inwoners, daarna volgt een deel politieke geschiedenis en in het laatste deel komen de sociale, economische, religieuze en culturele aspecten van de Braziliaanse maatschappij aan bod. Wie denkt dat dit geschiedenisboek, net als zovele andere boeken in zijn soort, wel weer een droge chronologische opsomming van feiten en gebeurtenissen zal zijn, heeft absoluut ongelijk.

Stols, een doctor in de hedendaagse geschiedenis, is een begenadigd verteller die de Braziliaanse geschiedenis naar voor brengt als een boeiend verhaal. Dat hij zich niet alleen op klassieke historische bronnen heeft gebaseerd, maar ook op reisverhalen, literatuur en persoonlijke ervaringen zal zeker bijgedragen hebben tot de vlotte en luchtige toon van het boek.

*Brazilië, vijf eeuwen geschiedenis in dribbelpas' van Eddy Stols,
 uitgegeven bij Acco.*

HOUDT DE 'BOLIVARIAANSE REVOLUTIE' STAND IN VENEZUELA?

| Jordi Lesaffer |

Venezuela haalt de laatste tijd weer de krantenkoppen. In een tijdperk van tanende media-aandacht voor buitenlandse berichtgeving is dit meestal geen goed teken. De gouden (olie-)jaren '60 en '70 zijn definitief voorbij. Toen ging de Venezolaanse middenklasse (die vrij aanzienlijk was) s 'weekends nog shoppen in Miami als tijdverdrijf. Sinds de devaluatie van de 'Bolivar' (Venezolaanse munt) in 1983 is het alleen maar bergaf gegaan. De schijn van 'democratische orde', gebaseerd op het West-Europese naoorlogse consensusmodel (wisselende regeringen van sociaal-democraten en christen-democraten) werd in 1989 brutaal de kop ingedrukt. Tijdens de 'Caracazo' – massaal straatprotest tegen de door het IMF ingefluisterde besparingsmaatregelen van de toenmalige president Carlos Andres Pérez – kwamen honderden manifestanten om het leven door kogels van de ordetroepen. Na nog twee mislukte staatsgrepen begin jaren '90 begaf het 'ancien régime' het definitief en in 1999 en nam ex-putchist Hugo Chávez Frias (met bijna 60% van de stemmen verkozen) de touwtjes stevig in handen en beloofde een radicale koerswijziging.

BLIJVENDE ONRUST EN GROEIENDE POLARISATIE

Chávez wou komaf maken met het oude cliëntelistische bestel, de welig tierende corruptie, de sociale ongelijkheid en de dominantie van een economische elite die aan het handje van Washington loopt. Er kwam een nieuwe grondwet – één van de meest progressieve ter wereld – die door een overweldigende meerderheid van de Venezolanen goedgekeurd werd (85%), en in 2000 werd Chávez door 58% van de bevolking herbevestigd in zijn mandaat (6 jaar). Zijn 'Bolivariaanse Revolutie' is de speerpunt van z'n beleid.

Landhervormingen, alfabetiserings-programma's, investeringen in gezondheidszorg, participatie van de bevolking via de oprichting van wijkcomités en het terugdringen van de pogingen om het Staatsoliebedrijf PDVSA te privatiseren. Chávez richtte zich ook expliciet tot de 'onderlaag' van de bevolking, die hij haar waardigheid teruggaf. Op buitenlands vlak de versterking van de OPEC (met als doelstelling een hogere olieprijs), een onafhankelijke koers van Washington en nauwe relaties met Cuba.

Maar al vrij snel verenigde de oude elite (vakbonden en werkgevers: één front!) zich, nam in haar slipstream een groot deel van middenklasse mee, en orchestreerde – hierin onvoorwaardelijk gesteund door de private massamedia -

een ware haatcampagne tegen Chávez.

Het eerste hoogtepunt werd bereikt toen op 10 april 2002 Chávez van de macht verdreven werd door een staats-

greep die de voorzitter van de werkgevers-federatie, Pedro Carmona, aan de macht bracht. Carmona schafte onmiddellijk de grondwet af, ontbond het parlement en

begon een ware heksenjacht op Chavez-aanhangers. Maar dankzij de massale steun van de bevolking kwam Chávez 48 uur later weer aan de macht. Deze eerste krachtmeting tegen de verenigde oppositie - de 'Coordinadora Democrática' - was gewonnen. Maar al vrij snel ging de oppositie over tot een andere strategie: een algemene staking, met als speerpunt het platleggen van de olie-industrie (Venezuela is de 4de grootste olie-exporteur ter wereld). Maar ook hier trok Chávez uiteindelijk aan het langste eind, en de oppositie moest na enkele maanden noodgedwongen de staking afblazen; niet in het minst omdat de economische schade van de blokkade vooral haar eigen 'achterban' trof en zich tegen haar begon te keren. De 'adem Pauze' was echter van zeer korte duur.

HET REFERENDUM: EEN WARE UITPUTTINGSSLAG

Na het mislukken van de coup en de algemene staking kwam de oppositie massaal op straat en eiste het aftreden van Chávez. Maar ook Chávez bracht meermaals honderdduizenden aanhangers op straat. De oppositie verlegde haar focus voorlopig op de 'grondwettelijke' strategie en begon met de inzameling van de nodige handtekeningen om een referendum tegen Chávez af te dwingen. Maar ook dit liep niet van een leien dakje voor de steeds maar ongeduldiger wordende oppositie....

De oppositie moest na enkele maanden de staking afblazen omdat ze vooral haar eigen achterban trof.

Eén van de meest progressieve elementen uit de Venezolaanse grondwet (nota bene door Chávez geïntroduceerd; de oppositie was tegen!) is het feit dat de bevolking halverwege de presidentiële ambtstermijn (19 augustus 2003) de mogelijkheid heeft om een referendum te organiseren dat de president kan afzetten (indien meer tegenstemmen behaald worden dan het aantal stemmen waarmee

Chávez in 2000 herverkozen werd). Maar reeds vóór de grondwettelijke termijn voor het aanvragen van een referendum, organiseert de oppositie op 2 februari 2003 een 'firmazo' (verzamenen van handtekeningen) tegen Chávez.. De oppositie beweert meer dan 4.000.000 handtekeningen verzameld te hebben; dus waarom nog een referendum houden? Chávez moet opstappen! Op 12 september 2003 verklaart de CNE (Nationale Kiesraad) de

handtekeningen ongeldig, want ongrondwettelijk, een beslissing die volledig in de lijn van de verwachtingen lag. De 'Coordinadora Democrática' reageert furieus.

nodig. (ter vergelijking: Chavez haalde 3.757.733 stemmen bij z'n herverkiezing in 2000). De oppositie beweerde nog voor alle stemmen officieel geteld waren meer dan 3.400.000 handtekeningen verzameld te hebben. Al snel werd duidelijk dat een heel aantal stemmen frauduleus bekomen werden (vb; reeds lang overleden personen die gaan stemmen waren....). Ook werden velen onder druk gezet om te gaan stemmen. Al moet eer-

lijkheidshalve gezegd worden dat ook van overheidswege grote druk werd uitgeoefend om géén handtekening te zetten....

Op 24 februari 2004 veelde de CNE (Nationale Kiesraad) het verdict: 1.832.493 geldige handtekeningen, 233.573 niet conform het kiesregister, en 143.930 waren frauduleus. 876.017 handtekeningen waren van twijfelachtig allooi, omdat heel wat petitieformulieren ingevuld waren in eenzelfde handschrift.

De CNE stelde voor om deze laatste stemmen te laten 'hervallideren'. De oppositie steigert en weigert dit. Ze eist de erkenning van alle handtekeningen en de onmiddellijke organisatie van het referendum. Na tientallen (soms zeer gewelddadige) betogingen en onderhandelingen met het Centrum Carter (voorzegeten door ex VS-president Jimmy Carter) en de OAS (Organisatie van Amerikaanse Staten) stemt de oppositie toch in en wordt een 'hervallidatiestemming' georganiseerd

(mensen moeten hier bevestigen of hun handtekening op de stemformulieren wel degelijk de hunne was), lopende over 5 dagen (van 27 tot 31 mei 2004).

Opmerkelijk was dat bij deze 'hervaldatiestemming' 74.112 mensen hun stem kwamen 'terugtrekken'.

Ook nu weer oefenden beide partijen druk uit om wel of niet hun handtekening te 'valideren'. Ook vanuit overheidswege werd 'werknemers uit de publieke sector 'ontraden' om hun stem uit te brengen, op straffe van ontslag of het mislopen van een promotie. En ook nu weer talloze klachten over fraude, valse handtekeningen en onregelmatigheden. Zo werden in de kantoren van de oppositiepartij AD honderden valse identiteitskaarten gevonden.

HET UUR VAN DE WAARHEID: 15 MEI 2004

Na enkele dagen van spanning deelde de CNE (Nationale Kiesraad) op donderdag 3 juni de uitslag mee: er waren niet genoeg geldige handtekeningen om een referendum te organiseren. Chávez verklaarde zich direct bereid tot het organiseren van het referendum, en beloofde de oppositie de 'ultieme' nederlaag toe te dienen. Ook de oppositie was zegezeaker over het resultaat van het referendum en trok feestend de straat op.

Vólgende strijdpunt was het vastleggen van de datum voor het organiseren van het referendum. Voor de oppositie was het van cruciaal belang dat het referendum er nog komt vóór 19 augustus; de datum waarop Chávez 4 jaar aan de macht is (na z'n herverkiezing als gevolg van de nieuwe grondwet in 2000). Indien Chávez vóór 19 augustus het referendum zou verliezen komen er nieuwe presidentiële verkiezingen en kan de oppositie een eigen kandidaat naar voor schuiven. Indien het referendum ná 19 augustus plaatsheeft, neemt Vice-President José Vicente Rangel zijn plaats in tot januari 2007.....en blijft het 'Chavisme' aan de

macht.

Op 8 juni kwam dan de verlossende boodschap van de Nationale Kiesraad: het referendum dat moet beslissen over het mandaat van president Chávez zal gehouden worden op 15 augustus.

President Hugo Chavez tijdens een steunmanifestatie, aug. 2003.

H-MENSENRECHTEN

De aanhoudende manifestaties en blokkades – vooral in de hoofdstad Caracas – hebben reeds tientallen dodelijke slachtoffers geëist, waarbij niet altijd duidelijk is

van de ordetroepen is zeker. Ook bepaalde 'Círculos Bolivarianos' (aanhangers van Chávez) zijn op confrontatie uit. Steeds meer mensen worden ook getroffen door 'individuele schutters'. De 'Guardia Nacional' (een soort van militaire politie, grotendeels pro-Chavez) en de 'Policia

Metropolitana' (politie van Caracas en onder controle van de oppositionele burgemeester Alfredo Peña) komen steeds meer met elkaar in aanvaring. Manifestanten lopen gewapend rond en zaaien vernieling. De soms gewelddadige reactie van de ordetroepen wordt dik in de verf gezet in de oppositionele media. Al wie opgepakt wordt en al dan niet voor langere tijd aangehouden, wordt door de oppositie automatisch afgeschilderd als 'politieke gevangene', ondanks het feit dat het meestal gaat om strafbare feiten (verboden wapenbezit, vernielingen...)

De focus op mensenrechten is een nieuw wapen in de strijd tegen Chávez. Niemand zal ontkennen dat de situatie van de mensenrechten in Venezuela niet 'optimaal' te noemen is. Maar wanneer men de vergelijking maakt met vorige regeringen, de buurlanden uit de regio (Colombia!), en de voortdurende agitatie van de oppositie kan

men niet anders dan besluiten dat de regering Chávez er niet al te bekaaid vanaf komt. Zelfs de mensenrechtencommissie van de OAS is in haar jaarrapport vrij genuanceerd. en wijst beide partijen

Op 8 juni kwam dan de verlossende boodschap: het referendum zal op 15 augustus gehouden worden.

wie geschoten heeft en of er al dan niet sprake is van provocatie. Dát bepaalde sectoren van de oppositie uit zijn op het uitlokken van een gewelddadige reactie

op hun verantwoordelijkheid. Eén van de grootste problemen is de 'impunidad' of straffeloosheid. Misdadigers worden niet of nauwelijks gestraft of komen snel weer

vrij. Maar dit is zeker niet alleen op het conto van Chávez te schrijven; veel van de rechters zijn nog benoemd tijdens het 'oude regime'.

De media en de oppositie zwijgen ook zedig over de tientallen boeren en syndicalisten die de laatste maanden vermoord zijn door paramilitaire groeperingen en huurlingen. Naar analogie met de Colombiaanse AUC (Autodefensas Unidas de Colombia – extreemrechtse paramilitairen) zijn in Venezuela ook de AUJ actief. Ook de buitenrechtelijke executies van misdadigers nemen hand over hand toe, naar analogie met de 'limpieza social' ('sociale schoonmaak') in Colombia.

De media schreeuwen ook voortdurend dat de persvrijheid aan banden gelegd wordt, maar in weinig landen ter wereld spelen de media zo'n alomtegenwoordige rol van 'oppositiepartij', waarbij de objectieve berichtgeving ver te zoeken is. Tot op heden is het enige tv-station dat uit de ether gehaald werd een lokale zender (CatiaTv in Caracas), ...en dit op bevel van de oppositionele burgemeester van Caracas! Van ironie gesproken....

MIAMI ALS UITVALSBASIS VOOR CHÁVEZ-OPPOSANTEN

Ondertussen heeft de meer 'radicale oppositie' zich afgescheurd van de 'Coordinadora Democrática' en zich verenigd in het 'Bloque Democrático'. Democratisch is dit blok allerminst te noemen. Het riep al enkele malen openlijk het leger op om Chávez met geweld te verdrijven en een 'burgerlijk-militaire' regering te vormen. Ex-president Carlos Andres Pérez (veroordeeld wegens corruptie en in ballingschap in Colombia) verklaarde onlangs nog bereid te zijn mee te werken met 'alle krachten die Chávez met geweld van de macht willen verdrijven'. Dat daarbij 'veel bloed zal bloeien' is volgens Pérez onvermijdelijk. Ook Miami geldt meer en meer als het toevluchtsoord voor de radicale oppositie en voortvluchtigen voor de Venezolaanse justitie. Het lijstje van gedesavoueerde ex-generaals en 'politieke banelingen' die vanuit het buitenland oproepen tot een 'gewapende strijd' tegen Chavez wordt stilaan indrukwekkend.

De Amerikaanse VS-ambassadeur in Caracas, Charles Shapiro, gaf onlangs ook

toe dat de Amerikaanse inlichtingendienst FBI een onderzoek heeft lopen naar een uit Chávez-opposanten bestaande paramilitaire groepering die in Florida actief zou zijn.

INTERNATIONALE INMENGING

Op internationaal vlak voert Chavez een onafhankelijke koers ten opzichte van Washington. Venezuela, dat de 4de grootste leverancier van olie aan de VS is, blijft strategisch gezien erg belangrijk voor de VS. De persoonlijke vriendschap tussen Chavez en Fidel Castro en de soms holle retoriek van Chavez op internationale fora maken de relaties er niet beter op. Na de duidelijke betrokkenheid van de VS (en de VS-ambassade in Caracas) bij de coup van 10 april 2002 ging het alleen maar bergaf met de relaties tussen de VS en Venezuela.

Na de verdrijving door de VS van de Haïtiaanse president Aristide enkele maanden geleden werden al snel vergelijkingen gemaakt met Venezuela. Zover komt het voorlopig (nog niet). Ten eerste geniet Chávez nog altijd de steun van een vrij groot deel van de bevolking. Bush kan zich na het debacle in Irak en de komende

vaste voet in de grensgebieden van Venezuela.

Enkele weken geleden werden 89 Colombiaanse paramilitairen aangehouden op een hoeve van een Cubaanse bananeling in de buurt van de hoofdstad Caracas. Er zijn steeds meer aanwijzingen dat ze een aanslag op Chávez aan het voorbereiden waren. De oppositie zag hierin een manoeuvre van Chávez, om de oppositie zo nog meer in diskrediet te brengen. Maar zelfs de VS-ambassadeur in de VS gaf toe dat de 'Para's' daar niet waren voor een 'vreedzame picknick'.

Naar aanleiding van het referendum stapelden de uitspraken van VS-functionarissen zich op. Ook hier was de boodschap duidelijk. De VS zullen alleen een uitslag aanvaarden die tot een referendum leidt. En die uitslag moet onvermijdelijk ook Chávez uit het zadel lichten....volgens de VS. Ondertussen kwam ook aan het licht dat een groot deel van de oppositiepartijen, en NGO's gefinancierd worden door de NED, de 'National Endowment for Democracy', een aan de Republikeinse partij gelieerde regeringsinstelling die als doelstelling heeft 'de democratie te ver-

Enkele weken geleden voerden 89 Colombiaanse paramilitairen aangehouden in de buurt van de hoofdstad Caracas.

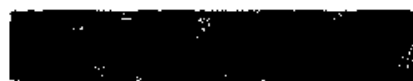
presidentsverkiezingen ook geen invasie in z'n achtertuin veroorloven. Qua militaire slagkracht is het straatarme Haïti ook niet te vergelijken met Venezuela.

Het directe gevaar lijkt eerder van buurland Colombia te komen. De grenszone tussen Colombia en Venezuela is verworden tot een 'niemandslaan' waar de Colombiaanse guerrilla, paramilitairen en drugshandelaars de plak zwaaien. De Colombiaanse regering beschuldigt Chávez ervan de guerrilla vrij spel te geven en zelfs logistiek te ondersteunen. Ondertussen neemt de aanwezigheid van Colombiaanse paramilitairen op Venezolaans grondgebied toe. Maar ook de Colombiaanse FARC-guerrilla heeft

spreiden, rekening houdend met de plaatselijke realiteit en cultuur...' Critici zien de NED eerder als een conservatief orgaan, dat als enige doelstelling heeft de Amerikaanse belangen te verdedigen, en als een aanhangsel van de CIA.

De democratische presidentskandidaat John Kerry zit op dezelfde lijn als Bush, en verklaarde onlangs nog dat Chávez op weg is om een dictatoriaal regime te installeren, en verweet Bush zelfs geen 'fikse' houding aan te nemen ten opzichte van Venezuela!

De 'internationalisering' van het Colombiaanse conflict en de uitbreiding van het 'Plan Colombia' richting Venezuela zijn dan ook niet ondenkbaar.

SOCIALE ONTWIKKELING VAN ONDEROP

| Francine Mestrum |

Van 2 tot 4 juni 2004 organiseerde het Latijnsamerikaanse Parlement in Caracas zijn derde topvergadering over de sociale schuldenlast. Met dit begrip wordt de schuld erkend die de overheden hebben opgelopen bij de bevolking door het afbetalen van hun buitenlandse schuldenlast en door het volgen van de structurele aanpassingsprogramma's van het IMF en de Wereldbank. Het is immers de bevolking, en dan vooral de middenklasse en de armen, die hiervoor de zwaarste prijs heeft betaald in termen van werkloosheid en verlies aan sociale programma's van de overheid.

In Caracas was het vooral de Venezolaanse regering die aan bod kwam met haar talrijke programma's voor sociale ontwikkeling. Gedurende drie dagen werd in vijf tot soms zes gelijktijdige fora intensief gediscussieerd over armoede en uitsluiting, onderwijs, gezondheid, werkgelegenheid, ecologie, cultuur, microfinanciering, lokale planning, internationale samenwerking, buitenlandse schuldenlast en zo meer.

SOCIAAL HANDVEST

Een hoogtepunt was zonder meer het voorstel om een 'sociaal handvest' voor Amerika aan te nemen. De ontwerp tekst zal worden voorgelegd aan de Organisatie van Amerikaanse Staten en is vrij ambitieus. De tekst vertrekt van de internationaal aangelegane verbintenis om de millenniumdoelstellingen te halen, maar stelt ook uitdrukkelijk in de preambule dat de

maatschappelijke ongelijkheid het allerbelangrijkste thema is. De tekst pleit voor een recht op waardig leven, recht op gezondheid, op onderwijs, op werkgelegenheid, op vakbondsvrijheid en op collectieve onderhandelingen, op sociale bescherming, op huisvesting en op een gezinsleven. Er worden ook communautaire rechten bepaald, zowel als een recht op participatie. Daarnaast worden er ook enkele economische en culturele rechten vastgelegd. De tekst moet nog worden goedgekeurd en wijkt nog in sterke mate af van de rampzalige sociale situatie in Latijns Amerika, maar de ambitie is er en de tekst geeft veel macht aan de lokale gemeenschappen om hun rechten te doen gelden. Wie deze tekst vergelijkt met het eerder armzalige 'sociale handvest' van de Europese Unie, staat versteld van de durf van de Latijns-Amerikanen.

Heel veel aandacht ging ook naar een van de grote Venezolaanse overheidsprogramma's voor lokale ontwikkeling, 'Barrio adentro' genaamd. Het ging van start in maart 2003 en gaat ervan uit dat een aantal sociale problemen niet los van elkaar kunnen aangepakt worden. Gezondheid, watervoorziening en onderwijs gaan hand en hand en moeten daarom samen worden bekeken. Vandaar dat men er ook van uit gaat dat ze onmogelijk aan de particuliere sector kunnen overgelaten worden. Ook hier wordt sterk de nadruk gelegd op lokale participatie en verantwoordelijkheid. Voor de gezondheidssector werd bovendien een beroep gedaan op zo'n 1500 Cubaanse artsen, maar die werden blijkbaar niet overal even enthousiast onthaald. De behoeften zijn echter enorm groot en de eerste opdracht bestaat erin een inventaris te

EEN TWEDE CHILI?

De polarisatie in Venezuela tussen voor- en tegenstanders van Chavez neemt onderhand zulke proporties aan dat de vergelijking met het Chili van Allende in 1973 angstwekkend dichtbij komt. Van een echte dialoog tussen beide kampen is nog nauwelijks sprake; de oppositie wil koste wat kost af van Chávez; gaat het niet via de legale weg, dan via geweld. De economische elite van het land en de meer radicale oppositie doet er alles aan om de economie en het openbare leven te boycotten. De strategie is duidelijk: chaos creëren, en als antwoord daarop een staats-

greep organiseren teneinde 'de orde en de rust te herstellen'. Net zoals in Chili ten tijde van Allende wordt de agitatie (openlijk) gesteund door de VS.

Toch zijn er ook enkele verschillen. Chávez heeft nooit de intentie gehad om te evalueren naar één of andere vorm van 'socialistisch' staatsmodel; nationalisering zijn tot nu toe achterwege gebleven. De basis waarop Chávez kan terugvallen is ook groter dan deze tijdens de laatste dagen van Allende. Coupplegers moeten hoe dan ook rekening houden met een grote weerstand van een deel van de bevolking.

Ook de militairen nemen een ietwat aparte plaats in, in vergelijking met de rest van de Latijns-Amerikaanse landen. Gezien de afwezigheid van grote intern spanningen (guerrilla) tijdens de vorige decennia zijn relatief weinig Venezolaanse militairen opgeleid in de VS of de 'School of the Americas' en werden nooit ingezet tegen de eigen bevolking. Ze hebben een meer 'links' profiel dan in de buurlanden en zijn ook steeds meer betrokken geweest bij 'sociale' taken. Toch heeft Chavez niet alle militairen op z'n hand.

Een gewapend conflict – eventueel een

maken van wat er is en van wat er moet komen.

ANDERE PRIORITEITEN

Hetzelfde geldt voor onderwijs, altijd al een grote prioriteit in het Latijns-Amerikaanse denken. De alfabetiseringsgraad bedraagt meer dan 90 % in

normie. Venezuela is één van de belangrijkste olieproducerende landen ter wereld en veel problemen zijn terug te brengen tot een gebrek aan planning en productiviteit. Het is nu de bedoeling om bedrijven die voor de interne markt produceren te helpen om rendabel te worden. Er werden ongeveer 1,5 miljoen hectare nieuwe land-

men van de vroegere elites. Alles loopt zeker niet op wietjes, en de vele opmerkingen en soms harde kritiek uit de zaal bewijzen dat papieren plannen niet vanzelf in de realiteit worden gebracht. Maar ze bewijzen ook dat de bevolking haar rol au serieux neemt en effectief voor haar rechten opkomt. De bevolking geeft duidelijk blijk van een behoefte aan inspraak en participatie. Wat ook het resultaat van het referendum zal zijn, dit is een factor waar elke regering rekening zal moeten mee houden.

Gelukkig is de economie in 2004 zich ernstig aan het herpakken, na de zware terugval van 2002 en 2003, o.m. door een maandenlange staking. De huidige hoge olieprijs helpt de regering om haar ambitieuze programma's na te leven. De grote vraag is of met deze sociale ontwikkeling niet iets te lang werd gewacht en of ze al voldoende resultaat heeft opgeleverd om het toenemend ongenoegen bij de bevolking te keren.

In een tijd waarin armoedebestrijding een officiële prioriteit is van alle internationale organisaties, zijn de Venezolaanse programma's een mooi voorbeeld van hoe participatie en 'empowerment' effectief in de praktijk worden gebracht en van hoe economische en sociale ontwikkeling hand in hand kunnen gaan. ■

Francine Mestrum is doctor in de politieke wetenschappen.

Een hoogtepunt was zonder meer het voorstel om een 'sociaal handvest' voor Amerika aan te nemen.

Venezuela, maar de onderwijsbegroting stond op een bijzonder laag pitje. De huidige regering schafte het schoolgeld af en trok de begroting aanzienlijk op, ook voor middelbaar en hoger onderwijs.

Watervoorziening is een andere prioriteit. In de hoofdstad Caracas zijn er leidingen en aansluitingen, maar kan er nog niet voor gezorgd worden dat er overal en permanent ook water uit de kraan kan komen. Op het platteland moeten de leidingen en de rioleringen vaak nog aangelegd worden. Ook hier heeft de lokale bevolking voldoende inspraak om de watervoorziening te plannen en uit te voeren.

Opvallend en hoopgevend is verder een uitgebreid programma voor endogene ontwikkeling en diversifiëring van de eco-

bouwgrond in gebruik genomen om de import te beperken. Ook de stadsbewoners kunnen een opleiding volgen om volkstuintjes te onderhouden.

PARTICIPATIE

Voor al deze programma's wordt voortdurend verwezen naar de Bolivariaanse grondwet die Chávez liet goedkeuren. In de meeste gevallen is ook het leger betrokken bij de uitvoering ervan. Het revolutionaire van deze programma's zit hem minder in de antikapitalistische hervormingen, dan wel in de actieve participatie die van de bevolking wordt verwacht en in de onvoorwaardelijke steun van de overheid voor sociale ontwikkeling. Chávez wil komaf maken met de oude sociale verhoudingen en de macht afne-

burgeroorlog – is niet uitgesloten. In recente toespraken heeft Chávez dan ook initiatieven aangekondigd die voorzien in opleiding en training van de burgerbevolking in het hanteren van wapens om de 'revolutie' te verdedigen. "Elke burger moet zich als een soldaat beschouwen". Volgens het jongste rapport van de International Crisis Group (ICG – "Venezuela: Headed Towards Civil War"), valt de politieke polarisatie goed te vergelijken met de situatie in het Chili van de jaren zeventig of het Nicaragua van de jaren tachtig.

BESLUIT

Als 'buitenstaander' is het uiterst moeilijk om een 'correct' en 'objectief' beeld te krijgen van de situatie in Venezuela. Zelfs veel Venezolanen raken er niet uit....Wie zich alleen in de 'meer begoede' wijken van de grote steden (en dan vooral de hoofdstad Caracas) begeeft en z'n informatie exclusief bij de private mediakanalen haalt, hoort een heel ander verhaal dan iemand die het binnenland intrekt of de volkswijken bezoekt. Ook van staat tot staat verschillen de opinies soms enorm. Twee aparte werelden. Twee aparte verhalen.

Volgens de peilingen zou Chávez nog altijd kunnen rekenen op de steun van zo'n 40% van de bevolking. Na vier jaar regeren en in vergelijking met veel andere Latijns-Amerikaanse staatshoofden een puike prestatie....

Chávez heeft ontegensprekelijk heel wat verwezenlijkt op het vlak van onderwijs en gezondheidszorg, en heeft de armen hun waardigheid teruggegeven. De politieke bewustwording heeft onder Chávez een grote sprong voorwaarts gemaakt. Ondanks de economische boycot van de olie-industrie tijdens de 'grote staking' (10 miljard dollar verlies!) heeft

de oliesector zich vrij snel hersteld en wordt voor dit jaar door het IMF een groei van 8 a 9% voorspeld. Maar de werkloosheid, inflatie, armoede, corruptie en onveiligheid blijven onopgelost. Chávez – een militair in hart en nieren – komt ook diplomatieke behendigheid tekort en moet qua internationaal krediet bijv. veronderdoen voor z'n 'gelijkgezinde' Lula Da Silva van Brazilië. In de regering zitten ook heel wat 'opportunisten' die het 'revolutionair proces' van binnenuit boycotten. Door z'n soms agressief verbaal discours heeft hij een groot deel van de Venezolaanse middenklasse definitief van zich vervreemd.

De polarisatie in het land is onmiskenbaar. Het wantrouwen tussen beide partijen is groot en onoverbrugbaar. En elke partij wordt in z'n 'gelijk' bevestigd door een actie of uitspraak van de tegenpartij. Het is maar de vraag of het land in staat is om de eerstvolgende jaren uit de impasse te geraken. Het lijkt er niet op dat één van beide partijen een 'nederlaag' zal aanvaarden. Chávez heeft reeds aangekondigd op te stappen indien hij een eventueel referendum zou verliezen. Vraag is óf hij het zal doen, en vooral hoe zijn aanhangers aan de basis zullen reageren.

Dat de oppositie een eventuele overwinning van Chávez niet zal aanvaarden staat nu al vast. Chávez moet weg, verkiezingen of niet. In dat geval lijkt nog meer politiek geweld onvermijdelijk....

Men kan zich dan ook de vraag stellen of de oppositie zich überhaupt wil neerleggen bij de democratisch vastgelegde grondwettelijke regels. In welk Europees land zou een regering een herkansing geven aan de oppositie, nadat gebleken is dat er gesjoemeld is bij de stembuslag? Reeds voor de uitslag van het tellen van de handtekeningen, ook bij de herkansing sprak de oppositie al over een 'overwinning' en het onvermijdelijke referendum. Een nederlaag wordt bij voorbaat uitgesloten en niet aanvaard. Met andere woorden, de oppositie zal alleen maar een uitslag 'legitiem' verklaren als deze in haar voordeel is. Nu al wordt gespeculeerd door de oppositie over een mogelijke 'fraude' bij het komende referendum van 15 augustus!

De uitslag van het referendum - wie er

ook wint – betekent dus niet noodzakelijk het einde van de politieke instabiliteit van het land. Integendeel.

Om af te sluiten, een commentaar van een in België wonende Venezolaan, net terug van een rondreis (mei 2004) door het land:

"De enige zekerheid is dat de toekomst van ons land zeer onzeker is. Géén van beide protagonisten zal ook maar een fractie van z'n macht vrijwillig afstaan. Het is een strijd tussen de regering die in het zadel wil blijven, de oppositie die terug aan de macht wil, en tenslotte een groot deel van de bevolking dat geen van beiden wil, maar niet over de nodige middelen of politieke 'machinerie' beschikt om verandering te brengen. Bij de oppositie vind je ook geen leiderschap waar je op kunt vertrouwen, of die een alternatief bieden, ondanks het feit dat veel jonge mensen actief betrokken zijn bij vrijwilligerswerk, NGO's....Ik denk dat het nog lang zal duren eer we uit deze nachtmerrie van voortdurende conflicten zullen ontwaken: veel Venezolanen realiseren zich steeds nog niet dat het enige wat we aan het doen zijn het land naar de vernieling helpen, in plaats van ons allen te concentreren op de problemen waar Venezuela mee te kampen heeft en samen naar oplossingen te zoeken."

Juni 2004

BRONNEN:

ARTIKELS:

- "Informe sobre la situación de los derechos humanos en Venezuela". Comisión Interamericana de Derechos Humanos. Organización de los Estados Americanos. 18 maart 2004.
- "Le Monde Diplomatique contra Chipilo o la victoria pírrica de Ignacio Ramonet". Leoncio Martínez
- "Venezuela: arrestation de 89 paramilitaires Colombiens." La capture de 89 paramilitaires colombiens au coeur du Venezuela révèle l'internationalisation accélérée du "Plan Colombia". Paul-Emile Dupret. Indymedia
- "Reservas internacionales de Venezuela alcanzan récord histórico". Globovisión/Venpres. 22/05/04

- "Cinco años, cinco preguntas a la oposición Venezolana". Pere Batlle. Rebelión. 15 maart 2004
- "US Revealed to Be Secretly Funding Opponents of Chavez". by Andrew Buncombe Independent/UK Saturday. March 13, 2004.
- "Colombianene hadden hand in complot tegen Chávez. Vrees voor burgeroorlog in Venezuela groeit". Lode Delputte. De Morgen, 13 mei 2004. p.11
- "Doodseskaders zaaien terreur onder indianen. Colombiaanse vluchtelingen in Venezuela hooguit 'burgers op doorreis' behandeld". Lode Delputte. De Morgen. Mei 2004
- "Steeds meer wijst op complot tegen president Venezuela. zelfs VS-ambassadeur gelooft niet langer dat Hugo Chavez 'coupoging' enscenderde". Lode Delputte. De Morgen. 26 mei. p 13
- "L'opposition vénézuélienne joue son va-tout. Bataille autour d'un référendum révocatoire". Maurice Lemoine. Le Monde Diplomatique. Mai 2004. p/ 8-9.
- "Venezuela: Opposition Upbeat about Last Phase of Recall Effort". By Humberto Márquez CARACAS, May 31 (IPS)
- "How the Mass Media Tamed the Perplexed Herd in Venezuela.". Marta Harnecker. Rebelion.org 18 maart 2004
- "Venezuela: Dictatorship or Democracy"? By Gregory Wilpert. Venezuelanalysis.com. May 27, 2004
- "Venezuela 2004: Nicaragua's Contra War Revisited". By Toni Solo. Dissident Voice.org. June 08, 2004.

WEBSITES:

- Een Nederlandstalige website, exclusief over Venezuela, met up-to-date artikels, achtergrondinformatie en links: <http://homeusers.brutele.be/dewaverse/Venezuela/>
- Een Engelstalige website met kritische en diepgaande analyses en artikels over Venezuela. <http://www.venezuelanalysis.com>
- De site van de oppositionele Televisiezender 'Globovisión': <http://www.globovision.com>
- De vorige artikels die in 'Vrede' verschenen zijn over Venezuela vindt u op: <http://www.vrede.be> of <http://www.freewebs.com/jordilesaffer>

Jordi Lesaffer woonde en werkte in Venezuela.

CHINA EN TAIWAN: BARSTEN IN DE STATUS-QUO

| Jonathan Holslag |

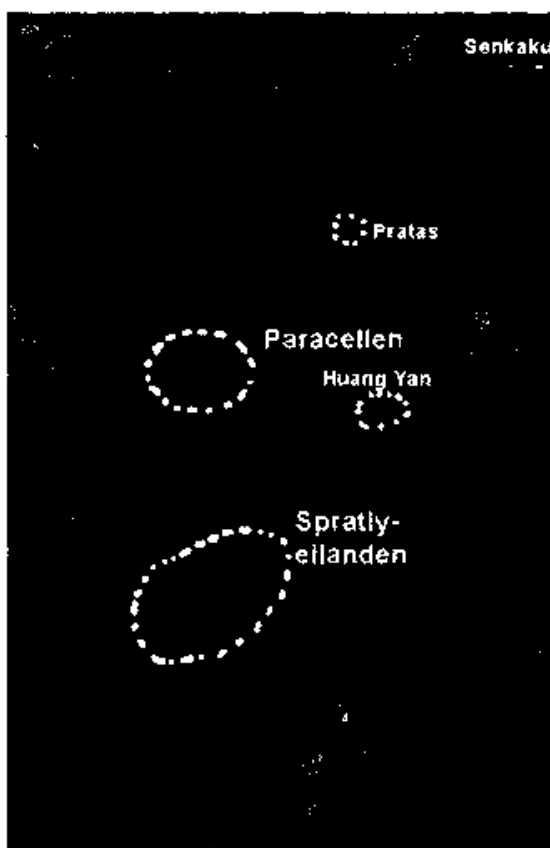
Onlangs publiceerde het Amerikaanse departement van defensie zijn jaarlijkse rapport over het Chinese leger.¹ Het 'Report to Congress on the PRC Military Power' geldt als leidraad van de Amerikaanse buitenlandse politiek en strategie ten opzichte van China.

TEGENGEWICHT

Het huidige document biedt op het eerste zicht weinig nieuws en bevestigt grotendeels de bestaande bezorgdheid dat de Volksrepubliek op lange termijn een militaire bedreiging zou kunnen uitoefenen. Wel geeft het Pentagon voor het eerst toe dat er Chinese militaire overmacht in ontstaan ten aanzien van Taiwan. De vraag rijst dan ook welke reactie we zowel de Verenigde Staten als China mogen verwachten.

Het rapport vat de houding van China ten opzichte van de Verenigde Staten als volgt samen: "Beijing zoekt naar mechanismen om de relaties met Washington stabiel en zonder confrontaties te houden, en tegelijkertijd wil het zijn relaties met andere grootmachten uitbreiden om een strategisch tegengewicht te kunnen uitbouwen tegenover de Verenigde Staten, meer bepaald in Azië en de regio van de Stille Oceaan." Concreet betekent dit dus dat China enerzijds economisch wil profiteren van de handelsbetrekkingen met de Verenigde Staten, maar er anderzijds naar streeft om op politiek en militair vlak een tegengewicht te vormen.

Het valt op dat de auteurs bevestigen dat de huidige regionale politiek van Verenigde Staten bij de partijbonzen in Peking irritatie veroorzaakt. We lezen dat het zich ingesloten weet door de toenemende Amerikaanse militaire aanwezigheid in Centraal Azië en India, en de oorlog tegen het terrorisme beschouwt als een verdere inmenging van de Verenigde Staten in zijn directe omgeving. China voelt zich ook mee geïrriteerd door het antiraketterschild (NMD). Er wordt dus vooral het beeld opgehangen van een angstig en gefrustreerd China. Deze idee wordt nog versterkt door de weinig

onderbouwde stelling dat China een "interventie van de Verenigde Staten verwacht onder het mom van mensenrechten." Het rapport wendt de Chinese misnoegdheid over de Amerikaanse buitenlandse politiek dus aan om een vijandige houding te projecteren op de beleidsmakers in Peking.

ARGWAAN

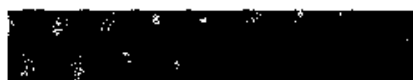
Het rapport wil daarnaast China's "actieve defensiestrategie" ontkrachten. Dit laatste wil zeggen dat China zich niet wenst in te mengen in buitenlandse conflicten of een gewapend conflict zal uitlokken tenzij het zelf aangevallen wordt. De auteurs bewe-

ren echter dat China er op uit is om de regio naar zijn hand te zetten door middel van "dwingend machtsgebruik". De uiterlijke militaire ambiguïteit wordt derhalve gereduceerd tot een dekmantel van de huidige doorgedreven modernisering en bewapening van het Volksleger (PLA). Het Pentagon vermoedt dat China opzettelijk een onderdogpositie inneemt om zo een potentiële agressor, in eerste instantie de Verenigde Staten, verkeerdelijke tactische beslissingen te doen nemen: "een vals beeld tonen en de ware situatie verbergen".

De rapporteurs kijken in dit opzicht met argwaan naar de toenemende defensie-uitgaven. Ook in

het huidige begrotingsjaar stijgt het defensiebudget immers met 1,6 procent tot een totaal bedrag van 25 miljard dollar. Dit cijfer moet volgens het rapport worden aangevuld met een aantal omvangrijke extrabudgettaire wapenaankopen en uitgaven aan onderzoek en ontwikkeling in de defensie-industrie. Het werkelijke kostenplaatje zou op die manier verdubbelen tot minstens 50 miljard.

Deze forse investeringen moeten de grondige modernisering van het leger mogelijk maken. China heeft na de recente Amerikaanse operaties immers belangrijke lessen geleerd en wil af van haar logge krijgsmacht, zo analyseert het

Pentagon. Het beoogt naar mening van de auteurs een snelle toename van haar capaciteit op vlak van logistiek, luchtoverwicht, kortereafstands raketten (kruisraketten) en hightech oorlogvoering (C4ISR).

TAIWAN

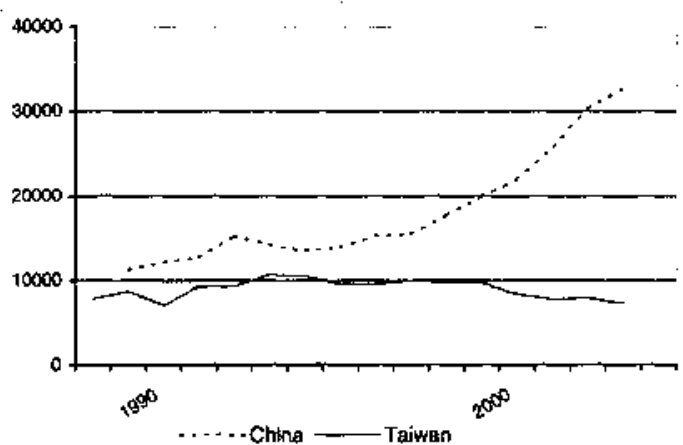
Het is vooral deze evolutie die de analisten in het Pentagon zorgen baart. Zij zien dit als een bedreiging van de status-quo ten opzichte van Taiwan. Tot voor kort werd de politieke evenwichtsoefening tussen de twee staten geruggensteund door een gelijke militaire afschrikkingskracht: China had de kwantiteit in huis, Taiwan het technische overwicht. Deze balans dreigt nu dus te kantelen in het voordeel van China. Taiwan had bijvoorbeeld met zijn Amerikaanse F-16's en Mirage 2000-toestellen het absolute luchtoverwicht. Nu wordt dit verstoord doordat de Chinese luchtmacht zijn vloot met 144 jager-bommenwerpers van het type Sukhoi verder moderniseert en uitbreidt. Ook de Taiwanese verdedigingscapaciteit tegen een raketaanval wordt steeds beperkter door de continue toename van het aantal korte- en middellange afstands raketten waarover het Chinese leger beschikt. Een Chinese invasie met amfibie vaartuigen zal eveneens een grotere kans op slagen hebben door de ondersteuning van twee recent aangekochte Russische Sovremenny-destroyers en de ontwikkeling van een eigen, nieuwe generatie destroyers en fregatten. Het Pentagon-rapport concludeert dan ook dat de modernisering van het Chinese volksleger een bedreiging vormt voor Taiwan in die zin dat het "Peking in staat stelt een snelle, vernietigende aanval uit te voeren nog vóór dat buitenlandse steun kan worden ingeroepen."

Het rapport constateert dus een steeds meer bedreigende houding van Peking en versterkt daardoor vooral het eigen Amerikaanse vijandbeeld van China. De vraag is natuurlijk in hoeverre China daadwerkelijk uit is op een krachtmeting met de Verenigde Staten.

Het is uiterst twijfelachtig of de Volksrepubliek zal kiezen voor een militaire inlijving van Taiwan indien het eiland definitief zou kiezen voor secessie. In dat geval komt China immers voor een dilem-

ma te staan. Enerzijds vreest Peking aanzien bij de bevolking te verliezen als het haar greep op het 'afvallige' eiland verslapt: nationalisme is een onmisbaar bindmiddel en instrument van de Communistische Partij. Anderzijds zou een militaire annexatie een catastrofe betekenen voor de precare economische groei en dus ook voor de broodnodige werkgelegenheid. Opstanden van drommen werklozen in de achtergestelde gebieden zijn nu reeds schering en inslag. Een scherpe afname van de welvaart zal de huidige spanningen tussen de rijken

sen de toonaard van het Pentagonrapport en de diplomatieke realiteit. Hierbij kunnen we minstens opmerken dat de wapenwedloop tussen Taiwan en China de Verenigde Staten zeker geen windeieren legt. Van 1998 tot 2003 rijfden Amerikaanse defensiebedrijven jaarlijks gemiddeld 424 miljoen dollar binnen door de wapenuitvoer naar Taiwan.² Onlangs nog gaf het Taiwanese kernkabinet zijn fiat over een aantal wapenaankopen bij de Verenigde Staten ter waarde van 18,25 miljard dollar gespreid over vijftien jaar.³

De officiële defensie-uitgaven van China en Taiwan (miljoen \$). Bron: Sipri Military Expenditure Database.

en zij die verstoken blijven van de toenemende welvaart ongetwijfeld doen escaleren. Voor Amerika geldt dezelfde tweestrijd. Als het zich mengt in een eventueel conflict, riskeert het verwikkeld te geraken in een nieuw geldverslindend gevecht der titanen. Aan de andere kant telt ook hier echter de nationale en internationale geloofwaardigheid.

ONWAARSCHIJNLIJK

Deze tweestrijd maakt een gewapende confrontatie over Taiwan tussen de Verenigde Staten en China voor de eerste jaren hoogst onwaarschijnlijk. De voortdurende kritiek van Washington op het harde nationalistische discours tijdens de recente presidentsverkiezingen in Taiwan bevestigt dit. Zowel Bush als Collin Powell floten president Chen Shui-bian terug toen hij aankondigde een volksraadpleging te willen houden over mogelijke afscheiding.

Er bestaat dus een groot verschil tus-

Het ziet ernaar uit dat zowel China als de Verenigde Staten voor de weg van het pragmatisme kiezen en het bij bluffpoker laten. Maar tegen welke prijs? De wapenwedloop aan beide zijden van de Straat van Formosa

onttrekt jaarlijks miljarden dollars aan de overheidsbudgetten. Vooral in China staan de financiële inspanningen voor de 'externe veiligheid' in schril contrast met de naar schatting honderd miljoen mensen die onder er de armoedegrens van één dollar per dag leven. De toenemende ongelijkheid tussen de economische groeipolen aan de oostkust en het verpauperde binnenland, alsmede de snelle uitputting van het natuurlijk potentieel lijken op dit moment een grotere bedreiging voor de stabiliteit.

¹ Report to Congress on the PRC Military Power, US Department of Defence, 2004, 54 pp.

² Section 655 Report, US Department of State, uitgaven van 1998 tot 2003

³ Arms purchases can ensure peace, Taipei Times, 6 juni 2004, p.6.

Jonathan Holslag is leraar en schrijft geregeld voor dit blad.

DOSSIER

Militaire Industrieleelcomplex

De Amerikaanse militaire industrieleelcomplex is een van de grootste en meest invloedrijke krachten in de wereld. Het bestaat uit een reeks van bedrijven die wapens, militaire uitrusting en diensten leveren aan de Amerikaanse krijgsmacht en andere landen. Deze industrie heeft een enorme impact op de Amerikaanse economie en de wereldwijde militaire balans. Het is een sector die vaak wordt beschouwd als een van de meest beschermden en meest winstgevendsten in de wereld.

De Amerikaanse militaire industrieleelcomplex is een van de grootste en meest invloedrijke krachten in de wereld. Het bestaat uit een reeks van bedrijven die wapens, militaire uitrusting en diensten leveren aan de Amerikaanse krijgsmacht en andere landen. Deze industrie heeft een enorme impact op de Amerikaanse economie en de wereldwijde militaire balans. Het is een sector die vaak wordt beschouwd als een van de meest beschermden en meest winstgevendsten in de wereld.

HET EUROPEES BEWAPENINGSAGENTSCHAP

| Simon Dauwe |

Op 17 november 2003 bereikten de Europese ministers van Defensie overeenstemming over de oprichting van een Europees bewapeningsagentschap. Dit 'European Defence Agency (EDA)' moet er voor zorgen dat er geen onnodige duplicaties zijn bij de aanschaf van wapens, en moet uiteraard ook de concurrentiepositie van de defensie-industrie veilig stellen. Het ontwerp van Grondwet heeft het over een 'Europees Bureau voor bewapening, onderzoek en militaire vermogens'.

DE AANLOOP NAAR HET AGENTSCHAP

Sinds de vroege jaren '90 hebben Europese regeringen verschillende initiatieven gelanceerd die de bewapeningssamenwerking moesten versterken. Wanneer het Europese bewapeningsagentschap volledig operationeel is, zal het de principes en praktijken moeten overnemen van regelingen, instellingen en groepen zoals OCCAR (Organisation for Joint Armament Cooperation), Lol (Letter of Intent) / Framework Agreement, WEAG (Western European Armaments Group) en WEAQ (Western European Armaments Organisation).

Op 17 november 2003 gaf de Raad van Ministers zijn akkoord voor het oprichten van het Bureau. Het steide meteen een team aan, het 'European Defence Agency Establishment Team', dat de financiële, juridische en administratieve aspecten voor het installeren van dit agentschap en zijn interne organisatie moest onderzoeken. De Hoge Vertegenwoordiger van het Gemeenschappelijk Buitenlands en Veiligheidsbeleid (GBVB), Javier Solana, stelde Nick Whitney aan als hoofd van het Establishment Team. Nick Whitney, een Britse defensieambtenaar, werd verkozen boven zijn Franse tegenkandidaat Laurent Giovacchini. In april moest het team voorstellen over de oprichting van het agentschap aan de Raad presenteren. Op 17 mei gaf de EU Foreign Affairs Council zijn akkoord voor het lanceren van het Europees Bureau. Het budget voor dit jaar is 2,5 miljoen euro, maar de toekomstige jaarlijkse budgetten zullen waarschijnlijk 25 miljoen zijn, inclusief 10 miljoen euro voor oprichtingskosten. Tegen eind 2004 moet het agentschap volledig operationeel zijn.

De structuur van het Europees agentschap zal er als volgt uitzien:

- Een directiecomité samengesteld uit de EU-ministers van Defensie en een vertegenwoordiger van de Europese Commissie. Dit comité neemt het eigenlijke bestuur waar.
- Aan het hoofd van het agentschap zal de Hoge Vertegenwoordiger van het GBVB staan. Die zal ook de bijeenkomsten van het directiecomité voorzitten.
- Een staf bestaande uit EU-personeel geselecteerd op basis van individuele mogelijkheden. Deze staf kan uitbreiden in overeenstemming met specifieke taken en projecten.
- Een 'Chief Executive', die voorgedragen wordt door de Hoge Vertegenwoordiger, en aangesteld wordt door het directiecomité.

Het agentschap zal zich in Brussel bevinden, maar de perma-

nente vestiging kan ergens anders zijn. De onmiddellijke staf zal uit 25 mensen bestaan, en verwacht wordt dat dat er 80 zullen worden. De aanstelling van de Hoge Vertegenwoordiger aan het hoofd van het agentschap is ongetwijfeld een tijdelijke maatregel. De Hoge Vertegenwoordiger zal vervangen worden door de minister van Buitenlandse Zaken van de Unie, eens de Europese grondwet in werking treedt.

DE TAKEN VAN HET AGENTSCHAP

Het ontwerp-Verdrag tot vaststelling van een Grondwet voor Europa stelt in Artikel III-212 het volgende:

Het Europees Bureau voor bewapening, onderzoek en militaire vermogens, dat onder het gezag van de Raad van Ministers ressorteert, heeft tot taak:

- a) mede de na te streven militaire vermogens van de lidstaten te bepalen en de nakoming van de door de lidstaten aangegane verbintenissen inzake vermogens te evalueren;
- b) het harmoniseren van de operationele behoeften en het hanteren van doelmatige en onderling verenigbare aankoopmethoden te bevorderen;
- c) multilaterale projecten voor te stellen die erop gericht zijn de doelstellingen met betrekking tot militaire vermogens te verwezenlijken, de door de lidstaten uit te voeren programma's te coördineren en samenwerkingsprogramma's te beheren;
- d) het onderzoek inzake defensietechnologie te ondersteunen, alsmede gezamenlijk onderzoek naar en studie van technische oplossingen die voldoen aan toekomstige operationele behoeften, te coördineren en te plannen;
- e) bij te dragen tot de onderkenning en in voorkomend geval de uitvoering van alle nuttige maatregelen om de industriële en technologische basis van de defensiesector te versterken en de efficiëntie van de militaire uitgaven te verbeteren.

De beslissing van de Raad op 17 november identificeert vier grote doelstellingen voor het EDA:

- "het ontwikkelen van defensievermogens op het gebied van crisismanagement (...);
- het promoten en verbeteren van de Europese samenwerking op het vlak van bewapening (...);
- het bijdragen tot de identificatie en, indien noodzakelijk, het uitvoeren van een beleid en maatregelen gericht op het versterken van de Europese industriële en technologische defensiebasis (...);

- het promoten, in samenwerking met de researchactiviteiten van de Gemeenschap waar het past, van research gericht op het waarmaken van benodigdheden voor toekomstige defensie- en veiligheidsvermogens, en daardoor het versterken van Europa's industriële potentieel in dit domein (...).

De eerste doelstelling is direct gelinkt met het behalen van de EU's 'Headline Goal', en in het bijzonder met de initiatieven die worden ondernomen onder het European Capability Action Plan (ECAP). De 'Headline Goal 2010' is een ambitieus plan dat werd aangenomen door de EU-ministers van Defensie op 17 mei 2004. Door het plan verbinden de 25 lidstaten zich er toe tegen 2010 te kunnen reageren op crisissen overal in de wereld. Het gaat dan om humanitaire- en reddingsacties, crisismanagement, peace-keeping en gezamenlijke ontwapeningsoperaties. Volgens het plan moet de EU klaar zijn om de beslissing te nemen om binnen vijf dagen een operatie te lanceren, en de troepen moeten hun missie kunnen uitvoeren niet langer dan tien dagen na de beslissing van de EU om een operatie te ondernemen.

De andere drie doelstellingen gaan buiten het domein van crisismanagement. Ze zijn een poging om de verschillende inspanningen die gedaan worden op het gebied van wapeningsbeleid en defensie O&T (Onderzoek & Technologie), die momenteel verspreid zijn onder de lidstaten, te rationaliseren en samen te brengen onder een autoriteit.

Het vernieuwende aspect van het agentschap is dat het de taak zal hebben "O&T-studies relevant voor toekomstige operationele behoeften" uit te voeren. Hier is er een zekere analogie met het 'Defense Advanced Projects Research Agency (DARPA) van de Verenigde Staten. Nog niet gedefinieerd zijn de praktische en budgettaire regelingen waardoor het EDA de Europese defensie O&T de nodige impuls kan geven opdat die op gelijke hoogte komt met zijn Amerikaanse partner/concurrent.

De laatste doelstelling maakt duidelijk dat er een link moet komen tussen het EDA en de Europese Commissie. Een mogelijke reden hiervoor is het EDA – wegens de 'dual-use'-aard (dubbel gebruik) van moderne technologieën – toe te laten voordeel te halen uit sommige financiële bronnen die beschikbaar zijn onder het frameworkprogramma voor civiel onderzoek. Hierdoor zouden de lidstaten geen grote sommen moeten investeren in de O&T-activiteiten van het EDA. Feit is wel dat vele, zonet de meeste, militaire technologieën niet van 'dual-use'-aard zijn. Dit is bijvoorbeeld het geval in de luchtvaartsector, met de technologieën voor lage detecteerbaarheid, sensoren, wapens, intern vervoer, onbemande voertuigen en beveiligde communicatie.

HET AGENTSCHAP EN DE GRONDWET

Het ontwerp van Grondwet spreekt over een 'Europees Bureau voor wapenings, onderzoek en militaire vermogens'. Het idee midden 2003 was dat als de taken van het agentschap werden goedgekeurd door de Intergouvernementele Conferentie, ze een deel zouden worden van het nieuwe EU-Verdrag waarvan gehoopt wordt dat het in 2007 of 2008 in werking treedt. Dit

schema werd enigszins overhoop gehaald toen de Europese Raad van Thessaloniki de opdracht gaf aan de gepaste instanties van de Raad om de nodige acties te ondernemen met het oog op de creatie van het EDA. Dit betekent dat een van de bepalingen van het nieuwe EU-Verdrag wordt uitgevoerd nog voor het verdrag geratificeerd en in werking getreden is. Deze procedure past bij de tactiek om onderdelen van de grondwet alvast veilig te stellen voor het geval de Grondwet niet goedgekeurd geraakt.

Het defensieluik van de Europese Grondwet lijkt te worden op poten gezet nog voor de bespreking en goedkeuring in de parlementen van afzonderlijke lidstaten. Al van in het begin zijn debat en besluitvorming sterk beïnvloed door het militair-industrieel complex. Die invloed bleek uit de discussies binnen de werkgroep defensie (VIII) van de Conventie, waar duidelijk geen plaats was voor andere visies. Het militair-industrieel complex was oververtegenwoordigd. Een derde van de geraadpleegde deskundigen waren vertegenwoordigers van de defensie-industrie of militaire agentschappen. Nog een deel was afkomstig van militaire bondgenootschappen, leger of defensie ministeries.¹

De prominente aanwezigheid van de defensie-industrie in de werkgroep VIII van de Conventie is er waarschijnlijk niet vreemd aan dat er veel ruimte is vrijgemaakt voor een Europees Bureau voor Wapenings, Onderzoek en Militaire Vermogens. Het is vreemd dat een dergelijk agentschap in een grondwet wordt ingeschreven. Gezien de taken van dit agentschap heeft het er veel van weg dat de belangen van de defensie-industrie grondwettelijk worden vastgelegd terwijl een heel pak andere instituten (al dan niet op te richten) niet op die belangstelling kunnen rekenen (civiele veiligheidsinstellingen bijvoorbeeld). We kunnen ons ook grote vragen stellen bij het feit dat de Europese ministers van Defensie en hun 10 collega's van de nu toegetroden lidstaten een al dan niet goedkeuring van de grondwet niet hebben afgewacht. Een oprichtingsteam werd samengesteld, en het agentschap moet eind 2004 operationeel zijn, maar een goedgekeurde Europese grondwet is er wel nog niet. Maatschappelijk en politiek debat is blijkbaar niet nodig als het gaat om zulke fundamentele beslissingen, en vooral niet als de defensie-industrie er wel bij vaart.

¹ De dertien geraadpleegde deskundigen: 1. de heer Javier Solana (Hoog Vertegenwoordiger van het GBVB), 2. generaal Rainer Schuwirth (hoofd van de militaire staf van de EU), 3. de heer Corrado Antonini (voorzitter Raad van Bestuur van de European Defence Industries Group), 4. de heer Jean-Louis Gergorin (EADS), 5. de heer Laurent Giovacchini (DGA, ministerie van Defensie van Frankrijk), 6. de heer Peter Lundberg (assistent van de directeur-generaal van het Agentschap voor Militaire Uitrusting van Zweden), 7. de heer Antony Parry (BAE Systems), 8. generaal Carlo Cabiglosu (voormalig KFOR Commander General), 9. de heer Alain Le Roy (speciaal gezant van de EU in de voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië), 10. generaal Gustav Hagglund (voorzitter van het Militaire Comité van de EU), 11. Lord Robertson (secretaris-generaal van de NAVO en voormalig minister van Defensie in het VK), 12. de heer Alain Richard (voormalig minister van Defensie van Frankrijk), 13. de heer Patten (commissie lid RELEX).

DE MILITAIRE UITGAVEN BLIJVEN WERELDWIJD IN DE LIFT

| Antoine Uytterhaeghe |

De militaire uitgaven in de wereld kennen een stijging sedert 1998. In 2003 zijn ze met 6 procent gestegen ten opzichte van het jaar voordien, en bedragen nu 794 miljard dollar. Dat is goed voor 2,5 procent van het bnp van onze planeet of 128 \$ per capita. Het actuele niveau van de militaire uitgaven van onze wereld is 14 procent hoger in reële termen dan op het einde van de post koude oorlog periode in 1998, maar het is nog 16 procent lager ten opzichte van 1988 toen de militaire uitgaven het absolute hoogtepunt bereikten.

De stijging van 2003 is vooral te wijten aan de 10 procent stijging van de militaire uitgaven van de VS. Dit land is goed voor driekwart van de globale stijging sinds de aanslagen van 11 september. Verhoogde militaire budgetten dienen om de globale Amerikaanse dominantie te versterken. Verdere substantiële stijgingen zijn door Washington gepland tot het jaar 2009. Bovendien is in het budget voor het jaar 2003-2004 de kosten voor de bezetting van Irak niet inbegrepen, waarvoor tot op heden een bijkomend bedrag van 80 miljard dollar is toegewezen. De Verenigde Staten werken een programma uit om hun strijdkrachten te hervormen om ze beter op te leiden en uit te rusten voor de militaire uitdagingen van de 21ste eeuw.

De VS is goed voor 43 procent van de militaire uitgaven van onze planeet. De vijf grootste consumenten van militaire uitgaven zijn: de VS, Japan, het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk en China; samen zijn ze goed voor 623 procent van de planetaire militaire uitgaven. De top 15 zijn goed voor 82 procent van de militaire uitgaven, volgens de berekening aan de huidige wis-

selpariteit van de dollar ten opzichte van de andere munten.

In 2001, het jaar waar men over alle concrete gegevens beschikt, stellen we vast dat het Midden-Oosten naar schatting 6,3 procent van zijn bnp voor defensie besteedde. Dat komt neer op 2,3 procent van de globale militaire uitgaven. Latijns-Amerika geeft 1,3 procent van het BNP aan bewapening, Azië en Oceanië 1,6 procent, Noord Amerika 3 procent en Centraal en Oost-Europa 2,7 procent, Afrika 2,1 procent en West-Europa 1,9 procent.

De oorlog tegen het terrorisme wordt als een belangrijk argument gebruikt in de Verenigde Staten om het defensie-budget op te drijven. Voor Israël en Colombia komen daar nog bij een reeks binnenlandse problemen. Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk zijn in 2003 hun defensie uitgaven begonnen te verhogen. Ook een reeks andere landen zijn sedert 2002 druk bezig hun militaire uitgaven te verhogen, oa. Rusland, China en India. Rusland een sterke supporter van de oorlog tegen 'het terrorisme' verbonden aan het Tsjetsjeense conflict heeft zijn defensie uitgaven verhoogd met 12 procent in 2002. China verhoogde zijn defensie uitgaven in reële cijfers ten opzichte van 2002 met 18 procent om zijn militaire hervormingen kracht bij te zetten en om zijn regionale en globale macht meer gestalte te geven. Het defensiebudget van India is gestegen in 2002 met 9 procent.

Door de militaire planning van de Verenigde Staten op termijn zullen de militaire uitgaven de stijgende trend blijven volgen. Nochtans zal de verhoging van de militaire uitgaven in de VS veel groter zijn dan deze in andere landen.

GBLALE EN REGIONALE MILITAIRE UITGAVEN – PERIODE 1993 - 2002

Cijfers zijn in miljarden US\$ aan constante wisselpariteit van het jaar 2007

REGIO	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2002	2003
AFRIKA	7,4	7,7	7,2	6,9	7,1	7,6	8,4	8,8	8,9	9,6
Noord	2,5	2,9	2,7	2,8	3,0	3,1	3,3	3,6
Sub-Sahara	5,0	4,8	4,5	4,1	4,1	4,4	5,1	5,2
AMERIKA	385,0	395,0	347,0	328,0	328,0	321,0	322,0	333,0	338,0	368,0
Noord	365,0	344,0	324,0	306,0	304,0	298,0	299,0	310,0	313,0	344,0
Centraal	2,8	3,4	3,0	3,1	3,2	3,2	3,4	3,4	3,5	3,3
Zuid	17,6	17,4	20,0	18,3	20,9	20,1	19,6	19,5	21,5	21,1
AZIE & OCEANIE	120,0	121,0	123,0	128,0	128,0	127,0	129,0	134,0	140,0	147,0
Centr-Azië	...	0,4	0,4	0,4	0,5	...	0,5
Oost-Azië	99,8	101,0	103,0	107,0	107,0	105,0	106,0	111,0	116,0	122,0*
Zuid-Azië	12,0	12,0	12,6	12,8	13,4	13,5	14,6	15,2	16,2	17,3
Oceanië	7,7	7,7	7,4	7,4	7,4	7,7	7,5	7,3	7,4	7,4
EUROPA	196,0	192,0	178,0	177,0	177,0	175,0	177,0	180,0	181,0	181,0
CEE	25,6	25,9	20,1	18,8	19,6	16,9	17,8	18,9	20,1	21,4
West	171,0	166,0	158,0	158,0	157,0	158,0	159,0	161,0	161,0	160,0
MIDDEN-OOSTEN	53,3*	54,1	50,9	51,7	56,5	60,7	60,0	67,3	73,8	...
WERELD	762,0	740,0	707,0	691,0	690,0	690,0	696,0	723,0	741,0	784,0
Verandering	...	-2,9	-4,4	-2,3	+0,7	-0,9	+0,9	+3,9	+2,5	+5,8

* schatting
Bron: Sipri yearbook 2003

CLUSTERBOMMEN EN CLUSTERMUNITIE

I Christophe Scheire I

Forges de Zeebrugge in Herstal is vandaag een dochteronderneming van Thomson Dasa Armaments, die op haar beurt twee grote Europese wapenproducenten in zich verenigt: het Franse Thales en de Duitse tak van EADS (European Aeronautic Defence and Space Agency). Forges de Zeebrugge produceert raketten en munitie, ook clustermunitie. Netwerk Vlaanderen maakte een dossier over de financiële relaties van Belgische banken met deze (en andere) producenten van clusterbommen.

CLUSTERMUNITIE¹

Clustermunities zijn grote wapens die zich openen in de lucht en waaruit verschillende (meestal honderden) submunities vrijkomen. Deze submunities zijn kleine bommen of granaten. In sommige gevallen kunnen de submunities ook landmijnen zijn. Clustermunitie bestaat dus uit een container die meerdere submunities bevat.

Meestal wordt de term clusterbommen gebruikt, maar deze slaat eigenlijk enkel op de clustermunitie die uit de lucht gedropt wordt (air-launched). De term clustermunitie daarentegen dekt zowel uit de lucht als van op de grond gelanceerde munitie. De submunities die van op de grond gelanceerd worden noemt men meestal 'grenades', die vanuit de lucht gelanceerd noemt men meestal 'bomblets'

Clustermunitie kan uit de lucht gedropt worden door gevechtsvliegtuigen, bommenwerpers en helikopters. Vanop de grond kan het gelanceerd worden met artilleriegeschut, raketten en raketsystemen. De submunities kunnen explosieven of chemische componenten van verschillende aard bevatten. Sommigen hebben anti-persoonseffecten, andere anti-materiële of anti-tank effecten of een combinatie van de voorgaande. Ook chemische en brandgevaarlijke effecten kunnen voorkomen.

Clustermunities spreiden hun inhoud over een groot gebied, gaande van meerdere voetbalvelden tot enkele honderden hectares.

CONTROVERIEEL

In tegenstelling tot landmijnen zijn clustermunities gemaakt om te exploderen wanneer ze hun doel raken. Landmijnen worden gedropt met de bedoeling niet te ontploffen wanneer ze de grond raken, maar pas wanneer ze geactiveerd worden door aanraking van een slachtoffer. Bijvoorbeeld als een kind ermee wil spelen, of als een landbouwvoertuig erover rijdt.

Maar verschillende studies hebben aangewezen dat de submunities uit clusterbommen een grote niet-ontploffingsgraad hebben. De meest optimistische cijfers spreken van 5% niet-ontploffte clustermunities. Maar dit percentage kan oplopen tot 30%. Bij een clusterbombardeement worden er dus heel wat niet-ontploffte submunities over een groot gebied achtergelaten. Kortom, er worden eigenlijk mijnenvelden gecreëerd. De niet-ontploffte clustermunities worden de facto een soort

van landmijnen.

Niet-ontploffte clustermunities zijn om verschillende redenen nog veel gevaarlijker dan andere niet-ontploffte oorlogsrestanten.

- ✓ Ten eerste door de grote hoeveelheid munities die losgelaten worden als er één clusterbom gedropt wordt.
- ✓ Ten tweede omdat vele clustermunities gevoeliger zijn dan landmijnen en moeilijker te ontmijnen.
- ✓ Bovendien zijn clusterbommen dodelijker dan antipersoons landmijnen. Ze bevatten een zwaardere lading, en veroorzaken eerder de dood dan verwondingen. Niet omwille van die grotere explosieve lading vallen vaak ook meerdere slachtoffers per incident.

Een clusteraanval heeft sowieso grote humanitaire effecten door de verspreiding van de submunities over een groot gebied. Zelfs als een clusterbom haar militaire target raakt, kunnen de submunities nog burgers doden in de omgeving.

Natuurlijk hebben achtergelaten submunities ook een groot psychologisch effect op de bevolking. De onzekerheid blijft groot ook na het einde van de oorlog of het conflict, en het gevaar loert altijd om de hoek.

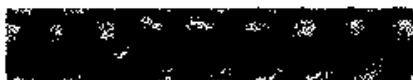
Maar niet-ontploffte clustermunities hebben ook grote socio-economische gevolgen. De gronden of gebieden waar clustermunities achterblijven, zijn onbruikbaar geworden voor de burgers omdat ze te veel gevaren inhouden. Dit kan bijvoorbeeld leiden tot onbereikbaarheid van bepaalde bewoonde gebieden, of tot een zwaar verlies van inkomen (bvb. onbruikbare landbouwgronden).

Ook de opruiming van de gebieden die bezaaid zijn met clustermunities kost handenvol geld.

GEBRUIK VAN CLUSTERMUNITIES

De laatste decennia zijn de VS en het Verenigd Koninkrijk de belangrijkste gebruikers van clustermunities. De Verenigde Staten alleen al heeft meer dan 1 miljard submunities in voorraad. Maar in totaal hebben maar liefst 57 landen voorraden clustermunities, waaronder België, Nederland, VS, UK, Soedan, Chili, Rusland, Saoedi Arabië, Israël, Iran en Irak.

Clustermunities zijn gebruikt in minstens 16 landen door minstens 11 staten. De getroffen landen zijn Afghanistan, Albanië, Bosnië-Herzegovina, Cambodja, Tsjaad, Eritrea, Ethiopië, Irak, Koeweit, Laos, Libanon, Rusland (Tsetsjenie), Saoedi Arabië, Servië en Montenegro (o.a. Kosovo), Soedan en Vietnam.

Enkele voorbeelden van het gebruik van clustermunities :

De eerste Golfoorlog (1991)

Clusterbommen zijn massaal gebruikt in de eerste Golfoorlog in 1991. Volgens een rapport van Human Rights Watch² dropten de Verenigde Staten en haar bondgenoten tussen 17 februari en 28 februari 1991 61.000 clusterbommen op Irak en Koeweit. Deze clusterbommen waren samen goed voor ongeveer 20 miljoen submunities en voor 1/4^e van de bommen die gedropt werden op Irak en Koeweit. Zelfs bij een conservatieve niet-ontploffingsgraad van 5% spreken we dus van 1 miljoen achtergelaten gevaarlijke submunities.³

Maar na de oorlog maakte een rapport van de US Air Force⁴ gewag van een « excessief hoge niet-ontploffingsgraad » die te wijten was aan de hoogte van waarop de bommen werden gedropt en het feit dat zij terecht kwamen in zand en water.

1600 burgers werden gedood door deze achtergelaten submunities, 2500 werden gewond. 60 procent van de slachtoffers waren jonger dan 15 jaar.

Door het gebruik van clusterbommen in verstedelijkt gebied (vooral in het zuiden van Irak) werden ook vluchtelingen en internationale hulporganisaties aan grote risico's onderworpen.

Joegoslavië en Kosovo (1999)

Van maart tot juni 1999 dropten de VS, UK en Nederland in Joegoslavië 1.765 clusterbommen, samen goed voor 295.000 submunities. Volgens U.N. Mine Coordination werden meer dan 20.000 niet-geëxplodeerde submunities achtergelaten.

Tijdens de bombardementen werden 90 à 150 burgers gedood en nog veel meer verwond. In het jaar na de oorlog werden nog minstens 50 burgers gedood en 101 verwond door de niet-geëxplodeerde submunities.⁵

Afghanistan (2001-2002)

De Verenigde Staten dropten 1.288 clusterbommen in Afghanistan (samen goed voor 248.056 clustermunities). Conservatieve ramingen leiden tot een aantal van meer dan 12.400 niet-geëxplodeerde submunities die in Afghanistan achterblijven.⁶

Irak (2003)

De Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk hebben in 2003 ongeveer 13.000 clustermunities gedropt in Irak (samen goed voor bijna 2 miljoen submunities). Anders dan in vorige oorlogen (bvb. Kosovo, Afghanistan) werd het gros van de clustermunities nu vanop de grond gelanceerd. Dergelijke vanop de grond gevoerde clusteraanvallen in bevoikte gebieden waren in Irak de belangrijkste oorzaak voor burgerslachtoffers. Honderden doden en gewonde burgers veroorzaakt door clusteraanvallen, werden gemeld in Baghdad, al-Hilla, al-Najaf, Basra,⁷

INTERNATIONALE JURIDISCHE ACHTERGROND

In tegenstelling tot anti-persoons landmijnen (zie Verdrag van Ottawa verder in dit rapport), is de productie van, handel in en gebruik van clustermunities niet verboden. Dat is merkwaardig, aangezien niet-geëxplodeerde submunities een gelijkaardig en zelfs nog groter gevaar zijn voor burgers. Toch vallen clustermunities niet onder het Verdrag van Ottawa.

Er zijn echter argumenten die clustermunitie de facto wel als verboden wapens kunnen bestempelen, volgens het principe van het Internationale Humanitaire Recht (IHL). Dit gerechtsoorgaan, dat zich buigt over het gedrag van partijen tijdens oorlogssituaties, stelt immers dat strijdende partijen een onderscheid dienen te maken tussen militaire doelwitten en de burgerbevolking. In de meeste gevallen kan het gebruik van clustermunitie dit onderscheid niet maken. Dit omwille van de reikwijdte van het wapen, maar ook omwille van de hoge graad van niet-geëxplodeerde submunities die achtergelaten worden.

In de context van de Conventie over Conventionele Wapens (CCW) probeert men maatregelen te treffen om de risico's van explosieve oorlogsrestanten te beperken. Op 28 november werd hierrond een overeenkomst bereikt in de schoot van de CCW. Internationale NGO's verwelkomen dit als een eerste stap, maar betreuren dat het protocol enkel 'post-war maatregelen' bevat. Er staat dus niets in over preventie.

Nochtans waren een aantal landen, waaronder België, vragende partij een nieuw protocol te onderhandelen rond submunities. Maar landen als China, Rusland, de Verenigde Staten en Pakistan voerden hiertegen zware oppositie en haalden hun slag thuis.

Ondertussen proberen bepaalde landen de commotie te sussen door investeringen in het betrouwbaarder maken van clustermunitie aan te kondigen. Maar experts zeggen dat het zeer onwaarschijnlijk is dat een wapen dat bestemd is om een groot gebied te dekken, zeer accuraat kan worden.

INTERNATIONALE CAMPAGNES

Op 13 november 2003 werd in Den Haag door 85 NGO's uit 42 landen de Cluster Munition Coalition (CMC) boven de doopvont gehouden. O.a. Handicap International, Human Rights Watch, Landmine Action UK, Pax Christi (Nederland en Ierland), Protection (Egypte) zijn de drijvende krachten achter CMC. CMC heeft 3 elsen aan overheden :

- ✓ Geen gebruik van, productie van, of handel in clustermunities tot de humanitaire problemen verbonden aan deze wapens zijn opgelost.
- ✓ Verhoogde middelen voor bijstand aan gemeenschappen en individuen die slachtoffer zijn van niet-geëxplodeerde submunities en andere explosieve oorlogsrestanten.
- ✓ Gebruikers van clustermunities en andere munities die niet exploderen, moeten de volledige verantwoordelijkheid aanvaarden voor de opruiming, verwittigingen en markeringen, risico-opvoeding, informatieverstrekking en slachtofferbijstand.

Volgens CMC zijn er meer dan voldoende redenen om dringend werk te maken van een strengere internationale regulering voor clustermunities als wapencategorie. Het onmiddellijke gevaar van clustermunities voor burgers is zeer groot omwille van hun inaccuraatheid en hun grote verspreiding. Verder is er nog het gevaar dat blijft bestaan gedurende meerdere jaren na een conflict door de niet-geëxplodeerde submunities. Bovendien zitten clustermunities duidelijk in de lift en dreigt een wijdverspreide proliferatie van deze wapens.⁸

BEDRIJVEN

Hier worden 4 bedrijven besproken, het in België gevestigde Forges de Zeebrugge, de Europese wapengigant EADS, en twee hoofdspelers in de bewapening uit de Verenigde Staten, Raytheon en Lockheed Martin.

Forges de Zeebrugge

Forges de Zeebrugge is een in België (Herstal) gevestigd dochterbedrijf van TDA. TDA (Thomson Dasa Armaments) is op haar beurt een joint venture van Thales (Franse wapengigant) en EADS Deutschland GmbH (EADS is de 2^e grootste wapenproducent in Europa). Deze twee bedrijven hebben elk 50% van de aandelen van TDA in handen. Forges de Zeebrugge is dus een dochter van EADS en Thales.

TDA maakt voor haar financiering vooral gebruik van fondsen die haar ter beschikking gesteld worden door de moederbedrijven EADS en Thales. TDA noemt zichzelf één van de belangrijkste Europese wapenproducenten. Zij ontwikkelen mortieren, vanuit de lucht gelanceerde wapens, munities van de volgende generatie en raketcomponenten.⁹

Op de website van TDA wordt filiaal Forges de Zeebrugge (FZ) in Herstal beschreven als de R&D-afdeling voor raketstelsel-

men en productie- en testcentrum voor de raketten.

Forges de Zeebrugge produceert raketten in 68mm en 2"75 kaliber voor « air-to-ground fire support » door helikopters of gevechtsvliegtuigen. Deze raketten zijn uitgerust met verschillende types van 'warheads' en submunities.

In het Jane's defensiehandboek 2002 stelt Forges de Zeebrugge zich onder andere voor als producent van clustermunities.¹⁰

Forges de Zeebrugge leverde reeds clustermunities voor de landmacht.

Zo ontwikkelde en produceerde het bedrijf het FZ 70mm (40-round) LAU97 multiple rocket launcher system. Dit is een zeer mobiele (lichte artillerie) raketlanceerder. Voor zover bekend wordt dit wapen niet gebruikt door een NAVO-lidstaat. Maar bijvoorbeeld wel door de Verenigde Arabische Emiraten. En Indonesië heeft een licentie verkregen om dit systeem te produceren.

Bij het systeem zijn tevens een aantal raketten van Forges de Zeebrugge leverbaar. Eén van deze raketten is duidelijk clustermunitie, nl. de 'FZ-100 6.2 kg cargo warhead with a payload of nine 0.48 kg anti-personnel/anti-tank bomblets'. De submunities hebben een dodelijke radius van 10.5m en kunnen tot 105 mm in conventionele staalplaat dringen. Indonesië produceert nu ook de raketten zelf onder licentie.¹¹

Forges de Zeebrugge levert ook raketstelsystemen (TDA/FZ) voor de nieuwe gevechtshelikopters Eurocopter Tiger en Rooivalk.¹² De Rooivalkhelikopter is uitgerust met 70 mm Folding Fine Aerial Rockets (FFAR) van Forges de Zeebrugge, met een serie 'warheads' aanpasbaar aan de te raken doelen. Zuid-Afrika heeft 12 Rooivalks besteld waarvan de eerste in 1999 inzetbaar werd. De Maleisische overheid heeft plannen om Rooivalks te bestellen eens ze er de budgetten voor kunnen vrijmaken.¹³

Ook special effectbommen en submunities zitten in het gamma (anti-runaway, close air support, anti-shelter, land-vehicle neutralization, ...). De TDA bommen en submunities zijn speciaal ontwikkeld voor integratie in "airborne cargos for stand-off delivery". Dit betekent dus dat ze ook als clustermunities bruikbaar zijn.

TDA levert ook DPICM (Dual Purpose Improved Conventional Munitions).¹⁴ DPICM's zijn submunities die zowel anti-persoons als anti-materiële effecten kunnen hebben. Dergelijke submunities werden veelvuldig gebruikt in de laatste Golfoorlog.¹⁵ Zo bevat elke MLRS¹⁶ warhead 644 M77 Dual Purpose Improved Conventional Munitions (DPICM) bommen. Elke 'warhead' bestrijkt een doelgebied met een diameter van 200 meter. Maar DPICM heeft een significante niet-explosiegraad.¹⁷ Een presentatierapport van de US Third Infantry

Division stelt dat de veldofficieren in Irak dit wapen met tegezin gebruikten, omdat het een zeer grote falingsgraad heeft, zeker wanneer het niet gebruikt wordt op wegen. Maar meer dan de helft van het voorhanden arsenaal in Irak bestond uit DPICM's.¹⁸

Raytheon

Raytheon is een wereldleider wat betreft de ontwikkeling en productie van 'missile systems'. Ook clusterbommen behoren tot het assortiment van Raytheon.¹⁹ Raytheon produceert het AGM154 Joint Standoff Weapon (JSOW). Dit is een bom die vanuit de lucht (ook vanop grote hoogte) gedropt wordt. JSOW kan geleverd worden in drie varianten, twee daarvan zijn clusterbommen.

De variant AGM154A is de standaard versie van de JSOW. Deze versie is een clusterbom die 145 BLU-97/B submunities bevat.²⁰ Deze submunities hebben zowel anti-persoons als anti-materiële effecten. Elke submunitie fragmenteert bij explosie in ongeveer 300 stukjes.²¹

De variant AGM154B (Anti-Armor) bevat zes BLU 108/B submunities.²² Elk van deze munities bevatten op zich nog eens vier submunities die zich verspreiden over het doelgebied. Ze bevatten zowel anti-persoons als anti-materiële effecten. Deze submunities worden in verschillende wapensystemen gebruikt.²³

Sinds 1999 heeft de Amerikaanse luchtmacht de JSOW zowel gebruikt in Joegoslavië, in Afghanistan als in Irak. Het is onduidelijk hoeveel JSOW's in de laatste Irak-oorlog gebruikt zijn. Er werd voor het eerst immers meer beroep gedaan op vanop de grond gelanceerde clustermunities. Maar zeker is dat er minimaal 253 JSOW's gedropt zijn.²⁴ De JSOW wordt gebruikt op verschillende gevechtswliegtuigen, waaronder de F/A-18, F-16, B-2, B-52.²⁵

Raytheon is ook de producent van de Tomahawk-raketten. Deze raketten worden afgeschoten vanop oorlogsschepen of onderzeeërs. De Tomahawk-raketten hebben 2 mogelijke configuraties wat betreft de 'warhead'. Eén daarvan is een submunitiehouder met Combined Effect Bomblets. De Tomahawk wordt dus ook als clusterbom gebruikt. De Tomahawk is een wapen dat al in verschillende oorlogen door de Amerikaanse zee-macht gebruikt is: Desert Storm (1991), Irak (1993), Bosnië (1995), Desert Fox (1998), Operation Allied Force (1999).²⁶

Lockheed Martin

Lockheed Martin is niet alleen de grootste wapenproducent ter wereld, maar ook de voornaamste leverancier van wapens aan het Pentagon, en het grootste wapenexporterende bedrijf ter wereld. Niet verwonderlijk dat Lockheed Martin dus ook actief is in de productie van en handel in clustermunities.

Het bedrijf, en meer bepaald de afdeling Lockheed Martin Missiles and Fire Control is de producent van het MLRS systeem (Multiple Launch Rocket System), een hoogst mobiel raketlan-ceersysteem dat in minder dan 1 minuut 12 MLRS raketten kan afvuren. MLRS wordt gebruikt om vanop de grond raketten te lanceren.²⁷

De raketten die gebruikt worden in het MLRS-systeem zijn raketten met clustermunities. Ook deze worden geproduceerd door Lockheed Martin.

Een kort overzicht ²⁸:

- ✓ De basis MLRS-raket (M26) bevat een 'warhead' met 644 M77-submunities (DPICM) en heeft een bereik van 32 km. Dit betekent dat met deze raketten binnen de minuut 8000 submunities kunnen verspreid worden over een gebied.
- ✓ De ERR-raket (M26 A1/A2) heeft een bereik van 45 km en bevat 518 M77-submunities
- ✓ De 'guided' MLRS XL30-raket heeft een bereik van 60 km en bevat 402 DPICM submunities (in productie sinds april 2003).
- ✓ De ATACMS Block 1-raket heeft een bereik van 165 km en bevat 950 M74 antipersoons/antimateriële submunities
- ✓ De ATACMS Block 1A heeft een bereik van 300 kilometer en bevat 275 M74 submunities

In maart/april 2003 zijn MLRS clustermunities gebruikt in de oorlog tegen Irak.

Het gebruik van vanop de grond gelanceerde clustermunities (o.a. MLRS) door de Amerikaanse en Britse grondtroepen is de belangrijkste oorzaak van het hoge aantal burgerslachtoffers in die oorlog. Deze munities zijn ingezet in bevolkte gebieden, waaronder Baghdad, Basra, al-Hilal, al-Najaf en Karbala.¹

Er is nog een grote onduidelijkheid over het totaal aantal gebruikte clustermunities in Irak, maar de Derde Infanterie, de eerste Airborne divisie en de 214^e veldartillerie Brigade rapporteerden reeds het gebruik van 1014 MLRS raketten en 330 ATACMS-raketten. De MLRS-clustermunities werden vooral gebruikt voor doelen op langere afstand. De meerderheid van de door de Amerikanen gebruikte submunities waren DPICM's. In Irak werd standaard gewerkt met salvo's van zes MLRS-raketten, wat betekent dat één zo'n salvo 3864 submunities dropte over een gebied met een straal van 1 km. Volgens een rapport van de Amerikaanse 'Office of the Under Secretary of Defense for Acquisition, Technology and Logistics' hebben MLRS-submunities een falingsgraad van 16%.²⁹

Voor de start van de oorlog in Irak vroeg Human Rights Watch aan de Verenigde Staten om vier soorten clustermunities absoluut niet te gebruiken. Onder andere het gebruik van MLRS raketten met M77 submunities werd door HRW beschouwd als duidelijk zeer gevaarlijk voor burgers.³⁰

Het MLRS systeem inclusief raketten is door Lockheed Martin reeds geleverd aan 14 landen, waaronder de VS, Israël, Bahrein en Nederland.

Lockheed Martin is ook producent van de WCMD, de Wind Corrected Munition Dispenser. Dit is een aanbouwtuk voor bestaande clustermunities (CBU-87, 89, and -97), die het mogelijk maakt de clustermunities ook te gebruiken bij slechtere weersomstandigheden zoals bijvoorbeeld sterke windkracht. Meerdere clusterbommen gedropt door de Amerikaanse luchtmacht in de laatste oorlog in Irak, waren uitgerust met deze WCMD's van Lockheed Martin.³¹

Lockheed Martin speelde een belangrijke rol achter de schermen voor steun voor een oorlog tegen Irak. In 2002 werd de Coalitie voor de bevrijding van Irak gevormd met de steun van de administratie van Bush. De ex-vice voorzitter van Lockheed Martin, Bruce Jackson, werd voorzitter van de Coalitie. De groep promootte president Bush's plannen voor een oorlog tegen Irak. Diezelfde Jackson hielp ook bij het opstellen van het statement van de Vilnius 10; tien Centraal- en Oost-Europese staten - het zogenaamde Nieuwe Europa - die Bush steunden in de aanloop naar de oorlog tegen Irak. De splijtzwam tussen het 'Oude' Europa (Duitsland en Frankrijk) en het 'Nieuwe' Europa hielp Bush om steun te verwerven voor zijn oorlog tegen Irak. De vrouw van vice President Dick Cheney is dan weer lid van de Raad van Bestuur van Lockheed Martin geweest.

De slogan van Lockheed Martin is « We never forget who we're working for ».

EADS

EADS ontstond in 2000 uit de fusie van drie militair gerichte ondernemingen: Deutsche Aerospace Agentur (DASA) uit Duitsland, Aerospatiale Matra uit Frankrijk en Construcciones Aeronauticas S.A. (CASA) uit Spanje. EADS heeft ook een Belgische tak. Op 2 mei 2002 werd immers de overname bekend gemaakt van Siemens Oostkamp door EADS³². Oostkamp was al jaren een leverancier voor EADS (onder andere voor onderdelen van de Eurofighter/Typhoon). Oostkamp behoort nu tot de afdeling System & Defense Electronics van EADS.

Een vijfde van de productie van EADS is militair. Dat maakt EADS de tweede grootste wapenproducent in Europa, en de zevende wereldwijd.³³

EADS maakt ook clusterbommen. In de Duitse afdeling van EADS, EADS/LFK, wordt de AFDS geproduceerd. Deze clusterbom kan gedropt worden vanuit verschillende gevechtsvliegtuigen. O.a. het Amerikaanse leger heeft de AFDS na verscheidene tests goedgekeurd voor gebruik door hun F16's.

De AFDS heeft een bereik dat 9 à 25 km verder ligt dan de lokatie van waaruit ze gedropt wordt. Nadat de clusterbom door het vliegtuig gelost wordt, vliegt het op eigen kracht verder tot het voorgeprogrammeerde doelgebied. De submunities worden verspreid over een gebied met instelbare draagwijdte. In de AFDS clusterbom kunnen verschillende soorten submunities geladen worden, afhankelijk van de aard van de missie die het gevechtsvliegtuig uitvoert. Het is tevens mogelijk om een combinatie van verschillende soorten submunities samen te

stellen.

EADS kan bij de AFDS 6 verschillende soorten submunities leveren. Mogelijkheden zijn kratervormende submunities (voor de vernieling van luchtvelDEN en wegen), antitanksubmunities, en anderen. Afhankelijk van het soort submunities dat gebruikt wordt, kan de laadcapaciteit variëren van 24 tot 120 submunities per clusterbom.

De AFDS clusterbom is gebaseerd op de oudere DWS39-clusterbom van EADS, die onder andere gebruikt wordt door de Zweedse luchtmacht.³⁴

SLOTOPMERKING

Bovenstaande producenten zijn zeker niet de enige producenten van clusterbommen en clustermunities. Een volledig overzicht van deze markt valt buiten de scope van dit onderzoek. Wel zijn een aantal bedrijven onderzocht, maar niet opgenomen in dit dossier omdat geen aantoonbare linken met de 5 onderzochte banken konden gevonden worden. Onder hen Insys (UK) en Israel Military Industries (IMI).

De clusterbommen die ATK produceert, vind je terug in het hoofdstuk over landmijnen, omdat de gebruikte submunities in die bommen landmijnen zijn.

Banden tussen producenten van clustermunities en de banken

Bankgaranties van KBC, Fortis en Dexia voor Forges de Zeebrugge

Forges de Zeebrugge doet relatief weinig beroep op bankinstellingen voor haar financieringen. De laatste beschikbare informatie dateert van eind december 2002. FZ beschikte toen niet over langlopende bankleningen en slechts in beperkte mate over een kortlopende bankkrediet waarvan wij de financierende instelling niet konden achterhalen.

Maar FZ heeft wel verschillende bankgaranties verkregen van drie banken. Deze bankgaranties zijn nodig om kredieten van leveranciers en aanbetalingen van afnemers te krijgen. Mocht Forges de Zeebrugge de leveranciers niet kunnen terugbetalen of de aanbetaalde goederen niet kunnen leveren, dan springt de bank in om de leverancier of de afnemer schadeloos stellen. FZ beschikte eind 2002 bij deze drie banken over een aantal bankgaranties met de volgende totaalbedragen³⁵:

CBC (KBC groep)	5.080 \$
Banque Artesia (DEXIA groep)	156.746 EURO
Fortis Bank	1.904.762 \$
	136.896 \$
	898.118 EURO

EEN KREDIETFACILITEIT VAN ING AAN EADS

In juli 2002 verkreeg EADS een kredietfaciliteit van 2.850 miljoen EURO van een internationaal bankensyndicaat onder leiding van BNP Paribas (Frankrijk), Deutsche Bank (Duitsland) en JP Morgan (VS). Onder de dertig banken in het syndicaat bevond zich ook ING, dat met een bedrag tussen de 50 en 100 miljoen EURO participeerde. Een deel van de faciliteit heeft een looptijd van een jaar, en een groter deel een looptijd van vijf jaar. De faciliteit wordt gebruikt als werkkapitaal en als back-up voor de uitgifte van obligaties.³⁶

AXA, één van de belangrijke aandeelhouders bij de oprichting van EADS

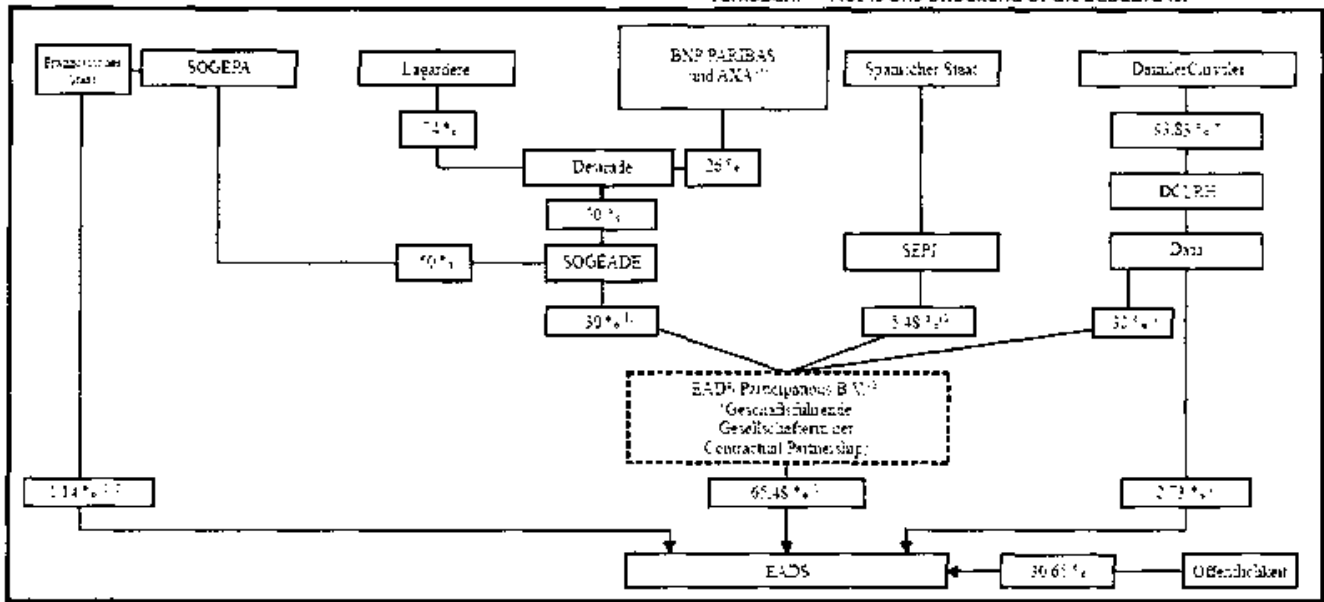
Tegelijk met fusie waaruit het bedrijf ontstond, ging EADS naar

de beurs in Frankfurt, Parijs en Madrid. Via een ingewikkelde structuur was AXA mede-aandeelhouder van EADS bij de oprichting van het bedrijf. (zie figuur hieronder)³⁷

Zoals de figuur duidelijk maakt waren de Franse holding Sogéade en het Duits/Amerikaanse bedrijf DaimlerChrysler de belangrijkste aandeelhouders van EADS, ieder met 30% van de aandelen. Die situatie is nauwelijks veranderd, beide grootaandeelhouders bezitten nu 30,1% van de aandelen.³⁸

De helft van de aandelen van Sogéade is in handen van de Franse staat en de andere helft van de holding Désirade.

Meerderheidsaandeelhouder (74%) van Désirade was het Franse concern Lagardère, terwijl de Franse banken BNP Paribas en AXA samen 26% in handen hadden. Afgesproken was echter dat de twee banken hun aandelen in juli 2003 aan Lagardère zouden verkopen.³⁹ Het is ons onbekend of dit gebeurd is.

Investerings in producenten van clusterunitie (aantal aandelen)

Bedrijf	AXA Groep	DEXIA Groep	Fortis Groep	ING Groep	KBC Groep	Totaal	%
EADS	208.167	172.047	791.760	606.646	58.817	1.837.437	0.23%
Lockheed Martin	9.307.995	32.049	49.240	1.447.879	127.716	10.964.879	2.45%
Raytheon	1.169.782	138.465	59.222	231.269	106.889	1.705.627	0.41%

Investerings in producenten van clusterunitie (waarde van de aandelen in US dollar)

Bedrijf	AXA Groep	DEXIA Groep	Fortis Groep	ING Groep	KBC Groep	Totaal
EADS	4.787.559	3.956.848	18.209.408	13.952.036	1.352.711	42.258.562
Lockheed Martin	430.774.009	1.483.228	2.278.827	67.007.840	5.910.696	507.454.600
Raytheon	35.561.373	4.209.336	1.800.349	7.030.578	3.249.426	51.851.062

Investerings van de 5 onderzochte banken

De onderzochte bankinstellingen investeren⁴⁰ voor volgende bedragen in een aantal clustercommunityproducenten.⁴¹

CONCLUSIE

FINANCIËLE INSTELLINGEN DIE CLUSTERCOMMUNITIES DE RUG TOEKEREN

ABN Amro stapt uit clusterbommen

Onder druk van maandenlange acties van en onderhandelingen met de Nederlandse politieke oppositiepartij SP heeft ABN Amro zich in februari 2004 teruggetrokken uit het Britse bedrijf Insys, dat clusterbommen test voor het Britse leger. ABN Amro had een kleine 18% van Insys in handen via het Britse investeringsfonds « The Fifth ABN Amro Causeway Development Capital Fund ». In een toelichting verduidelijkt de bank dat zij in november 2002 haar defensiebeleid verder heeft aangescherpt. Dit nieuwe beleid komt er op neer dat ABN Amro geen nieuwe transacties of relaties zal aangaan met bedrijven die gerelateerd zijn met clusterbommen.¹

Dit verscherpte beleid van ABN Amro is een belangrijk precedent. Het is een eerste stap naar een duurzaam, vredevol investeringsbeleid. Deze bank maakt hierbij immers een duidelijke ethische keuze. Zij wenst niet meer betrokken te zijn bij clusterbommen. Het gaat hier duidelijk om een individuele keuze van de bank, die verder gaat dan haar strikt legale verplichtingen. Want ondanks het sterk controversiële karakter van clusterbommen, is dit soort wapens niet verboden. Integendeel, clusterbommen werden de laatste jaren gretig gebruikt door het Amerikaanse, Britse en Nederlandse leger in meerdere conflicten (zie boven).

Maar ABN Amro heeft nog werk aan de winkel wil zij haar nieuwe beleid volledig hard kunnen maken. In februari 2003 is EADS, een Europese gigant met zetel in Nederland en producent van clusterbommen, immers gestart met een programma waarbinnen zij regelmatig obligaties op de markt kunnen brengen (tot een totale waarde van 3 miljard Euro) om langlopende bankleningen te herfinancieren. ABN Amro Bank is één van de dealers van deze obligaties.² Dergelijke zakelijke transacties met een clusterbommenproducent als EADS passen niet meer in het beleid van deze bank, en moeten dus absoluut vermeden worden.

The Norwegian Government Petroleum Fund

Dit Noorse staatsfonds is een gemengd fonds, opgericht in 1990, waarin alle olie-inkomsten van de Noorse staat terechtkomen. Het fonds belegt deze middelen voor 40% in aandelen en voor 60% in obligaties. Het staat elk jaar een deel van haar middelen af aan de schatkist om zo het budget van de overheid in evenwicht te houden. Het fonds wordt in Noorwegen ook gezien als een belangrijke investering in de Noorse economie voor de komende generaties. De voorspellingen zijn immers dat de Noorse economie in de toekomst minder en minder zal kunnen steunen op de grote oliereserves. Er wordt dan ook geredeneerd dat een groot deel van de olie-inkomsten nu moeten opzij gezet worden om te gebruiken in de komende moeilijkere periodes, die een gevolg zullen zijn van de tanende olie-inkomsten enerzijds en de vergrijzing van de bevolking anderzijds.³

In 2002 heeft de Noorse regering een Commissie een mandaat gegeven om ethische richtlijnen voor te stellen voor dit fonds. Deze commissie heeft haar rapport voorgelegd aan het Ministerie van Financiën in juni 2003. De overheid zal op basis van dit rapport haar voorstellen rond dit ethisch beleid voorleggen aan het Noorse Parlement in mei 2004.⁴

In het rapport van de commissie wordt voorgesteld dat het Petroleum Fonds niet meer zou investeren in bedrijven die clusterbommen produceren. Ook bedrijven die sleutelcomponenten van clusterbommen produceren zouden volgens de commissie uit het investeringsregister moeten blijven.

De argumentatie die gebruikt wordt in het rapport om clusterbommen uit te sluiten, is dubbel. Een eerste argument is dat deze wapens een enorm humanitair probleem veroorzaken. Als tweede argument wordt gesteld dat deze wapens geen onderscheid kunnen maken tussen militaire en burgerdoelwitten en dus het Internationaal Humanitair Recht overtreden.⁵

Indien het Noorse parlement in 2004 het advies van deze ethische commissie zou volgen, zou hiermee een belangrijk precedent geschapen worden.

¹ ABN Amro's toelichting op Insys en clusterbommen, Persbericht ABN Amro, 18 februari 2004

² EADS signs up to EuroMTNs with Barclays, Euroweek, Londen, 24 januari 2003; en EADS to initiate Euro Medium Term Note (EMTN) programme with Eurobond benchmark transaction, Persbericht EADS, Amsterdam, 6 februari 2003

³ The Norwegian Government Petroleum Fund, Norwegian Ministry of Finance, October 2003, <http://odin.dep.no/archive/finvedlegg/01/28/fakta046.pdf>

⁴ <http://www.odin.dep.no/fin/engelsk/p10001617/p10002777/index-b-n-a.html>

⁵ Report from the Government Commission on Ethical Guidelines for the Government Petroleum Fund, June 2003, <http://odin.dep.no/fin/engelsk/p10001617/p10001682/006071-220009/index-dok000-b-n-a.html>

Ondanks het zeer controversieel karakter van clustercommunitys is betrokkenheid bij deze wapensystemen voor geen enkele van de onderzochte bankinstellingen een probleem. Dit dossier werd in april afgesloten. Intussen werden op de

aandeelhoudersvergaderingen van de verschillende banken hierover vragen gesteld door aanwezige activisten. Bij de ene was het antwoord al vlatter dan het andere. Eind mei kondigde Fortis aan werk te zullen maken van een strenger wapenbeleid

dat verder gaat dan het hetgeen wettelijk verplicht is. Fortis engageert zich om niet langer betrokken te zijn bij controversiële wapens en belooft over deze nieuwe investeringspolitiek een open communicatie te voeren. Dit zou een trendbreuk betekenen met de vroegere houding van de bank en een belangrijk precedent scheppen in de Belgische financiële wereld. De kritische aandeelhouders zullen deze beloftes dan ook op de voet volgen.

1 Cluster Munitions: Toward a Global Solution, Steve Goose in World Report 2004 by Human Rights Watch, January 2004, <http://www.hrw.org/wr2k4/12.htm>

2 US Cluster Bombs for Turkey?, A Human Rights Watch Report, vol. 6, no. 19, December 1994, <http://www.hrw.org/reports/1994/turkey2/>

3 Over het gebruik in 1991 van clusterbommen die landmijnen bevatten, lees je meer in het hoofdstuk over landmijnen in dit dossier.

4 Gulf War Air Power Survey, US Air Force, vol. II, pt. I (1993)

5 Civilian Deaths in the NATO Air Campaign, A Human Rights Watch Report, vol. 12, no. 1 (D), februari 2000 en Ticking Time Bombs: NATO's Use of Cluster Munitions in Yugoslavia, A Human Rights Watch Report, vol. 11, no. 6 (D), mei 1999, <http://www.hrw.org/reports/2000/nato/>

6 Fatally Flawed, Cluster Bombs and their use by the United States in Afghanistan, Human Rights Watch, december 2002, <http://www.hrw.org/reports/2002/us-afghanistan/>

7 Off Target: The conduct of the War and Civilian Casualties in Iraq, Human Rights Watch, November 2003, <http://www.hrw.org/reports/2003/usa1203/>

8 The Cluster Munition Coalition, <http://www.cmc-international.org/>

9 <http://www.tda-arm.com/fr/presactionnariat.htm>

10 Jane's International IDD, 2002

11 Jane's Defence database

12 www.tda-arm.com/fr/products/a.htm

13 www.army-technology.com/projects/rooivalk

14 <http://www.tda-arm.com/fr/products/a.htm>

15 TDA maakt dus ook DPICM's, maar het zijn waarschijnlijk niet DPICM's van TDA die in Irak gebruikt zijn

16 MLRS = Multiple Launch Rocket System (zie verder bij Lockheed Martin)

17 <http://www.globalsecurity.org/military/systems/munitions/dpicm.htm>

18 Fires in the Close Fight: OIF (Operation Iraqi Freedom) Lessons Learned, Third Infantry Division, n.d., http://sill-www.army.mil/Fa/Lessons_Learned/3d%20ID%20Lessons%20Learned.pdf (retrieved November 10, 2003).

19 <http://www.raytheon.com/products/jsow/>

20 <http://www.fas.org/man/dod-101/sys/smart/agm-154.htm>

21 <http://globalsecurity.org/military/systems/munitions/blu-97.htm>

22 <http://www.fas.org/man/dod-101/sys/smart/agm-154.htm>

23 <http://globalsecurity.org/military/systems/munitions/blu-108.htm>

24 Off Target: The conduct of the War and Civilian Casualties in Iraq, Human Rights Watch, November 2003, <http://www.hrw.org/reports/2003/usa1203/>, pag. 56

25 <http://www.raytheon.com/products/jsow/>

26 <http://www.raytheon.com/products/tomahawk>

27 <http://www.army-technology.com/projects/mlrs/>

28 De beschrijving van deze producten zijn te vinden op de website van Lockheed Martin, <http://www.lockheedmartin.com/wms/findPage.do?dsp=fec&ci=20&isc=400>

29 Off Target: The conduct of the War and Civilian Casualties in Iraq, Human Rights Watch, November 2003, <http://www.hrw.org/reports/2003/usa1203/>. In dit rapport worden ook details gegeven over specifieke clusteraanvallen op dichtbevolkte gebieden en de slachtoffers die er vielen.

30 Cluster Munitions a Foreseeable Hazard in Iraq, A Human Rights Watch Briefing Paper, maart 2003.

<http://www.hrw.org/backgrounder/arms/cluster031803.htm>

31 <http://www.lockheedmartin.com/wms/findPage.do?dsp=fec&ci=20&isc=400>

32 "EADS strengthens defence business", EADS persbericht, 2 mei 2002, http://www.eads.net/eads/es/index.htm?xml/es/press/archiv/eads2002/defence/sysde/20020502_siemens_e.xml&press

33 <http://www.eads.com>

34 EADS-Productbrochure van het AFDS-systeem en <http://www.eads.com/frame/lang/en/xml/content/OF000000004000004/2/04/28100042.html>

35 Comptes Annuel 2002, Forges de Zeebrugge, Herstal, juni 2003

36 Netherlands -Loans, Euroweek, Londen, 19 juli 2002

37 Verkaufsprospekt European Aeronautic Defence and Space Company EADS N.V., Amsterdam, juli 2000

38 Aero-notes nr. 9, EADS, Amsterdam, december 2003

39 Verkaufsprospekt European Aeronautic Defence and Space Company EADS N.V., Amsterdam, 7 juli 2000

40 Zowel rechtstreeks als onrechtstreeks. Met rechtstreeks bedoelen we voor eigen portefeuille. Met onrechtstreeks bedoelen we via beleggingsfondsen die zij aanbieden aan hun klanten)

41 Shareworld databank, bezocht in maart 2004

TSJETSJENIË: “ZE VERMOORDEN ONZE KINDEREN ZOALS SLACHTVEE, ZONDER ZELFS HUN NAAM TE VRAGEN”¹

| Marie Jeanne Vanmol |

De lijfwachten en stoottroepen van de vermoorde president en zijn zoon Ramzan zaaien dood en vernieling. De complexe clanstructuur waarop hun macht is gebaseerd wil zijn voorrechten uitbreiden en controle krijgen op de Tsjetsjeense olie. Ze verduisteren het geld voor de heropbouw. De Kadyrows zijn gehaat en hebben ook reeds hun tegenstanders in het Kremlin. Maar Poetin heeft na de aanslag op de president van Tsjetsjenië, zijn zoon Ramzan al bevorderd in rang in afwachting van de komende presidentverkiezingen. De onafhankelijke Tsjetsjeense president leeft ondertussen in ballingschap en wil onderhandelen. Maar veel macht over de rebellenbeweging heeft hij niet. Poetin ziet het conflict in Tsjetsjenië als zijn eigen strijd tegen het wereldwijde terrorisme.

KADYROW

Op 10 mei 2004, drie dagen na de officiële inhuldiging van Poetin tot President van Rusland komt tijdens een bomaanslag de president van Tsjetsjenië om het leven. Achmed Kadyrow was de stroman van het Kremlin verkozen met 90% van de stemmen nadat alle andere kandidaten onder dwang van het Kremlin hun kandidatuur hadden opgegeven, kiezers onder dwang naar de stembus werden gedreven en de verkiezingsuitslagen waren vervalst.

Enkele uren na de aanslag verscheen president Poetin met Ramzan Kadyrow, de zoon van de vermoorde president op de Russische televisie. Wordt hij de nieuwe president? Poetin heeft hem alvast benoemd tot eerste minister wat hem in Tsjetsjenië de hoogste in rang maakt. De wet voorziet binnen de vier maanden nieuwe verkiezingen. Niemand twijfelt eraan dat ook deze verkiezingen weer vervalst zullen worden en de belangen van het Kremlin zullen dienen. De huidige Tsjetsjeense eerste minister, de Rus Serguei Abramov werd benoemd tot interim-president.

Ramsam Kadyrow is de bevelhebber van de lijfwachten van zijn vader. Zijn privé-leger telt 1500 man en maakt zich schuldig aan afpersing, kidnapping en moord. Deze lijfwachten zijn zwaar gewa-

pend en geven aan niemand rekenschap. Al tijdens zijn ambtstermijn als hoofd van de pro-Russische administratie en later als president gaf Achmed Kadyrow zijn zoon de opdracht de rebellen naar zijn kamp te doen overlopen. De stoottroepen van Ramsam overrompelden 's nachts de dorpen en vermoordden of ontvoerden de rebellen die weigerden hen te vervoegen.

*Tsjetsjeense Vluchtelingen,
Foto: AZG Canada*

Anna Politkowskaja berichtte al in september 2002 dat tegenstanders van Kadyrow in geheime gevangenissen worden vastgehouden en gemarteld, vermoord.

De stoottroepen vallen ook onschuldige burgers aan. In vele dorpen vrezden de inwoners evengoed de lijfwachten van Ramsam Kadyrow als de doodseskaders van de Russische troepen. Tijdens dit voor-

jaar werd aan de rand van het dorp Shali een graf van 12 onthoofde mannen blootgelegd. Enkele weken voordien hadden zwerfhonden een lijk opgegraven op een plaats waar tot voor kort de Dzerzhinsky divisie, een afdeling van Russische elitetroepen gestationeerd waren. De lokale administratie weigert een onderzoek te voeren uit schrik voor represailles.

Niemand wil geassocieerd worden met een onderzoek naar de wanpraktijken van deze brigade. De Russische journaliste Anna Politkovskaia was de enige getuige van de opgraving van de verminkte lijken.

WETTELOOSHEID

In september zal het vijf jaar zijn dat de tweede Tsjetsjeense oorlog begon. Vijf jaar van totale wetteloosheid en anarchie waarvan de civiele bevolking het slachtoffer is. De officiële propaganda laat niet na de ijver van de Tsjetsjeense studenten te benadruk-

ken. Maar hoe leven deze jongeren na schooltijd, na de dood van zovele vrienden en familieleden, vraagt Anna Polikovskaia zich af? Meer en meer zijn ze betrokken bij bom- en zelfmoordaanslagen. In december 2002 reed de 15-jarige Alina uit Achkoy-Martan een volgeladen truck met explosieven recht in het huis van de pro-Russische administratie in Grozny. Het gebouw werd samen met 80 ambtenaren

DE MILITAIRE UITGAVEN VAN RUSLAND PIJL DE HOOGTE IN

Het defensiebudget voor 2005, dat in Moskou door de ministerraad besproken wordt, voorziet een verhoging van ongeveer 20 procent. Rusland wil het nucleair evenwicht in de wereld waarborgen, verklaarde de Russische minister voor financiën, Alexei Koedrine. Dat is onze taak en we moeten hiervoor een prijs betalen. Rusland zal 2,9 procent van haar bruto binnenlands product voor defensie besteden, dat is één van de hoogste percentages in de wereld.

Sedert de implosie van de Sovjet Unie in 1991, heeft de tweede grootste legermacht van onze planeet veel van zijn luister verloren. Het ongeval met de onderzeeër Koersk heeft duidelijk de veroudering aangetoond van de militaire technologie en uitrusting van het huidige Russische leger. Nochtans wil Rusland de indruk geven nog steeds een grote mogendheid te zijn en wil ze dus op alle wereldzeeën aanwezig zijn. Daar plant ze een vloot voor te kunnen inzetten van twee tot drie vliegdekschepen, 5 onderzeeërs die kruisraketten kunnen afvuren, en 80 tot 90 oorlogsschepen. Volgens de Russische militaire bevelhebber generaal Anatoli Kvachnina, is het defensie budget echter ontoereikend om een substantiële verbetering tot stand te brengen en de strijdkrachten uit de crisis te helpen.

Het voorgestelde budget voor defensie, tezamen met dat van binnenlandse veiligheid en justitie, zal 30 procent van de staatsinkomsten opslokken wat neerkomt op 5 procent van het Russische

Bruto Intern Product. De sociale uitgaven daarentegen zijn slechts goed voor 1 procent van het BIP. Er zullen sociale verworvenheden van miljoenen burgers beknot worden en nog meer mensen zullen uit het sociale vangnet verdwijnen. Zo heeft de Doema, het Russische parlement, in eerste lezing een hervorming op de woningbouw en beheer goedgekeurd. Men wil een einde maken aan het oude sociale Sovjet systeem waarbij burgers een gunstige of gratis toebedeling van woningen kregen. Ook in andere sectoren, zoals gezondheidszorg en het openbaar vervoer, zal zwaar worden gesnoeid. De Russische regering wil deze voordelen beperken tot de minst begunstigen, tzt diegenen die nu reeds bij wijze van spreken in de goot leven. Voor hen wil de regering 1 procent van het BIP uitgeven.

Het blijft natuurlijk de vraag of de Russische economische groei zal toelaten om de verbintenissen van de staatsbegroting te realiseren. In het eerste trimester 2004 is de groei immers lager dan verwacht. De Russische regering rekende op een groei van 8 procent, ze moesten zich tevreden stellen met 7,4 procent. Men gaat er van uit dat de prijs voor een vat olie ook volgend jaar hoog zal blijven. Uitvoer van olie en aardgas staat voor 20 procent van het BIP. Maar de Russische minister voor economie, Guerman Gref waarschuwt reeds dat de economische groei kan vertragen gedurende de tweede semester van het jaar. (AU)

de Tsjetsjeense samenleving nog verder verscheurd worden. Ramzan is als enige in staat de complexe clanstructuur waarop de macht van zijn vader steunde in stand te houden. De onstabiele situatie is ook een argument voor de Russische militairen om geld naar Tsjetsjenië af te voeren. Het weinige geld voor de heropbouw van huizen en voorzieningen verdween ondertussen in de zakken van vader en zoon Kadyrow. De vermoorde president en zijn

zoon waren niet alleen in Tsjetsjenië gehaat maar hadden ook hun vijanden in het Kremlin en het Russische leger. De Kadyrows willen hun macht uitbreiden en hun voorrechten laten gelden. Ze willen controle op de Tsjetsjeense olie die in handen is van de Russische maatschappij Rosneft die hechte banden heeft met het Kremlin.

MENSENRECHTEN

Wie ook de voorkeur van het Kremlin krijgt voor de volgende Tsjetsjeense presidentverkiezingen, hij zal niet de oproep tot onderhandelen van Aslan Maskhadov, de onafhankelijke Tsjetsjeense president, beantwoorden. Voor Poetin zijn de rebellen terroristen en daar wordt niet mee onderhandeld. De Russische bevolking is voor een groot deel onverschillig en weinig of niet ingelicht over de dagelijkse terreur in Tsjetsjenië. De oorlog die in Tsjetsjenië door 100 000 Russische soldaten wordt gevoerd is officieel geen oorlog maar een 'antiterroristische operatie in het noorden van de Kaukasus'. Tsjetsjenië wordt niet vermeld. De massale bombardementen in 1999 en 2000 op Grozny en omstreken alsook de systematische zuiveringsoperaties gedurende de laatste twee jaar in de dorpen en de nachtelijke razzia's en ontvoeringen van burgers hebben al tienduizenden slachtoffers geëist op een bevolking van ongeveer 600 000 personen.

Geen enkele van deze slachtingen heeft tot op de dag van vandaag aanleiding gegeven tot een onderzoek. Protestacties tegen deze gang van zaken beperken zich tot de kringen van mensenrechtenorganisaties zonder weerklank in de media of bij de politieke gezagsdragers. De internationale gemeenschap slikt zijn kritiek op de mensenrechtenschendingen in Tsjetsjenië in. Poetin slaagt erin zijn lezing over het conflict door te drukken en zich op te stellen als een bongenoot in de wereldwijde strijd tegen het terrorisme.

15 juni 2004 ■

Bronnen: Newsweek, Le Monde

¹ Le Monde

Marie Jeanne Vanmol is stafmedewerkster van Vrede vzw.

BUSH WIL MET ZIJN KRUISTOCHT DE CUBANEN 'BEVRIJDEN VAN DE TIRANNIE'

| Antoine Uytterhaeghe |

Nu de zittende president van de Verenigde Staten nieuwe ervaringen heeft opgedaan in Afghanistan en Irak wil hij zijn 'goddelijk zending' verder zetten en het Cubaanse volk 'bevrijden' van de onderdrukking en hen begiftigen met de weldaden van de Amerikaanse democratie.

Op 1 mei stelde de minister van Buitenlandse Zaken, Colin Powell, een rapport van het Witte Huis voor over het beleid ten opzichte van Cuba. De datum lijkt meer een provocatie, daar op hetzelfde ogenblik Fidel Castro duizenden van zijn landgenoten toesprak ter gelegenheid van 1 mei. Hiermede wilde Washington de wereld kond doen dat Bush vast van plan is Cuba zo vlug mogelijk te 'bevrijden'. Met andere woorden betekent dit dat de Amerikaanse president het embargo, in strijd met het volkenrecht, nog verscherpt. Het jongste rapport van de VS-commissie voor steun aan de bevrijding van Cuba is niet het eerste initiatief van de huidige regeringsploeg in Washington. Reeds voor twee jaar, in mei 2002, werd door het Witte Huis een werkgroep in het leven geroepen voor een 'nieuw Cuba'. De doelstellingen zijn dezelfde zoals we duidelijk kunnen opmaken uit de tekst van het nieuwe initiatief.

Op 6 mei maakte de regering van de Verenigde Staten de nieuwe maatregelen bekend over de verscherping van haar agressieve Cuba-politiek. Deze werden door de Amerikaanse bevelvoerende kruisvaarder, G.W. Bush, tijdens een persconferentie bekrachtigd. Bush toonde nog maar 's zijn haat tegenover het Cubaanse volk door zijn cynische aanvallen en met de aankondiging dat hij het als zijn goddelijk taak beschouwt de dag van bevrijding sneller naderbij te brengen. Waardoor het land - in de ogen van de VS president - terug een vrij land wordt naar het model van gehoorzame en onderdanige vazal in de achtertuin van de VS. Kort daarop gaf

Roger Noriega, staatssecretaris voor de aangelegenheden voor de westelijke hemisfeer, coauteur van de anti-Cubaanse Helms-Burton wetten en vertegenwoordiger van de terroristische maffia van Miami in de Bush-administratie, de nodige toelichting over de details van het rapport dat door Colin Powell aan het Witte Huis werd voorgelegd. Een belangrijke rol wordt voorbehouden aan de nieuwe en verscherpte economische en politieke maatregelen die Washington tegen Cuba wil inzetten.

Om de Cubaanse regering ten val te brengen worden in het document volgende strategische opgaven genoemd:

1. Versterken van de steun aan de contrarevolutionairen.
 2. Intensifiëren van de internationale campagne tegen Cuba.
 3. Uitbouwen van maatregelen tegen Cuba, door middel van subversie en desinformatie.
 4. Maatregelen treffen en bewerkstelligen die schade toebrengen aan de Cubaanse economie.
 5. Ondergraven van alle plannen voor het verder uitbouwen van de bestaande Cubaanse maatschappelijke structuur.
- Uit het eerste hoofdstuk van de nieuwe maatregelen voor het ten val brengen van het huidige Cubaanse sociaal systeem kunnen we het volgende afleiden.
1. In de komende twee jaar stelt Washington 59 miljoen dollar ter beschikking, om activiteiten tegen de socialistische Cubaanse staat te financieren. (...)

2. Het beperken van geldtransfers en pakjeszendingen van de Cubanen in de VS naar hun familie op Cuba, wanneer het niet om de grootouders, ouders, broers, of zusters gaat. Dat betekent dat het voortaan verboden is aan Cubanen met woonplaats in de Verenigde Staten om aan een tante of oom een financiële of materiële bijdrage te zenden.

3. Het is aan Cubanen woonachtig in de VS verboden een materiële of financiële bijdrage te zenden aan mensen in dienst van de Cubaanse staat, of wanneer deze lid zijn van de Cubaanse communistische partij. Zo moet een Cubaanse burger afzien van zijn politieke rechten wil hij van zijn familie uit de VS een financiële of materiële steun krijgen.

4. Cubanen met verblijfplaats in de VS mogen voortaan maar om de drie jaar - in de plaats van ieder jaar - naar Cuba reizen. Daarbij komt nog dat hij voor zijn geplande reis nog eerst de toestemming moet krijgen van de Amerikaanse overheid; bezoek aan directe familie vormt op deze regel een uitzondering. Hierbij komt dat het de Amerikaanse overheid is die bepaald wie tot de directe familie behoort. Volgens de zienswijze van Bush en C^e behoren neven, tante, oom of andere nabestaanden niet meer tot de directe familie. (...)

5. Het geldbedrag dat de Cubanen met verblijfplaats in de VS bij hun bezoek aan Cuba mogen spenderen wordt van 164 dollar (vanaf nu) op 50 dollar per dag

beperkt. Dat is een nieuwe willekeurige discriminatie van de in de VS levende Cubanen.

6. De VS-overheid eigent zich het recht toe om verdoken operaties op touw te zetten tegen Cubanen die op een niet voorgeschreven wijze geld uit het land brengen voor familie in Cuba. Er wordt zelf een geldpremie als beloning aangeboden aan de Cubanen die hun landgenoten verraden wanneer deze de voorgeschreven regels niet respecteren.

7. De restricties qua toelatingen voor educatieve en academische uitwisseling aan burgers en instellingen van de VS, worden verstrengd. De Bush-administratie heeft reeds voordien haar deelname aan het programma "uitwisseling van de volkeren" stopgezet.

8. Men zal de Helms-Burton wet –kapitel III, aan een grondige studie onderwerpen om zo de toepassing ervan te kunnen verscherpen. Men zal nagaan of de bepalingen van de wet zich richten tegen de belangen van de VS en ook of de toepassing ervan niet efficiënter kan bijdragen tot de val van de Cubaanse revolutie. Het derde gedeelte van de bovenvermelde wet biedt aan de VS-justitie de mogelijkheid een gerechtelijke procedure op te starten tegen ondernemingen van derde landen, die met Cuba zakelijke contacten onderhouden.

9. De consequente toepassing van de Helms-Burtonwet, bepaalt dat men een inreisverbod voor de VS kan opleggen aan instellingen of private ondernemingen die in Cuba investeren. Om deze bepaling meer effectiever te maken zal men meer personeel inzetten.

10. "Neutralisering" van Cubaanse ondernemingen die in samenwerking met buitenlandse handelspartners Cubaanse producten in het buitenland verkopen.

11. Washington zal de druk op andere regeringen verhogen opdat ze zich zouden aansluiten bij de campagne tegen de Cubaanse regering. Hetgeen hen reeds voor een deel gelukt is wanneer we de

huidige houding van de Europese Unie ten opzichte van Cuba zien. (...)

In het State Departement zal een cel worden opgericht om de politieke overgang van Cuba te coördineren en de doorvoering van de vastgelegde maatregelen en bepalingen te controleren.

De andere vijf hoofdstukken omschrijven met een grote driestheid de andere bepalingen die door de Amerikaanse regering in toepassing kunnen worden gebracht, nadat hun droom om de Cubaanse huidige sociale structuur ten val te brengen in vervulling is gegaan. Bepaalde Noord-Amerikaanse voornemens grenzen aan het belachelijke. Zo wordt o.a. voorzien om alle minderjarige kinderen tot vijf jaar tegen kinderziekten in te enten. Als er één land in Latijn-Amerika is dat als een voorbeeld kan gesteld worden wat gezondheidszorg betreft, dan is het wel Cuba. Als Bush toch zo bekommerd is om de gezondheid van de kinderen in dit werelddeel dan kan hij het nodige geld vrijmaken om de kinderen in Latijn-Amerikaanse landen die onder de dominantie van Washington staan te gaan inenten.

Het Powell-rapport is niet meer of minder dan een soort annexatie van Cuba en de terugkeer naar de vroegere republiek, waarbij de "Platt Amendment" (1901) in de toenmalige Cubaanse grondwet opgenomen werd, waarbij de VS zich het recht om militair tussenbeide te komen in Cuba toeëigende.

De hardheid waarmee de Amerikaanse Bush-administratie deze aanval op de soevereine staat Cuba leidt, is onvoorstelbaar. Het gaat hen er om met alle middelen de reeds bestaande blokkade nog te verscherpen. Deze bepalingen zijn een flagrante inbreuk op de mensenrechten van 11 miljoen Cubanen, die door honger en ziekte gedwongen zullen worden om zich aan de willekeur van Washington te onderwerpen. Dat alles om een 'delict' ongedaan te maken, met name dat Cuba vrij en onafhankelijk wil zijn en zich niet wil onderwerpen aan het imperiale bevel de VS.

De maatregelen van 1 mei zijn een inbreuk op de rechten van iedere burger

van Cubaanse afkomst die woonachtig is in de VS, die nu in zijn bezoeken aan het moederland en het zenden van economische hulp aan familie aan drastische beperkingen onderworpen wordt.

Al deze maatregelen, en de ganse Amerikaanse politiek, verloochenen openlijk het belang van de grote meerderheid van de VS burgers die normale betrekkingen met dit Caraïbische land willen.

De uitgave van miljoenen dollars om huurlingen te financieren in Cuba, het inzetten van speciale vliegtuigen om de subversieve radio en tv-uitzendingen naar Cuba uit te stralen, zijn inbreuken op het geldende internationale recht. Daarbij komt nog dat het internationaal bekritiseerde concentratiekamp van Guantanamo op onrechtmatig wijze in bezet deel van Cuba ingericht werd. Dat zijn allemaal provocaties tegen de normen en de principes van internationaal volkenrecht, waarover men op verschillende internationale niveaus zou moeten debatteren, inclusief voor de commissie voor mensenrechten in Genève. Deze cynische en barbaarse maatregelen tegen het Cubaanse volk worden in de praktijk gebracht op het ogenblik dat de kostprijs voor levensmiddelen en transport op het eiland veel duurder zijn geworden. Terwijl de suikerprijs op de internationale markt nog niet eens de productiekosten dekt. Daarbij komt nog dat men met alle middelen de toeristensector een slag wil toebrengen, juist nu deze een gunstige stijgende ontwikkeling kent.

Bush en C^o willen zich opwerpen als de kampioenen in de strijd tegen het internationaal terrorisme en tegen de staten die door hen aangeduid worden als ondersteuners van terrorisme. Maar in werkelijkheid is de VS een kweekschool van terroristen waarvoor ze ieder jaar miljoenen dollars uitgeven, om de opstandige bewegingen tegen corrupte regimes in hun achtertuin en overal in de wereld te onderhouden. Maar ja, voor Bush is het duidelijk: wie niet wil gehoorzamen heeft geen recht op bestaan. Dit alles wordt ons verkocht in de verpakking van de strijd tegen het terrorisme. ■

Antoine Uytterhaeghe is redactielid van Vrede.

MACHTSWISSEL IN INDIA: OPENING VOOR EEN NIEUW BELEID?

| Antoine Uytterhaeghe |

*De verkiezingen voor het Indiase parlement, de Lok Sabha, zijn voorbij.
De kaarten en zetels zijn verdeeld. Zal deze stembusgang het beleid in India fundamenteel veranderen?*

Wanneer onze media over verkiezingen in India berichten, dan hebben ze het steeds weer over "de grootste democratie". Nochtans moeten we ons afvragen wat ze dan wel verstaan onder het begrip democratie. Het is niet omdat men om de vijf jaar verkiezingen uitschrijft dat het land daarom democratisch is.

De Indiase politieke wereld komt regelmatig in opspraak. Ofwel door allerlei corruptieschandalen, ofwel door het ondemocratisch optreden van het machtsapparaat tegen elke vorm van dissident verzet. Of het nu gaat om een regering geleid door de BJP (Bharatiya Janata Party) of door de Congrespartij (INC), beiden hebben zich in het verleden schuldig gemaakt aan onzuivere praktijken om aan de macht te blijven.

Zo heeft de BJP-regering van Vajpayee na de aanslag van 11 september een wet doen stemmen om het terrorisme te bestrijden, de "Prevention of Terrorism Act" (POTA). Zo kon de regering deze wet gebruiken om op draconische wijze iedere vorm van weerstand de kop in te drukken. Dit was bijvoorbeeld het geval in Tamil Nadu, tegen de Adivasi-gemeenschap. In Jarkhand werden 3.200 arme burgers en kleine boeren opgepakt op beschuldiging van maoïstische sympathieën, maar in werkelijkheid kwamen ze op straat voor hun rechten en om te protesteren tegen hun miserabele leefomstandigheden. In Utar Pradesh werd deze wet ingeroepen tegen de protesterende plattelandsbevolking, die mobiliseerde tegen de landroof door de grondeigenaars. In Gujarat en Mumbai richt deze wet zich bijna uitsluitend

*India's nieuwe premier,
Mammohan Singh (links)
met de leider van de Congress Partij, Mukherjee*

tend tegen de moslimbevolking. Met deze wet eigende de centrale regering in Delhi zich volmachten toe voor haar strijdkrachten in de deelstaat Jammu en Kashmir, en in de onrustige deelstaten van het oosten. Hoe kan men over democratie spreken in een land waar de kloof tussen arm en rijk steeds maar groter wordt, waar mensen nog altijd onderverdeeld worden in kasten? Waar men tolereert dat de zon niet voor iedereen schijnt. Waar honderden kleine boeren met grote schulden ieder jaar zelfmoord plegen omdat ze hun gezin niet degelijk kunnen onderhouden. Waar gelijktijdig graan en rijst ligt te rotten in de stapelhuizen, en de regering Vajpayee een enorme hoeveelheid graangewassen exporteerde aan een prijs die lager is dan deze van de gesubsidieerde graanmarkt voor binnenlands verbruik.

Landbouw- en economiedeskundige, Utsa Patnaik, heeft vastgesteld dat het binnenlands graanverbruik voor de periode van 1990 tot 2001 lager was dan in 1940, het jaar toen 3 miljoen mensen de honger dood zijn gestorven. Verder komt ze tot de vaststelling dat 47 procent van de Indiase kinderen onder de drie jaar aan ondervoeding lijdt. De maatschappelijke kloof tussen de overgrote meerderheid armen en de kleine groep rijken wordt steeds maar breder. De rijken eigenen zich alles toe, water, land, vrijheid, en zelfs het recht om te protesteren. De rijken bepalen wat mag en wat niet mag.

De voorbije jaren had en heeft de Indiase economie de wind in de zeilen waardoor ze een groei van 7 tot 8 procent mocht neerschrijven. Maar men vergat er bij te vertellen dat de opbrengst uitsluitend naar de reeds welstellende groepen vloeide, en de overgrote meerderheid van de arme Indiase bevolking zich tevreden moet stellen met de kruimels.

Vajpayee hoopte dat deze gunstige economische cijfers het moment waren om vervroegde verkiezingen uit te schrijven onder het motto "Shining India". Hij verwachtte dat zijn coalitie een grotere steun zou krijgen van de rijke kasten en de opkomende middenstand. Maar geldt "Shining India" van Vajpayee wel voor de meer dan 1 miljard inwoners? Het beleid van Vajpayee zorgde ervoor dat de maatschappelijke infrastructuur zoals water, elektriciteit, transport, gezondheidsdiensten en bodemschatten aan privé-ondernemingen werd versjacherd. Hierdoor ver-

werven deze ondernemingen meer mogelijkheden om samen met multinationale concerns het land te controleren en het beleid te bepalen, en dat zonder aan iemand rekenschap te moeten afleggen.

De globalisering van de Indiase economie heeft een confederatie van loyale, corrupte politici en van een autoritaire volgzame regering nodig om, zoals ook in andere arme landen, de hervormingen naar de zin van de globale opdrachtgevers in de praktijk om te zetten. Het doel is het scheppen van een gunstig speculatief investeringsklimaat voor de buitenlandse investeerders.

Waterdragers voor de neoliberale marktplanners vindt men in beide grote Indiase partijen. Ook de laatste Congresregering was reeds ijverig bezig om de Indiase markt open te breken en te grabbel te gooien aan de buitenlandse aasgieren. De regering Vajpayee heeft dezelfde politiek doorgevoerd maar dan met nog meer ijver. De beide regeringspartijen, zowel de Congrespartij als de BJP, spelen een dubbelzinnige rol, met de ene hand versjacheren ze 's lands kroonjuwelen en met de andere hand, om de aandacht af te leiden, zorgen ze ervoor om een goede plaats te hebben in het huilend nationalistisch koor.

Als we de uitslag van de verkiezingen ontleden stellen we vast dat geen van beide grote partijen een regering op de been kan brengen. Beiden zijn aangewezen op coalitiepartners. Voor de BJP is dit na de stembusgang zelfs niet meer mogelijk. Ook de Congrespartij moet op zoek gaan naar partijen en personen om een regering samen te stellen.

Dat is geen gemakkelijk opgave. In de nieuwe Lok Sabha hebben meer dan 39 politieke formaties een zitje. Van de 542 rechtstreeks verkozen leden, heeft de Congrespartij 145 zetels, de BJP 138, de communistische partij (CPI-M) 43, de Samajwadi partij 36 en de andere communistische partij (CPI-I) 10. De meeste van de overige zetels worden bezet door regionale partijen.

We stellen ook vast dat de kiezersopkomst van de landelijke bevolking veel groter was dan in de steden. Vele stem-

men zijn ook naar regionale partijen gegaan, en de twee communistische partijen hebben hun kiezersaantal verhoogd. Dat is een duidelijk teken dat de kiezers bij het uitbrengen van hun stem de nadruk wilden leggen op de sociaal-economische problemen waarmee ze iedere dag geconfronteerd worden. Ze hebben hun afkeur willen laten blijken van het

neoliberaal beleid van sociale afbouw en vernietiging van de binnenlandse markt.

De kiezers hebben de nieuwgekozen volksvertegenwoordiging een duidelijk signaal gegeven opdat men aan de belangen van de arme bevolking en de agrarische gemeenschappen meer aandacht zou schenken. Dit is een logisch gevolg van de openstelling van de binnenlandse markt voor de aasgieren van het neoliberale marktconcept, waardoor steeds meer en meer de eigen producten in een benarde situatie komen, en van de markt verdreven worden. Hierbij worden op aandringen van internationale instellingen zoals het IMF, WB en WHO de subsidies voor voeding, onderwijs en andere sociale sectoren afgebouwd of helemaal geschrapt. 1/3 van de bevolking moet met minder dan 1 dollar per dag leven, en bovendien boet ze nog iedere dag aan koopkracht in. Het werklozenprobleem wordt alsmat groter. Een maatschappelijk probleem van dergelijke omvang kan men zelfs met een economische groei van circa 8 procent niet oplossen. Hier zijn maatschappelijke structuurveranderingen nodig.

Met haar 145 parlementsleden in de nieuw gekozen Lok Sabha moet de Congrespartij op zoek gaan naar een werkbare coalitie, waarbij ze rekening moet houden met de regionale problemen van de deelstaten. De steun van de regionale partijen is niet voldoende om een meerderheid tot stand te brengen.

Dus is ze aangewezen op de steun van de twee communistische partijen (CPI-M 43 zetels en de CPI-I 10 zetels).

Beide communistische partijen willen niet deelnemen aan de nieuwe regering. Ze willen hun handen vrij houden om hun stemgedrag te kunnen bepalen en de nodige druk te kunnen uitoefenen in het belang van de meerderheid van de Indiase bevolking. De CPI-M en de CPI-I hebben bezwaren tegen de neoliberale politiek die reeds door de vorige Congrespartij en haar regeringscoalitie werd ingezet en nog steeds niet afgezworen is. De regering van Vajpayee heeft met alle ijver dit beleid verder in praktijk gebracht. Armen en kleine landbouwers hebben daarvoor een hoge prijs betaald.

De nieuw regeringsleider Manmohan Singh, de vader van het liberaal beleid in India tijdens de vorige regeerperiode van de Congrespartij, zweert zijn denkbeelden niet af. Wel wil hij onder druk van de nieuwe electorale situatie deze wel een beetje afzwakken om zo de linkse coalitiegenoten met zalvende woorden in de boot te halen. Op dit ogenblik worden er veel beloften gedaan. Of deze ook ingelost zullen worden, daar hebben de Indiërs het wachten naar.

Zoals de kaarten nu op tafel liggen, heeft de nieuwe regering van Manmohan Singh geen solide basis. Om alle ministers aan boord te houden zal er nog veel moeten geschipperd worden in de troebele wateren van corruptie en omkopschandalen. Maar zelf dat is niet houdbaar wanneer men het door de kiezers gegeven signaal negeert.

Het volstaat niet te pronken met een economische groei van 8 procent, dat heeft Vajpayee mogen ervaren. Ook moeten de armen hun deel krijgen, en niet alleen de kleine minderheid van rijken en corrupte politici.

DE BULDOZERPOLITIEK VAN SHARON

| Jochen Hippler |

Het meten met twee maten en twee gewichten is niets. Toen Saddam giftgas inzette tegen de Koerden was dat geen probleem voor de westelijke buitenlandse politiek zolang Saddam maar in het westers kamp was. Maar daarna werd hem omwille van de massavernietigingswapens, die er in de feiten niet meer waren, de das omgedaan. Het niet respecteren van de Veiligheidsraad resoluties wordt door de VS en C* steeds aangewend om hun oorlog tegen Irak goed te praten. Maar Bush zet de VN als irrelevant buiten spel en breekt met de fundamentele mensenrechten als hij dat nodig acht.

Men kan over dergelijke houding verolgen zijn, maar op de duur wordt het een gewoonte en kan het verder in alle stilte toegepast worden.

Vooraf met betrekking tot het Midden-Oosten kan men deze huichelarij van de dubbele maatstaven zeer goed waarnemen. De gewelddadige misdaden van Israël tegen het Palestijnse volk in de bezette gebieden worden met allerlei eufemismen goedgepraat. Nochtans is de strijd tegen een bezetter volledig legaal volgens het internationaal volkenrecht. Bijgevolg kan men de strijd tegen een onrechtmatige bezetter en het terrorisme niet in dezelfde pot gooien. Voor de ene is alles wat de bezetter schaadt volledig legitiem. Voor de anderen is dit terrorisme als het hun bezettingsmacht schaadt. De Israëlische regering gelooft werkelijk dat haar inbreuken op het volkenrecht, haar brutaal optreden met vernieling van huizen en haar politieke moorden geen probleem vormen, wanneer men ze zelf begaat in plaats van ze te ondergaan.

Ondertussen heeft zelf het Israëlische Hoog Gerechtshof besloten dat Palestijnse huizen systematisch mogen worden platgewalst of opgeblazen worden, wanneer dit 'defensief' gebeurt. Alsof de huizen of hun bewoners aanvallers zijn. Wanneer we deze situatie karikaturaal willen

omschrijven, dan mogen bij bankoverval- len het bankgebouw, en eventueel ook de bankbedienden, defensief met de grond gelijk gemaakt worden? Dan mogen volgens deze logica Palestijnse strijders het Israëlische parlement of het Hoog Gerechtshof opblazen, daar ze een bedreiging zijn voor het bestaansrecht van het Palestijnse volk.

De conventies van Genève zijn belangrijke bestanddelen van het volkenrecht. Ze verplichten de militaire bezetter om de burgerbevolking te beschermen, ze verbieden de kolonisatie en de vestiging van hun eigen burgers in nederzettingen in

aspect van het volkenrecht verdoezeld wordt. Vermaand, maar niet veroordeeld. Dat volstaat niet wanneer het om de mensenrechten en het volkenrecht gaat, dan moeten gelijke maatstaven worden gehanteerd. Dat geldt ook voor het Israëlische leger, door te verwijzen naar vermeende misdaden kan men zijn eigen misdaden en inbreuken niet rechtvaardigen. Moord op politieke tegenstrevers is een misdaad, ook wanneer deze door Palestijnen gepleegd zijn, maar het zijn ook misdaden wanneer ze door het Israëlische leger gepleegd worden. De moorden op Palestijnse burgers in het

Ondertussen heeft zelf het Israëlische Hoog Gerechtshof besloten dat Palestijnse huizen mogen vernietigd worden, wanneer dit "defensief" gebeurt.

het bezette gebied, dit onafhankelijk of het om een wilde of officiële bezettersnederzetting' gaat.

De bestendige bezetting is illegaal en is in tegenstrijd met alle VN-resoluties. Verleden jaar heeft de regering Sharon een beleid van politieke moorden tegen Palestijnse politici en activisten uitgevoerd en gerechtvaardigd, zoals moord op de kreupele sjeik Yassin en zijn opvolgers. Nu zijn we verder getuige van de voortdurende militaire operaties in het zuiden van Gaza, die reeds tientallen mensenlevens hebben gekost en duizenden mensen dakloos gemaakt.

In het buitenland hoort men wel zeer genuanceerde kritiek over deze politiek van Israël. Wat opvalt is dat deze kritiek meestal oppervlakkig is, waardoor het

kader van de operatie Gaza, kan men niet anders dan een moordpartij noemen.

Hoffelijke diplomatieke kritieknormen zijn hier niet meer hanteerbaar, massieve politieke en economische druk zijn hier aan de beurt.

Bron: Freitag 23 – Massaker und Bulldozer
Vertaald en bewerkt: Antoine Uytterhaeghe

Jochen Hippler schrijft regelmatig in "Freitag".

VN DEKT DE IRAKPOLITIEK VAN BUSH

I Antoine Uytterhaeghe I

Door hun stemgedrag in de VN-veiligheidsraad, worden de EU en Rusland helpers in de Amerikaanse verkiezingscampagne van Bush. De nieuwe VN-resolutie legitimeert eenduidig het bezettingsregime en men kan dit als een overwinning voor de huidige VS-administratie beschouwen. Ook wanneer beweert dat ze tot stand is gekomen met een compromis aan de trojka Berlijn – Parijs – Moskou, waarbij hun divergerende invalshoeken min of meer in de tekst opgenomen zijn aan de kern van de gewelddadige politiek van de VS tegenover Irak verandert er totaal niets.

Wanneer de VN een dergelijk politiek en militair optreden tegen het volkenrecht legitimeert, dan plaatst ze zichzelf in de onwettigheid. Waar het illegale gelegaliseerd wordt, wordt het legale illegitiem. De VN-veiligheidsraad geeft een uitgesproken erkenning aan een onwettige toestand, en ontzegt op die manier indirect de Irakezen het recht om weerstand te bieden aan een bezetter. Want het machtsmisbruik van de VS gebeurt nu met dekking van de internationale rechtsorde, deze voortdurende buitenlandse militaire aanwezigheid in het twee stromenland wordt hierdoor bekrachtigd. De folterpraktijken en de mishandelingen die deel uitmaken van het Amerikaanse bezettingssysteem, werden bij de bespreking van de resolutie niet eens naar voor gebracht. Ook rept de resolutie met geen woord over de eerbiediging van de

Conventies van Genève, over mogelijke vervolging wanneer er misdaden gepleegd worden tegen het volken- en mensenrecht, of over welk VN-rechtscollege over deze inbreuken zal rechtspreken.

De bedoelingen van de Bush-administratie zijn eigenlijk zeer doorzichtig. Alles zal er democratisch en multilateraal uitzien, maar blijft in handen van de Amerikanen. De vroegere opposenten tegen de Irak oorlog leggen zich kennelijk bij de bestaande toestand neer, maar onderstrepen dat het voor hen noodzakelijk is dat de Irak-crisis een politieke oplossing krijgt. Of ze daar ver in willen gaan daar kunnen we onze twijfels over heb-

ben. Voor Bush is het van groot belang om in de periode voor de presidentsverkiezingen een toestand van normaliteit te simuleren. Zijn vernieuwd internationaal aanzien kan hij dan volop uitspelen.

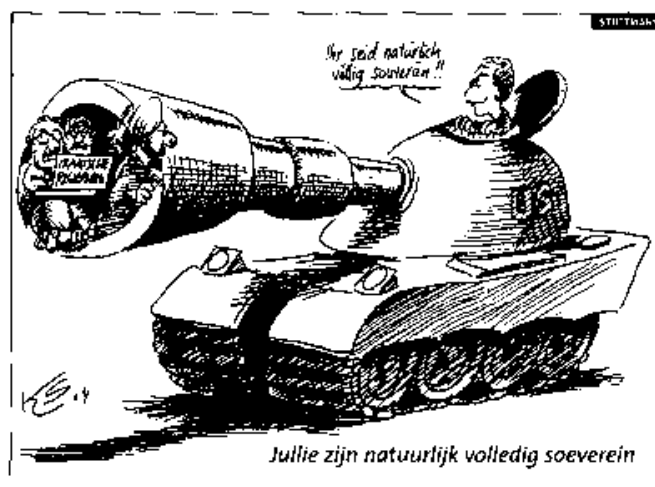
De stemming van de Veiligheidsraad was voor Bush een prachtig geschenk juist voor het begin van de G8 top in Sea Island, in de staat Georgia. En de andere deelnemers kunnen hun eensgezindheid

en correctheid beantwoordt.

Maar zoals we dagelijks kunnen zien, hebben de Irakezen in meerderheid een totaal ander beeld van democratie: een beeld dat vooral steunt op de nationale soevereiniteit van hun land. En wanneer het Irakese volk een land wil met een uitgesproken islamkarakter, dan is dat uitsluitend een eigen aangelegenheid van het Irakese volk, ook al is dat niet onze

keuze. Wat we ook dagelijks kunnen waarnemen is dat de sjiietische massa van de Irakese bevolking naar een sociale emancipatie streeft. Vergeten we niet dat democratie in de eerste plaats ook een klassenvraagstuk is. Daarmee is ook de vraag verbonden wie er over de nationale rijkdom van het land zal kunnen beschikken.

Een regering die de plundering van de nationale rijkdom toelaat is in dat opzicht even ondemocratisch als een grondwet die de staatssoevereiniteit aan het

in het Irak beleid onderstrepen. Om de presentatie op deze G8 nog mooier te maken heeft men de op de troon gezette Irakese president Ghazi Al Jawar overgevlogen. Op zijn beurt kan deze het bezettingsleger danken en als gast welkom heten in Irak. De Afghaanse president Karzai was ook in Georgia. Nieuwe bondgenoten die Bush handig weet te gebruiken in zijn verkiezingsstrijd.

Irak zal als land op de moeilijke maar onherroepelijke weg naar de westelijke democratie gebracht worden, heet het. Daarvoor moet men ook een overgangsgrondwet op tafel leggen, die aan alle westelijke 'democratische' verplichtingen

monopolistisch kapitaal onderwerpt. Bijgevolg scheidt deze resolutie een toestand waarbij de VS regering met de hulp van de EU, Rusland en China een vazallenregering van Irakezen uit het buitenland installeert. Vroeger noemden we dat kolonialisme. Deze nieuwe elite wil haar pas verworven stoel behouden, maar is daarbij volledig aangewezen op de bescherming van het bezettingsleger daar ze in de bevolking op weinig steun kunnen rekenen.

De VN-resolutie wordt daardoor een instrument om Irak te koloniseren.

NAVO-TOP IN ISTANBUL: VEEL DOMPERS OP MONDIALE AMBITIES

| Ludo De Brabander |

Eind juni komen de NAVO-leiders bijeen in Istanbul. Met de ambities van de NAVO om politieagent van de wereld te worden gaat het niet helemaal goed. Er is een gebrek aan middelen maar ook politieke wil. Zo vallen er heel wat knelpunten en meningsverschillen weg te werken over Irak en Afghanistan. Het partnerschap met Rusland staat onder druk omwille van de opeenvolgende uitbreidingen en de militaire NAVO-opbouw aan de grens. Plannen voor een partnerschap met Arabische landen vallen ook in duigen.

De Navo-top in Istanbul komt op een moment dat de eenheid tussen de 26 bondgenoten ver te zoeken is. De NAVO-leiders weten eigenlijk niet goed waar het met de NAVO naartoe moet. In de aanloop naar de goedkeuring van de nieuwe VN-resolutie 1546 over de machtsoverdracht in Irak, waarin de bezettingsmacht gelegitimeerd wordt, is duidelijk dat verschillende NAVO-partners niet staan te springen op een NAVO-rol in het gebied. De Duitse Bondskanselier Schröder stelt enigszins diplomatisch dat hij zijn twijfels heeft bij het feit of de NAVO wel het juiste instrument is. Hoewel hij, zoals de Belgen, zeker geen veto wil uitspreken over een NAVO-rol in Irak wil hij zich duidelijk niet in dit wespennest begeven. "Het probleem zal zijn dat de NAVO zich in dezelfde situatie zal bevinden als de coalitietroepen..."; aldus een voorzichtige Schröder.¹ Komt daarbij dat het ook al niet goed gesteld is met de met de door de Amerikanen en Britten opgezette 'coalition of the willing' die meer en meer uit mekaar dreigt te vallen. Navo-partner Spanje heeft onder de nieuwe socialistische regering zijn troepen reeds teruggetrokken. Een ander NAVO-lid, Noorwegen, wil zijn 150 man sterke troepenmacht maar tot 30 juni in Basra houden. En in Polen groeit de discussie over de aanwezigheid in Irak.

Schröder heeft gesuggereerd dat in de plaats van de NAVO beter troepen uit andere islamitische landen zouden worden

ingezet. Maar ook dat wordt niets. Op de geplande uitnodiging voor de Istanbul-top aan een zestal Arabische landen, om in het kader van het 'Groter Midden-Oosten'-ini-

Navo-Secretaris-Generaal de Hoop Scheffer op een Turkse Fregat tijdens de top in Istanbul, foto: NAVO

tiatief de banden aan te halen met de NAVO, is een negatief antwoord gekomen, na de publicatie van de folterbeelden in Irak. Ook op de aanwezigheid van Israël haken de Arabische genodigden af.

NOOD AAN HERVORMING

De nieuwe NAVO-secretaris-generaal Jaap de Hoop Scheffer heeft op 8 juni een sterk staaltje van peptalk weggegeven, bij het overlopen van de onderwerpen van zijn eerste grote top: "Onze Istanbul-top, eind deze maand, zal aantonen dat de transatlantische gemeenschap een sterke kracht blijft voor positieve verandering".² Maar de Hoop Scheffer kon er niet onderuit om het over de vele knelpunten te hebben. Zo ligt in Afghanistan een belangrijke test voor de capaciteit van de NAVO om met succes buiten de transatlantische regio op te tre-

den. De ambities van de 6.500 sterke troepenmacht, ISAF, om het actieterrain uitbreiden, botsen op financiële, militaire en politieke beperkingen van de individuele lidstaten. Op de hoofdstad Kaboel na, is er zo goed als niets onder controle. Heel wat beloofd militair materieel, zoals transporthelikopters of vliegtuigen, geraakt maar niet ter plaatse. Ook het ontplooiën van een medisch corps blijft aanslepen.³ De vertragingen brengen de NAVO-plannen om vijf zogenaamde 'provinciale Reconstructie Teams' (PRT) op te zetten in gevaar. Volgens de NAVO zijn deze PRT's, civiel-militaire teams die de dialoog, het vertrouwen en de veiligheid moeten uitbouwen. Als de NAVO in Afghanistan mislukt mag het toekomstige operaties buiten de transatlantische zone wel vergeten. Vandaar ook dat de NAVO-secretaris-generaal Afghanistan tot hoogste prioriteit heeft uitgeroepen.

Daarvoor zijn echter dringende hervormingen nodig die, ook al wordt veel lip-pendienst aan de NAVO bewezen, het lang niet zo zeker zullen halen. Zo wil de Hoop Scheffer, naar het voorbeeld van de AWACS (radarvliegtuigen), de NAVO laten beschikken over gezamenlijk materieel die het bondgenootschap dan ook zelf kan inzetten. Maar het is vooral zijn voorstel om nieuwe missies met aparte fondsen te financieren buiten de bestaande nationale defensiebudgetten, dat voorspelbaar veel discussies met zich zal mee brengen. Dat is volgens de Hoop Scheffer en het militair

apparaat nochtans een voorwaarde wil de NAVO haar mondiale rol spelen.

DE NAVO WERELDWIJD

Versillende NAVO-leiders maken er geen geheim van dat dit het uiteindelijke doel is van de NAVO. Dat staat trouwens ook direct of indirect in de slotverklaringen van Washington (april 1999) en Praag (november 2002).⁴ Volgens de Hoop Scheffer is de NAVO een "noodzakelijk deel van de pogingen van de internationale gemeenschap om vrede te stichten in conflictzones".⁵ Daarbij lijkt geen enkele regio te ver. NAVO-adepten zien een rol voor het militair bondgenootschap weggelegd in Afrika. Daarover zijn er duidelijk groeiende contacten tussen de VN en de NAVO. Tien jaar geleden was zo iets nog ondenkbaar. Binnen de VN wilde men de NAVO lange tijd zeker niet het statuut geven van 'regionale veiligheidsorganisatie' zoals dat in hoofdstuk 8 van het VN-Handvest staat omschreven. De VN kunnen evenwel de groeiende behoefte aan blauwhelmen en bijhorend materieel niet meer volgen, waardoor ze zich genoodzaakt zien om te lonken naar het militair apparaat van de NAVO. Hoewel de NAVO in de Balkan en Afghanistan getoond heeft de VN niet nodig te hebben, zou zo'n samenwerking toch gelegen komen. Het zou zorgen voor een grotere legitimering van het bondgenootschap dat bijna vijftien jaar na de Koude oorlog nog steeds met een identiteitscrisis kampt en af te rekenen krijgt met een kritische en bezuinigende thuisbasis in de lidstaten.

De mondiale ambities hebben ook (en vooral) met economische bekommernissen te maken, en dan vooral met wat omzwachteld 'energieveiligheid' wordt genoemd. Niet toevallig is de NAVO erg bezig met twee regio's: het Midden-Oosten en de Kaspische regio. Nu al opereert de NAVO in deze laatste regio als beschermheer van GUJAM (Georgië, Oekraïne, Oezbekistan, Azerbeidzjan en Moldavië), opgericht in 1996 als een politieke, economische en geostrategische alliantie los van Rusland. Een aantal van die landen wordt genoemd als toekomstige nieuwe NAVO-lidstaten.⁶ Met Oekraïne zijn nog zeer recent enge militaire samenwerkingsakkoorden afgesproken (de 'stra-

tegische luchtlift').⁷ Georgië heeft als eerste land een individueel Partnerschapsactieplan (IPAP) bij de NAVO ingediend. Dat is een instrument van het Partnerschap voor Vrede (PFP), een akkoord tussen de NAVO en twintig landen vooral in Oost-Europa, waaronder Rusland en Oekraïne. Daardoor kan Georgië genieten van NAVO-advies en assistentie in defensie- en veiligheidszaken. Maar zowel in Georgië als in Moldavië beschikken de Russen nog over militaire basissen die ondanks een akkoord met de NAVO uit 1999 nog steeds niet zijn ontruimd. Rusland dat eveneens met energiebelangen in de regio zit, heeft het alsmaar moeilijker met de groeiende NAVO-invloed in wat Moskou ziet als de eigen achtertuin.

SPANNINGEN MET RUSLAND

De NAVO-uitbreiding richting oosten zorgt voor groeiende spanningen met Rusland en zorgt voor donderwolken boven de Istanbul-top. Op 29 maart 2004 traden 7 nieuwe lidstaten tot de NAVO toe, waaronder drie voormalig Sovjetrepublieken. Het ziet er naar uit dat ook Albanië, Kroatië en Macedonië hun ticket zullen krijgen voor lidmaatschap. Rusland kijkt argwanend naar het voortdurende opschuiven van de NAVO-grens en de bijhorende militaire machtsontplooiing. Toen 4 Belgische F-16's daags na de toetreding van Estland, Letland en Litouwen in opdracht van de NAVO het luchtruim van die landen gingen bewaken, kwam er hevig protest uit Moskou. Daar vreest men bovendien dat de Baltische staten, die buiten het CFE-verdrag – het akkoord over Conventionele wapens – vallen, gebruikt zullen worden voor een militaire opbouw die Rusland rechtstreeks bedreigt. De Russische protesten noopten de NAVO-secretaris-generaal al tot de belofte dat de Baltische staten alsnog tot het CFE-verdrag zullen toetreden.

Dat lijkt echter niet voldoende om de Russen tevreden te stemmen. Russische politici vrezen dat de Baltische en andere nieuwe staten als nucleaire buitenposten zullen dienen van de NAVO. Grote bedenkingen zijn er ook over de NAVO-plannen om militaire basissen in Polen op te zetten. De voorzitter van de Commissie internationale aangelegenheden van de Doema (het Russisch Parlement), Konstantin

Kossatschow stelt zich in een interview met de conservatieve Duitse krant Die Welt de vraag die vele Russen stellen: "Waarom hebben de VS nu basissen nodig in Polen? Dan toch om zich te beschermen tegen Rusland?"⁸ De Doema stemde eind maart een resolutie met 305 stemmen voor en 41 tegen waarin gewaarschuwd wordt voor de militaire opbouw van de NAVO aan de grenzen met Rusland. Het Russische parlement dreigt ermee dat het land zich wel eens zou kunnen terugtrekken uit de overeenkomsten voor conventionele wapenbeheersing en de nucleaire afschrikking zou kunnen opwaarderen.

De Russische minister van Defensie, Sergei Ivanov uit in een opiniestuk in de International Herald Tribune zijn ongerustheid over het feit dat de NAVO zich niet veel van de Russische gevoeligheden aantrekt.⁹ Naast de militaire basissen en de uitbreidingen kijkt Rusland ook argwanend naar de mondiale ambities van de NAVO. In hetzelfde opiniestuk zegt Defensie-minister Ivanov: "Meest zorgwekkend was de NAVO-top in Praag, waar de Alliantie overeenkwam om zelfs militaire operaties uit te voeren buiten het territorium van de leden van de Alliantie, wanneer dat nodig wordt geacht. Nergens in de verklaring van de Top wordt er gezegd dat de NAVO voor dergelijke acties een mandaat zou moeten hebben van de Verenigde Naties" en verderop: "Elke NAVO-actie die niet is goedgekeurd door de Verenigde Naties moet daarom als illegaal worden gezien – inclusief preventieve oorlogen zoals deze in Irak".

Dat het ongenoegen diep zit blijkt ook uit het feit dat de Russische president Vladimir Putin de uitnodiging van de NAVO afwijst om de NAVO-top in Istanbul bij te wonen.

1 International Herald Tribune, 21 mei 2004

2 Jaap de Hoop Scheffer, Istanbul Summit: The Transatlantic Alliance Shaping Stability. Speech in the Centre for European Reform, Brussel, 8 juni 2004

3 The Financial Times, 27 mei 2004

4 De verklaringen van beide tops zijn te vinden op: <http://www.nato.int/docu/comm.htm#sum>

5 Jan de Hoop Scheffer, ibidem

6 Vladimir Socor, East of the New Nato. In: Wall Street Journal, 26 maart 2004

7 'NATO-Ukraine Memorandum of Understanding on Strategic Airlift' zie: <http://www.nato.int/>

8 Die Welt, 31 maart 2004

9 Sergei Ivanov, Russia cannot turn a blind eye to the West. In: International Herald Tribune, 8 juni 2004

BOEKBESPREKINGEN

“BUSH IN OORLOG”

| Soetkin Van Muylen |

De kans is groot dat de naam Woodward een belletje doet rinkelen. Hij is immers de meermaals bekroonde Amerikaanse onderzoeksjournalist die samen met collega-journalist Bernstein de 'Watergate-affaire' aan het licht bracht. Woodward specialiseerde zich tijdens zijn carrière in het produceren van journalistieke boeken die een interne kijk geven op het Amerikaanse bestuur en zijn mankementen. De scherpte van zijn boeken is in de loop der jaren echter beduidend afgenomen en de meeste politieke personages die het onderwerp vormen van zijn schrijven werken tegenwoordig volop met hem samen, bijvoorbeeld door exclusieve interviews toe te staan (ziet u Bush al uren exclusieve interviewtijd geven aan Michael Moore?). De kritische noot is dan ook ver te zoeken in het boek 'Bush at war'. Totaal verstoken van enige analyse reconstrueert Woodward de gebeurtenissen in het Witte Huis in de 100 dagen volgend op de terroristische aanslagen van 11 september 2001. Hij steunt daarbij duidelijk iets te veel op de interpretatie van de Bush-administratie zelf. De voornaamste hoofdrolspelers in het boek zijn minister van defensie Donald Rumsfeld, minister van buitenlandse zaken Colin Powell, adviseur voor nationale veiligheidszaken Condoleezza Rice, directeur van de CIA George Tenet, Vice-president Dick Cheney en natuurlijk George W. Bush himself. Het is een publiek geheim dat de personen die bereidwillig meewerken aan het onderzoek van Woodward, er een stuk positiever uitkomen dan degenen die minder vrijgevig zijn met informatie. Als we van deze theorie uitgaan moet Rumsfeld absoluut de minste medewerking verleend hebben. Hij wordt immers doorheen het hele boek als een venijnig, opportunistisch en grimmig mannetje opgevoerd. Colin Powell komt er dan weer uitzonderlijk goed uit. Bepaalde wendin-

BUSH IN OORLOG

— BOB —
WOODWARD

gen in de houding van de president lijken als het ware uitsluitend aan hem te danken, alsof er geen parlement, geen internationale spelers en geen binnenlandse of buitenlandse publieke opinie bestaan. Ook van George W. Bush schetst Woodward het globaal positieve beeld van een sterke president die in een uitzonderlijke situatie de controle probeert te behouden.

'Bush in oorlog' is een chronologisch verslag van de aanloop tot de oorlog in Afghanistan en de oorlog zelf. Dit komt in feite neer op een beschrijving van een schijnbaar eindeloze serie vergaderingen en geheime besprekingen rond nationale veiligheid in de nasleep van 11 september. Woodward wil duidelijk observeren en niet becommentariëren, maar men moet niet echt kritisch ingesteld zijn om na het lezen van de beschreven feiten zwaar geshockeerd te zijn door de gang van zaken in de machtigste administratie ter wereld. Het betreft duidelijk een disfunctioneel team dat op geen enkel moment enige diepgang probeert te steken in zijn analyses (als men al van analyses kan spreken). Dit uitgebreide verslag van meerdere geheime vergaderingen en besprekingen legt op een schrijnende manier de oppervlakkigheid van de gevoerde gesprekken bloot. Fundamentele vragen werden nooit, en door geen enkel lid van de Bush-administratie, gesteld. Niemand vroeg zich af wat nu precies de reden zou kunnen zijn voor het bloedige optreden van Al-Qaida tegenover de Verenigde Staten? Wie is eigenlijk de echte vijand in de oorlog tegen het terrorisme? Wat voor gevolgen zullen onze acties hebben in de regio? Zal alles effectief opgelost zijn als de Taliban is vernietigd of na de val van Saddam Hoessein? De reacties op de terroristische aanslagen in New York waren enerzijds emotioneel en instinctief, een wraakgevoel dat kost wat kost moest bevredigd worden ongeacht de gevolgen. De president stelt trouwens zelf trots dat hij de zaken niet volgens het boekje doet, maar vooral zijn gevoel volgt (!). Anderzijds waren er ook berekende reacties op 11 september, een kans om al lang gewenste maatregelen naar voor te brengen die in normale omstandigheden niet direct acceptabel

zouden zijn, zoals het militair viseren van Saddam Hoessein. Al vrij vroeg en regelmatig opperden vooral Cheney en Rumsfeld de mogelijkheid om Irak aan te vallen. Wat ook naar voor komt in dit boek is het ontbreken van een grondig strategisch plan om Al-Qaida effectief te vernietigen in Afghanistan. Het oorlogsplan lijkt een samenraapsel van oude ideeën en de toepassing ervan steunde enorm op improvisatie. Vooral de weinig doordachte methode om Afghaanse stammen om te kopen om zich van hun steun te verzekeren, klinkt verbazend dwaas. De voor de inlichtingendiensten quasi onbekende warlords kregen honderdduizenden dollars cashgeld om vrij te besteden. Men krijgt sterk de indruk dat de Verenigde Staten de situatie in Afghanistan nooit echt onder controle heeft gekregen. Doordat de oorlog alleen gevolgd wordt via de beknopte verslagen die regelmatig worden doorgebriefd aan de president, wordt een zekere afstand gecreëerd ten opzichte van de gebeurtenissen daar. Het griezelige is dat de hoofdrolspelers (misschien hierdoor) de indruk wekken zich niet bewust te zijn van de menselijke impact van een oorlog. De graad van betrokkenheid lijkt het niveau van een oorlogsfilm of een computerspelletje niet te overstijgen.

Het verhaal dat Woodward uit de doeken doet, is naar eigen zeggen gebaseerd op gesprekken met meer dan honderd bronnen en 4 uur exclusieve interviews met de president. De auteur kon ook beslag leggen op ter plekke gemaakte aantekeningen bij de meer dan vijftig vergaderingen van de Nationale Veiligheidsraad en andere geheime besprekingen, persoonlijke memo's en agenda's. Al deze interne en vaak geheime informatie geeft natuurlijk een zeer intieme kijk op de administratie en de werking ervan. De emoties en reacties van de Amerikaanse president en zijn entourage worden in detail herbeleefd, en de lezer krijgt de indruk deelgenoot te zijn van ingrijpende gebeurtenissen en beslissingen. Woodward maakt vaak gebruik van citaten en permitteert zich zelfs om de gedachten van personen te formuleren. Lezers hebben het gevoel iets te weten te komen dat eigenlijk niet voor hun oren

bestemd is. Het is precies deze typische intieme schrijfstijl die de boeken van Woodward aantrekkelijk maakt bij het grote publiek. Het maakt ze tegelijkertijd van zeer twijfelachtig allooi als historische bron. De realiteit wordt door een veel te eenzijdige bril bekeken en het romangehalte van sommige passages is enorm hoog. Het feit dat Woodward zich regelmatig geroepen voelt om dieper in te gaan op de uiterlijke details van de hoofdpersonages draagt daar volledig toe bij. Welk historisch belang heeft het immers dat de president "gekleed was in een sportbroek en een wit T-shirt" op 16 september 2001. Woodward verliest zichzelf regelmatig in het opsommen van allerlei niets ter zake doende details. Het is alsof de man krampachtig probeert te bewijzen dat alles wat hij zegt weldegelijk de waarheid is. Wie is er anders zo goed op de hoogte?

Hoewel de uitzonderlijke toegang tot informatie van Woodward in het verleden ongetwijfeld tot waardevolle onthullingen heeft geleid, heb ik niet het gevoel dat 'Bush in oorlog' spectaculaire nieuwe inzichten aanbrengt. Het boek bevestigt alleen dat een aantal inspiratieloze en incompetent menselijke veel te machtig zijn in deze wereld. Het valt op dat Woodward met geen woord rept over bepaalde aspecten van de oorlog tegen het terrorisme die nochtans in dezelfde periode aan de orde waren, bijvoorbeeld de inperking van de burgerlijke vrijheden in Amerika zelf. Publicaties die zo snel na de feiten uitkomen missen natuurlijk per definitie een zeker inzicht. Maar van een journalist van het kaliber van Woodward verwacht je toch enkele kritische bijgedachten.

Bob Woodward,
uitgeverij Van Halewijck, 2000

MILITAIRE BLUNDERS

| Barbara Cleynen |

Men weet al langer dat wat de media haalt, nooit het volledige verhaal is en dat wat niet naar buiten wordt gebracht, om goede redenen verzwegen wordt. Zo ook - en vooral - met militaire operaties. D-day mag dan op glorieuze wijze herdacht zijn op 6 juni, de Amerikaanse WO II-veteranen hebben eindelijk hun monument dat ze verdienen. Wie de andere kant van de WO-medaille wil bekijken, krijgt daar in "Ik val aan, volg mij" uitgebreid de kans toe. Saul David en Menno Steketee beschrijven hier vb. de slag om de Kasserine-pas in Tunesië tussen asmogendheden en geallieerden. De Amerikanen blijken hier de groentjes in de strijd en vooral in strategie en in het inschatten van de situatie. Wie een stratego-fan is, zal

ook geamuseerd de blunders lezen van de Britten in Zuid-Afrika in 1900 of van de Britten, Fransen en het ANZAC bij Gallipoli in Turkije in 1915. Het offensief van de VN tegen Noord-Korea en China in 1951 tart verder alle verbeelding. Zo volgen nog verschillende militaire fouten, alle ingedeeld in categorieën van oorzaak: onnadenkende bevelhebbers, slechte voorbereiding, overmoed en politieke inmenging. Wie de cases één na één leest, weet niet welke oorzaak erger is en vaak lijkt een combinatie van oorzaken te spelen. Alle acties zijn uitvoerig in kaart gebracht - soms letterlijk - en vrij objectief beschreven. Het is de inleiding die de lezer motiveert tot kritische lectuur. Hier wordt even geraakt aan de kwestie van militaire operaties in

heden en toekomst. Het wordt inderdaad moeilijker, zoals de auteurs stellen, om interventies te verkopen bij de gewone burger (cfr. Irak). Wat echter vooral ook speelt, is de vraag naar de legitimiteit van militaire ingrijpen - of het ontbreken daarvan - in conflictgebieden. Daar zijn de VN ook nog lang niet uit. Wie alvast stof tot nadenken over de zin en onzin van militaire acties wil, komt goed terecht bij "Ik val aan, volg mij". Het boek geeft alleszins het gevoel dat het tijpje van de sluier nog maar is opgelicht...

*Ik val aan volg mij. Militaire blunders
in de twintigste eeuw
Saul David en Menno Steketee
Uitgeverij Bert Bakker, Amsterdam 2001*

KUIFJE IN IRAK

| Pascal Versavel |

Tijdens de voorbije, Derde Golfoorlog heeft de journalistiek gefaald in haar opdracht om de wereld op een vrije, onafhankelijke en kritische manier te informeren. Dat is het harde oordeel van VRT-journalist Rudi Vranckx. Het gros van de journalisten liet zich omwille van patriotische en commerciële overwegingen gewillig inschakelen in de mediastrategie van de militairen. Er was maar een handvol journalisten dat poogde het ware gelaat van de oorlog te tonen en dat zich niet

beperkte tot het brengen van de geregisseerde 'Hollywoodversie' van het Pentagon (denk aan de geësceneerde bevrijding van de Jessica Lynch op het moment dat de invasie even dreigde vast te lopen en men een morele opkikker kon gebruiken). Vranckx en zijn team slaagden er in om op eigen houtje Irak binnen te geraken. Het grootste (en boeiendste) deel van dit boek is gewijd aan hun verslag van de oorlog. In de aanloop naar dit ooggetuigenverslag

vertelt Vranckx ook over zijn journalistieke ervaringen tijdens andere oorlogen en conflicten in het Midden-Oosten (de oorlog om Koeweit, het Israëlisch-Palestijns conflict en de omverwerping van het Talibanregime in Afghanistan.). In dit boek vind je geen diepgravende analyses over de politieke, economische en ideologische oorzaken van deze conflicten, wel de persoonlijke impressies en bedenkingen van een gedreven journalist. ■

Alle boeken die in Vrede besproken worden, kan je verkrijgen bij De Groene Waterman, Wolstraat 7 Antwerpen T.03/232.93.94 of groenewaterman@groenewaterman.be - www.groenewaterman.be

OPENLUCHTFILMS GENTSE FEESTEN

Multiculturele film- en docuvierdaagse

DE EUROPESE BUREN EN HUN MINDERHEDEN

22/7/04	<i>Palestijnse Volk</i>
23/7/04	<i>De Koerden in Turkije</i>
24/7/04	<i>Roma-zigeuners in Centraal- en Oost-Europa</i>
25/7/04	<i>Minderheden in de Balkan</i>

Voor de hoofdfilm wordt een kortfilm/documentaire vertoond van eigen bodem, gemaakt door jonge Belgische regisseurs om 22u in het Masereelhuis, Filips Van Arteveldestraat 35 (St-Annaplein) 9000 Gent

Een organisatie van Vrede vzw en Masereelfonds Gent afdeling Vrede

DEBATTEN

GENTSE FEESTEN

Ludo De Brabander (Vrede vzw) neemt deel aan een debat: "Hoeveel dominantie van de Verenigde Staten kan de wereld nog verdragen?"

23 juli 2004 14u-18u

...

HERDENKING

59 JAAR HIROSHIMA & NAGASAKI

6 AUGUSTUS 2004

Als lid van de wereldbeweging "burgemeesters voor Vrede" nodigt de burgemeester van de stad Ieper uit voor een herdenking rond 59 jaar atoombombardement op de steden Hiroshima en Nagasaki.

Programma

10u30: welkom aan de genodigden in de foyer van de Lakenhalle en opening van de tijdelijke tentoonstelling: "The A Bomb and Humanity" door burgemeester Luc Dehaene van Ieper

11u00: getuigenis door een Hibakusha, een overlevende van de atoomaanslag op Hiroshima op augustus 1945

11u53: De burgemeesters ondertekenen het statement om zeven voor twaalf. Dit is de stand van 'Doomsday clock' op dit moment.

12u00 - 12u30: muzikaal intermezzo door Makiko Goto

...

REIS ISRAËL EN PALESTINA

Vrede begeleidt een reis van het Actieplatform Palestina van 30 juli tot 7 augustus met focus op de vredesbeweging in Israël.

Israëliëse vredesactivisten komen op tegen de bezettingpolitiek van hun land; daarbij stuiten ze op veel weerstand en onbegrip. Ze werken dan ook in bijzonder moeilijke omstandigheden. 20 procent van de Israëlische bevolking is Palestijns en er woont ook nog een kleine minderheid Bedoeïenen. Ze zijn slachtoffer van discriminatie. De regering Sharon heeft een plan klaar om de Bedoeïenen in een reservaat te stoppen. De delegatie zal een aantal vredes-, mensenrechten- en belangenorganisaties ter plekke bezoeken. Daarnaast zijn nog bezoeken aan plaatsen en organisaties in de Bezette Gebieden gepland.

U krijgt een verslag van deze reis in het septembernummer van Vrede.

...

INTERNATIONALE

JONGERENONTMOETING

Een zestal jongeren zullen vanuit Vrede vzw in Nederland deelnemen aan een zeilkamp voor jongeren uit Palestina, Israël, Nederland en België.

Op deze manier willen de organisatoren jongeren uit conflictgebieden en uit verschillende culturen bijeenbrengen om samen te zoeken naar achtergronden en oorzaken en na te gaan welke verschillende visies op en belevingen van het conflict ervaren worden. Er zal stilgestaan worden bij interculturele communicatie, bij cultuurverschillen en elementen die de jongeren binden.

Er zijn de zeillessen, er wordt bijeengekomen in workshops, er zijn discussies en uitstappen.

Een verslag volgt in het novembernummer van Vrede.

...

20KM:

Dank u, dank u, dank u en merci! De 20 km door Brussel was niet alleen goed voor de gezondheid van onze lopers, ook onze spaarpot is er wel bij gevaaren. Dankzij de gulle bijdragen van al onze sponsors kan Vrede zijn belangrijke taak verder zetten: het informeren van jullie, onze lezers. Dus nog eens een dikke merci aan onze sponsors, en natuurlijk ook aan onze lopers. De resultaten van onze lopers:

Bart Batselaar

Tijd: 2:22:26 - Plaats: 17875

Emanuel Buyck

Tijd: 2:27:20 - Plaats: 18549

Ludo De Brabander

Tijd: 1:44:59 - Plaats: 5812

Maarten Luyckx

Tijd: 2:28:00 - Plaats: 18638

Mark Flerick

Tijd: 1:41:00 - Plaats: 4428

Roeland De Coninck

Tijd: 1:51:28 - Plaats: 8255

We zijn dus maar aan een derde van ons beoogd aantal lopers geraakt. U kent dat wel, niet genoeg getraind, knie die niet goed mee wil, etc. Maar het financieel resultaat mag er toch zijn. We sluiten (voorlopig) af op de ronde som van 2550 euro.

...

KRUISWOORDRAADSEL

"RETRO"-KRUISWOORDRAADSEL NUMMER 27

GEBASEERD OP DE INHOUD VAN NR 367 -
MEI-JUNI 2004

HORIZONTAAL

- 1) Het gedicht van Jozef Vandromme (2 woorden) - Schel.
- 2) West-Vlaamse kattenstad - Geboorteplaats van Abraham (Bijbelse geschiedenisleer) - Opstootje.
- 3) Ivoor - De hoofdstad van de republiek Polen.
- 4) Duitse rivier - Touring Wegenhulp (afkorting).
- 5) Oudnoors prozawerk - Vier (Romeinse cijfer) - Onmeetbaar wiskundig getal (3, 1416...)
- 6) Boomsoort - Hoofdstad van de republiek Cyprus.
- 7) Dwarshout - In oprichting (afkorting) - Voorzetsel - Antwerpse gemeente.
- 8) Vulkaan op Mindanao - Met de tastzin gewaarworden - Muzieknoet.
- 9) Uitsparing in een muur om er een beeld in te plaatsen - Leven (Franse taal).
- 10) Bergholen - Gij (Franse taal) - Uitgebraden stukjes spek of vet.
- 11) Hoofdstad van de republiek Hongarije.
- 12) Linker rivier (afkorting) - Laatstleden (afkorting) - Op dat tijdstip (in dit geval) - Rivier in de Nederlandse provincie Utrecht.
- 13) Lokspijs (ook bepaalde speelkaart) - Mannetjesbij - Kraaiachtige vogel.
- 14) De hoofdstad van de republiek Malta - Veel voedende bestanddelen in zich hebbend - Predikante (afgekorte betiteling).
- 15) Grote papagaaien - Twee of meer voorgespanssen trekdieren (twee bij elkaar passen de personen) - Voorwerpsvorm van "gij".

VERTIKAAL

- 1) Bijwoord voor ontkenning - Hoofdstad van de Tsjechische republiek - Vloeibare vulkanische stoffen.
- 2) Doorzichtig (niet dik) - Veldvrucht - Eigenaardig.
- 3) Selderie - siberische rivier - Frisse bladgroente.
- 4) Uedele (afkorting) - Half - Ringvormig koraaleiland - Lectori salutem (afkorting).
- 5) Gevoelloos (Zonder medelijden) - Oud Verbond (afkorting) - Reken.
- 6) Rutherford (scheikundig symbool) - Editie (afkorting) - Uitgaansvorm van vele vervoegde werkwoorden.
- 7) Windvrij (zoel) - Werelddeel - Na de tijd dat.
- 8) Tijdperk - Namelijk (afkorting) - Valscherspringers.
- 9) Proper - Bomen veredelen (oculeren).
- 10) Kop om uit te drinken - De hoofdstad van de republiek Litouwen - de eerste vrouw op onze aarde (Bijbelse geschiedenisleer).
- 11) Centiare (afkorting) - Visuele aanduiding van iets (sein).
- 12) Leder van beide uiteinden van de aard - of van de hemel - europeaan.
- 13) Hoofdstad van de Slowaakse republiek - "Met" (klinkerloos).
- 14) Honderd jaar - Hij - Ezelgeluid - Gemeente in de Nederlandse provincie Gelderland.
- 15) Laatstleden (afkorting) - Buitenste omtrekken - Openbaar vervoermiddel.

MICHEL BILLIAU, Werviksesteenweg 431, 7780 KOMEN

PERSONALIA

Op 16 juni overleed te Kortrijk,
mevrouw Irma Delabie,
weduwe van Olivier Laporte.

Ze was een toegewijde vredesvriend.
Wij bieden de familieleden en kennissen ons
medeleven aan voor het verdriet dat hen treft.

**HELP ONS LEZERS WINNEN.
GEEF ONS ADRESSEN DOOR VAN
VRIENDEN OF KENNISSEN DIE
VOOR DE VREDESPROBLEMATIEK
INTERESSE HEBBEN.
ONS BLAD HEEFT DRINGEND MEER
LEZERS NODIG.
DANK.**

OPROEP

U heeft wat vrije tijd?

U wil de vredesbeweging helpen?

Welkom!

Spandoeken maken, thuis vertaalwerk doen,
dossiers updaten hier in de bibliotheek,
bijhouden van krantenartikels
twijfel niet: 09 233 46 88

De Lingerie
van de Kerkstraat **DE MUNCK**

L O K E R E N

LINGERIE CORSETTERIE BADMODE

KERKSTRAAT 47 • 9160 LOKEREN • 09/348 58 23

*Wat gevoelig ligt,
wordt goed opgevangen.*

[Linde Vanneste]

De Lombarde

Camping en vakantiehuisjes op 500 meter van de zee!

De Lombarde omvat een groene, kindvriendelijke camping met modern sanitair.

Voor de kleinsten is er een speeltuin en

tijdens de schoolvakanties is er een ruim animatie-aanbod voor groot & klein.

Je kunt hier ook terecht voor een partijtje air-hockey, tafelvoetbal, biljart, tafeltennis, petanque, basket, tennis ...

Vissers worden verwacht langs de uitgestrekte visvijver.

Het restaurant en het calétaria hebben een goede naam.

Door een ruim aanbod, lage prijzen en heerlijk verse broodjes, zorgt de winkel ervoor dat je van een deel van de dagelijkse bestemmingen verlost wordt.

Voor de fietser en/of wandelaar staan er 5 trekkershutten ter beschikking.

De routes kunnen ter plaatse uitgestippeld worden, er is een ruime keuze.

Kom gerust eens langs of vraag vrijblijvend een folder aan met prijslijst.

De Lombarde, Elisabethlaan 4, 8434 Lombardsijde - Tel. (058) 23 68 39

Een initiatief van vzw Volkstoerisme.

DE TANGO DER KNEUTERIGHEID IS NIET ZONDER GEVAAR

I De ekstermolengroep I

(...) België heeft véél buitenland Gebeurtenissen in dat grote buitenland hebben bovendien steeds meer gevolgen voor België en de Belgen. Wanneer China een mammoetspeler wordt op de globale textielmarkten, zijn de schokgolven merkbaar tot in Waasmunster of Tielt. Als het woelig is rond president Chavez in Venezuela, heeft dat via de bokkensprongen van de olieprijs gevolgen voor de Amerikaanse, de Europese en dus de Belgische economie. Je zou verwachten dat onze politici en media die zogezegd 'interne' gebeurtenissen in China, Venezuela en al die andere boeiende landen *out there*, terdege bekijken en analyseren.

Maar niets is minder waar. Terwijl iedereen de mond vol heeft over globalisering, schuifelen media en politiek in Vlaanderen als angstige muizen wég van buitenlandse berichtgeving en analyse. Visie legt de duimen voor zucht naar populariteit en kijkcijfers; het grote verhaal verkruiemt tot kneuterigheid: de dictatuur van politieke en mediamedie 'formats' die als enige doelstelling hebben 'de mensen' te behagen.

(...)

It takes two to tango. De politiek kan deze tango der kneuterigheid alleen maar dansen omdat hij een partner vindt in de moderne media. In medialand is sinds de commercialisering het kijk of verkoopcijfer koning. Dat vertaalt zich in de alles doordringende tendens om de kijker/lezer te geven wat hij wil, ook in nieuwsprogramma's. Hier is VTM-nieuwsanker Stef Wauters een symboolfiguur: "Er is geen enkele reden waarom een journaal aan andere wetmatigheden zou moeten gehoorzamen dan een entertainmentprogramma." (18 maart 2003, Humo.) Duidelijker kan niet. Wauters wil ons wijsmaken dat selectie van berichten niet de taak van de *professionals* van de redactie is. "We moeten echt niet voor de mensen denken. Het is niet aan ons om te bepalen wat voor de mensen belangrijk is. The talk of the town, dat moet de opener van je journaal zijn. Vroeger zouden we de dag dat de eerste sneeuw van het jaar viel, geopend zijn met politiek gepietepeter. Nu met de eerste sneeuw." Alsof 'openen met de eerste sneeuw' geen beslissing van de redactie is. Wauters doet alsof zijn journaal via *televoting* is samengesteld: "Bepaalde intellectuelen wantrouwen het journaal omdat het niet meer alléén het nieuws brengt dat zij belangrijk vinden. Misschien moeten ze maar eens wat meer belangstelling opbrengen voor wat de mensen interesseert." Steve Stevaert, excuus, Stef Wauters als zelfverklaarde megafoon van wat "de mensen" interesseert.

En wat interesseert de mensen? Bakken vol Dutroux,

zoveel is duidelijk. "De mensen" wilden op 1 maart een kwartier Dutroux in het avondnieuws, en ook op 2 maart en op 3 maart. Aan het grote buitenland wordt zowel bij VRT als VTM in een TV-journaal van 40 tot 45 minuten tussen de vier en acht minuten besteed, zo stelt de Ekstermolengroep vast. Dat stemt overeen met de wetenschappelijke bevindingen van Sophie Peeters (KU-Leuven) dat het buitenland tussen 1996 en 2000 tussen de 13 en de 18 pct. van de VRT-journaaltijd kreeg. Daarvan neemt het Westen – de EU en de VS – zowat de helft in beslag. In de kranten is het nog erger. We namen de acht Vlaamse kranten van 4 mei: op de 350 pagina's die ze samen vullen, telden we 17 pagina's buitenland.

De teloorgang van het internationale nieuws moet wel leiden tot een vertekend wereldbeeld bij "de mensen". Colombia? Dat is 'ontvoering' en 'drugs'. Cuba? Sigaren, oldtimers, Castro en knappe madammen. Pakistan en India zijn 'religieuze rellen'. Van de weeromstuit komt Vlaanderen door de fixatie op de eigen navel naar voor als een probleemregio die kreunt onder onveiligheid. In plaats van inzicht en nuancering, verwerft de nieuwsconsument ééndimensionale clichés. Dat vindt ook een communicatiespecialist als professor Daniël Biltereyst van de Universiteit Gent: "Er is overduidelijk een gebrek aan omvang en kwaliteit van de buitenlandberichtgeving. Dat doet een partij als het Vlaams Blok zeker geen kwaad." Er valt niet naast te kijken: van alle maatschappelijke sectoren hebben de media de slogan 'Eigen volk eerst' het best gerealiseerd.

Waar politici de bevolking het recht ontzeggen kennis te nemen van de globale visie van de bestuurders en waar media diezelfde bevolking ondermaats informeren over het belang van de internationale context in het eigen dagelijkse leven, daar lopen beide beroepsgroepen wég van hun professionele en deontologische plicht. Deze aanpak is binnen de eigen logica - commercieel en electoraal - en op de korte termijn lonend. Voor de samenleving als geheel en op de langere termijn is het nefast. Om maar één voorbeeld te geven: als burgers in een democratie niet goed geïnformeerd zijn over hoe de wereld in elkaar steekt, kunnen ze ook niet op een verstandige manier hun vertegenwoordigers aanduiden. *De Ekstermolengroep is een open groep van mensen uit NGO's, universiteiten, onderzoekscentra, de journalistiek... met oog voor de wereld en veel zin voor discussie. De groep publiceert al 10 jaar over internationale samenwerking. Op haar website www.ekstermolengroep.be vindt u een uitgebreide paper van dit opiniestuk en krijgt u de kans om te reageren* ■

TEZOTOMLOSTELOPEN

Morgenwandeling in het park

Een weelde van groen en bloemen
nu in de zomer de dauw opstijgt
naar hemelse paleizen.

Een oorzeliende zon, nog in nevels
gehuld,
belofte van een stralende dag,
vervult mijn hart met diepe
vreugde.

Een betoverende vederlichte
vlinder
fladdert reeds dartel rond de
fontein
met eeuwigdurend water.

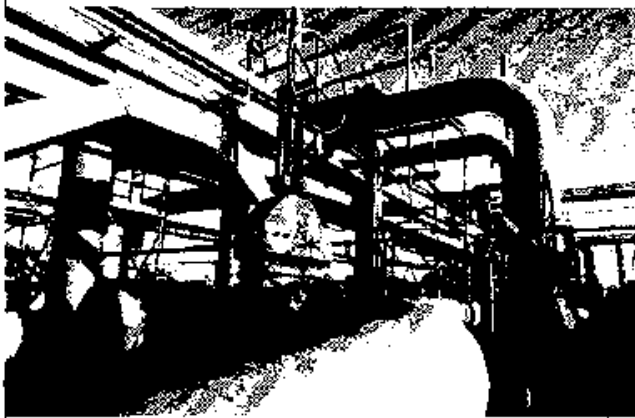
Een onvervulde droom iedere
morgen:
een paradijs van rust
wachtend op bewonderaars.

Jozef Vandromme

CAHIERS 2004

WINNE GOBYN

DE AFRIKAPOLITIEK VAN DE REGERING BUSH

EEN UITGAVE VAN VZW VREDE

LUDO DE BRABANDER

DE NIEUWE NUCLEARISERING

EEN UITGAVE VAN VZW VREDE

BARBECUE VREDE

Zaterdag
28 augustus 2004
vanaf 17u30

Zoals steeds keuze tussen een vlees-
barbecue of vegetarisch
Prijs 10 euro (kinderen 5 euro)

Graag vooraf inschrijven en storten
op prk000-0956015-80
met vermelding aantal + "vlees"
of "vegetarisch"

Bij ons in de tuin van het
Masereelhuis
Filips Van Arteveldestraat 35
9000 Gent

VREDESFONDS

Prk 000 0956015 80

Doe zoals vele andere vredesmilitanten, geef een permanente opdracht voor Vrede.

Overzicht eerste vijf maanden 2004

JT, A'pen € 37,20; JC, A'pen € 12,40; LV, A'pen € 24,80; RVN, Ranst € 12,40; GR,
Kontich € 25,00; NB, Berchem € 61,95; LB, Wilrijk € 12,40; JE, Mechelen € 12,40;
FVZ, Bornem € 12,40; YG, Hoevenen € 24,40; WDR, 's Gravenwezel € 31,00; VS, Leuven
€ 34,97; JDS, Luik € 9,92; EDB, St Michiels € 12,40; EDM, Veldegem € 24,40; FD, Zedelgem €
12,40; WDS, Assebroek € 31; HDS, Assebroek € Oostende € 14,88; BP, Oostende € 24,80;
HVS, Oostende € 9,92; MC, Bredene € 4,98; WW, Kortrijk € 12,40; LB, St-Eloois-Vijve
€ 24,80; UC, Torhout € 12,50; CDS, Gent € 12,40; JPE, Gent € 50; KL, Gentbrugge € 9,96; EM,
Gent € 12,40; MVH, Gent € 12,50; AC, Mariakerke € 35; LM, Drongen € 61,95; CV,
St-Niklaas € 15,00; JDL, Aalst € 12,40; CDS, Aalst 12,50; MV, Pollare € 24,00; MT, Zwalm
€ 61,95; MDC, De Pinte € 24,80; WC, Brussel € 10,17; LVG, Brussel € 10,17; GW, Brussel € 5,17;
BVC, Herne € 12,00; GV, Vilvoorde € 10,17; JC, A'pen € 10,17; VC, A'pen € 10,17; HT, A'pen
€ 10,17; WM, Deurne € 12; HS, Wilrijk € 10,17; JV, Mechelen € 10,17; ME, Overijse € 12,00; EC,
Linden € 12,00; CR, Zelem € 10,17; JVH, As € 12,00; PE, Hamont € 7; JDC, Oostende € 10,17;
MDL, Deerlijk € 10,17; WW, Ruisselede € 12,00; RC, Gent € 10,17; BD, Gent € 15,00; AF, Gent
120,00; FVV, Gent € 20,00; LVDB, Gent € 10,17; AC, Mariakerke € 10,17; LT, Destelbergen
€ 10,17; PS, St-Niklaas € 10,17; IDB, Nederhasselt € 10,17; HB, Spanje € 12,00; RD, Petit-Han
€ 42,00; JK, Eindhoven € 5,17.

Heel hartelijk dank.

BARBECUE VREDE

ZATERDAG 28 AUGUSTUS 2004

VANAF 17U30

Zoals steeds keuze tussen een vleesbarbecue of vegetarisch

Prijs 10 euro voor volwassenen
5 euro voor kinderen (tot geboortjaar 1992)

menu met worst, brochette, kotelet, groenten en aardappelen
vegetarisch menu, groenten en aardappelen

inschrijven en storten op prk 000-0956015-80
inschrijving: vlees of vegetarisch

**Bij ons in de tuin van het Masereelhuis
Filips Van Arteveldestraat 35 9000 Gent**

Terugstuurstrook

Ondergetekende

schrijft in voor de barbecue van Vrede van zaterdag 28 augustus:

- X vleesbarbecue
- X Vegetarisch menu
- X kindermenu vegetarisch
- X kindermenu vlees

en stort de som van euro op prk 000-0956015-80 van Vrede vzw